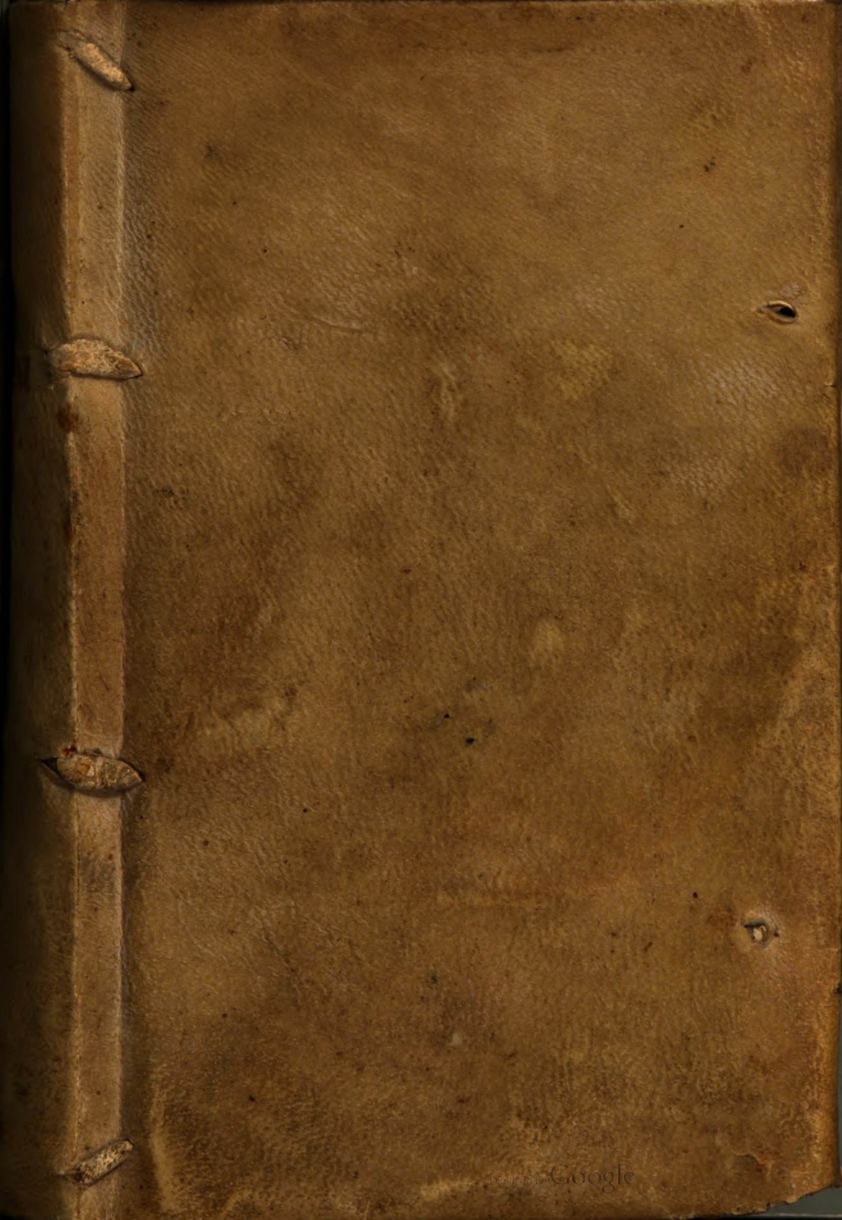

INRI
ARS
GENERALIS

LLIBRE DE DOCTRINA PVERIL

COMPOST EN LLENGUA LLA-
MOSINA PER LO ILLVMINAT DOCTOR
Y MARTIR INVICTISSIM
DE CHRISTO

EL B.

RAMON LLULL

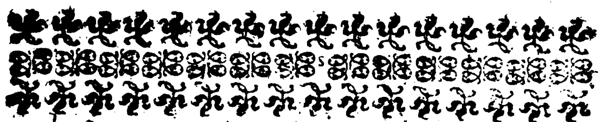
MALLORQVI

*TRADVIT A LLENGVA VSVAL MALLOR-
quina per un devot Dexeble seu à utilidat de
los miñons de Mallorca.*

PALMA
En la Imprenta de PERE ANTONI CAPÓ Imp.
en la Plassa de Cort.

M. DCC. XXXVI.

A I.O

JLLU^m. Y R^m. SEÑOR

D. Fr. BENITO PAÑELLAS, Y ESCARDÓ

DIGNISSIM

BISBE DE MALLORCA

DEL CONSELL DE S. M. &c.

ILL. Y REVERENDISSIM SEÑOR,

ESSENT l'home creat para honrar á Deu en aquest mon, yen l'altre recordantlo, conexcentlo y amantlo, y para esto sia menester que en aquesta vida mortal tenga Fé, Esperança y Caritat, que son virtuts, que se exercitan creent de Deu y de las seuas obras lo que

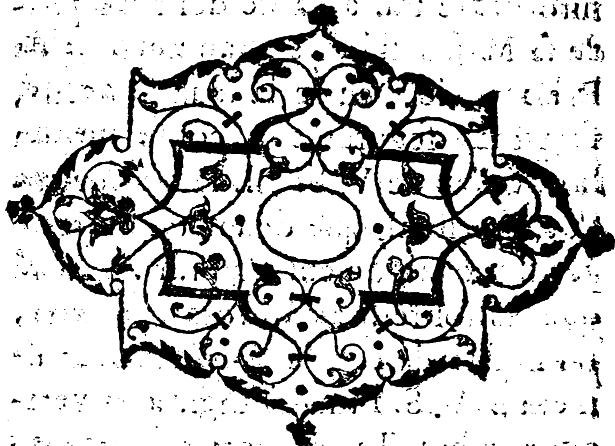
)(deju-

degudament se deu creurer, y espe-
rant en Deu y de Deu lo que degu-
dament se deu esperar, y amant à
Deu sobre totas las cozas, fent lo
que ell mána fer, y dexant de fer lo
que ell prohibex fer, en que consis-
tex una vida vertaderament Christia-
na la qual no pot esser sens lo exerci-
ci de las virtuts, ni sens la destruccio
de los vicis: y contenintse tot lo que
para esto es menester saber molt cla-
ra y especificadament en aquest lli-
bre de Doctrina Pueril compost per
lo Illuminat Dr. y Martir el B. Ra-
mon Llull Mallorqui y juntament
contenintse en ell moltas altras co-
zas utils y conducents à lo matex:
Per esta causa unas devotas y ca-
ritativas personas donan à la Im-
pressiò lo dit llibre, y lo volen en
llengua Mallorquina, paraque los mi

 ñons

nons de Mallorca sian los primers, qui participen lo fruit que de ell se pot treurer. Y essent V. S. Ill. el Supremo Pastor de aquest Reyne, se veuen obligats de la raho y justicia à dedicarli aquesta obra, paraque bax de la proteccio y amparo de un tan gran Pare tan amante del be espiritual de sos subdits y tan zelador de la honra de Deu en la seua Diocesis, se puga segurament conseguir en las ovellas de V. S. Ill. la gran utilidat espiritual, que de un tal llibre se pot rahonablement esperar. Per lo que las sobreditas devotas personas mogudas de caridat suplican humilment â V. S. Illma se dign admetrer aquesta humil y caritativa oferta no mirant sino la bona voluntat ab que la oferexen, y si d'algun malevolo mogut de la enveja del inimich de

tot besos perseguida aquesta obra, sé dign de defensarla y ampararla V. S. Ill. y Rma, a qui las sobreditas Personas desitjan tota honra y felicidat en el Señor de tots. Vale.

Aprobaciò del M. Ill. Sr. D. Miquel Terrassa Pre. Dr. en Sagrada Theologia y Ardiaca de la S. Iglesia Catedral del Reyne de Mallorca.

PER comissiò del M. Ill. Sr. D. Francisco de Torres Vic. Gen. y Offic. de l'Illm. y Rm. Sr. D. Fr. Benito Pañellas, y Escardó del Consell de sa Mag. Catolica, y vigilantissim Prelat y Bisbe de Mallorca &c. he vist y gustozament llegit un llibre intitulat *Doctrina Pueril compost en llengua llamosina per l'Illuminat Dr. y Martir de Christo invictissim el B. Ramon Llull y traduit à llengua usual Mallorquina, per un devot dexeble seu à utilidat de los minyons de Mallorca*; y si be es veritat que no pot el Dexeble censurar las obras de son Mestre, fundat ab lo que diu lo Evangelista S. Matheu en el cap. 10. de la seua sagrada y Evangelica

 Istoria.

Historia; *Non est discipulus super Magistrum.* En tot axó, me som alegrát moltissim de tenir un Mestre tan humil, tan docte, y illuminat del Cel, que no content de enseñar á los homens la Grammatica, la Filosofia, la Theologia, la Aritmetica, la Jurisprudencia, la Medicina y totas las altras Ciencias; Are ha dispost la Divina Providencia, en estos temps tant calamitozos, (á impulsos de caritativas, y devotas personas) que surta á llum la Doctrina Pueril, que tants de sigles ha, compongué y enseñà lo Illuminat Doctor el B. Ramon Llull.

Doctrina tan util, tan convenient, y profitosa per los qui tenen cuydado de enseñar animas, per los Pares de familias, y per los miñons y miñonas, que me obliga à dir, y ab altas veus

cantàr lo del Real Profeta David en el Psalm 112: *Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini*; alabau miñons al Señor, perque Deu nostro Señor ha dispost, que en vostros temps surtis à llum la vostra Doctrina, qu'es la Pueril. Pero que dich? No tansolament se han de alegrár y alabár â Deu los miñons, y miñonas; sinò tots los Pobles y Nacions del Mon; y ab gran melodia han de cantâr y dir: *Laudate Dominum omnes gentes; laudate eū omnes populi*, y la causa ja la asseñala el Cantarista Rey ab estas expressivas paraulas *Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus*, donantnos tal doctrina, y enseñança en este llibre à tots; que en ell apendrà el docte, una sabiduria molt alta, per no dir celestial; apendrà lo ignorant los misteris necessaris necessitate medii, &

præcepti. Y finalment la Doctrina sòlida d'este llibre será un medi molt eficàs, per lográr *TOTS* la eterna gloria del Paradis, que este fonch el fi principal que tingué nostron Mestre de compondrel. Y per ultim si nos enseña lo Esperit Sant per boca del Profeta Daniel, que resplendiràn per tota una eternidat en el Cel, cō à luminosas, y brillants estrellas los qui enseñan á molts. [*Daniel* 12. 3.] *Qui erudiunt multos fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates*; consideren com resplendirá en el Cel, nostron Illuminat Mestre, y Dr. el Beato Ramon Llull, per haver compost este llibre, y moltissims altres, ab que ha donada, y dona tan grandissima enseñansa à el Mon; Y perque este llibre no conte cosa contra la Fè, y bons costums, sino que totas

)(las

las suas fullas com las del abre del Apocalipsis, servexen per la salut de las gents, (*Apocalyp. 22. v. 2.*) *Ad salutem gentium.* Marex la estampa, y llum publica. *Sic sentio.* Mallorca y Janer 31. de 1736.

Dr. Miquel Terrassa Prevere, y Ardiaca.

Imprimatur
Torres Vic. Gen. & Off.

APROBACIO DEL M. R. P. Fr. Thomas Ripoll Lector Iubilat Calificador del S. Offici, Examinador Synodal y Ex-Provincial de los Minims en esta de S. Francisco de Paula de Mallorca..

DE orde y comissio del M. Illustre S. D. Francisco Garcia del Rallo Regent en la Reyal Audiencia deste Regne de Mallorca se me ha entregat un llibre intitulat *Doctrina pueril compost en llengua Llemosina per lo Illuminat Dr. y Martir de Christo invictissim el B. Ramon Llull y traduit à llengua Mallorquina per un devot dexeble seu á utilitat de los miñons de Mallorca.* Y si be es veritat, que en totas las suas obras es sobremanera laudable nostron Illuminat Dr. en esta me aparex digne de major alabança, y es la raho tan clara que la

conegué un Philosoph Gentil *aliæ artes* digué Seneca *ad ingenium pertinent, hic animi negotium agitur* en este llibre se dona el medi para criar la juvintut ab conexement, amor, y temor de Deu, utilidat tan necessaria y necessidat tan util, que es el bassis y fonament de la perfectio Christiana de cade hu en particular y del Comu de las Republicas, y de tanta obligacio, que es la primera á que deuen atendrer los Pares de Familias; *filii tibi sunt?* diu lo Esperit S. per lo Ecclesiastic cap. 7. *erudi illos* y lo Apostol S. Pau ad Ephes. 6. *educate illos in disciplina & correptione Domini*. La obligacio primera de los Pares es enseñar à los seus fills la doctrina Christiana, educarlos en la sua miñones ab bons custums corregirlos las suas faltas, y moderarlos

las ſuas Inclinacions, perque ſegons enſeña la experiencia, ni la pedra mes precioſa ſerveix de ſplendor ſinos puleix, ni el Cavall mes bizarro por ſervir ſino se doma, ni la planta dona fruit ſino ſe rega; de lo qu'es ſegueix, que tals acuſtuman fer los homens de edat perfeta, qual es eſtat la enſeñanſa que ſe los ha donat en los principis de la ſua miñonesa digué: Platon *Quale cujuſcũque fuerit pueriles educationis initium tale etiam fore medium & quæ ſequuntur*. En eſte pues llibre trobara el Pare lo que deu enſeñar á ſon fill y la educacio que deu donarli deſde la ſua miñones y la trobará tal, qual la deſitjava S. Ignaci Martir: *nutrite filios veſtros* eſtâ dient el St. *in eruditione & diſciplina domini, & docete eos ſacras literas & artes honeſtas ut non otio gau*

)(*deant*

ment. Per lo que me apereix este llibre ser digne de imprimirse aun en el cor de los mortals ja mes que no he encontrat en ell coza que se opos à nostra Santa Fe y bons custums, ni menos que sia contra regalia del Rey nostro Sr. que Deu guarde; este es mon sentir *salvo meliori* en este Convent de Minims de S. Francisco de Paula. Palma y Mars als 27. de 1736.

Fr. Thomas Ripoll.

Imprimatur
del Rallo Reg.

CONCEDEX lo Illust. y Rever. Sr. D. Fr. Benito Pañellas, y Escardò Bisbe de Mallorca, &c. 40. dias de perdò à tots los qui llegiran ó faràn llegir, ohiràn ó faràn ohir, aconsellaràn que llitgan, ó oygan; y finalment per qualsevol acte que faràn en orde á la intelligencia, ó extensió de aquest llibre de DOCTRINA PVERIL.

PRINCIPI DEL LLIBRE.

HOnrat DEV, nostro Señor glorios, ab la vostre gracia y benedicciò comensám aquest llibre, qui es dels principis de la Doctrina pueril.

PROLECH.

DEU vol que traballém, y nos emplehém en servirlo en aquesta vida; y, puis ella es breu, y la mort cade dia se acosta à nosaltres, perdua de temps deu esser molt tinguda en ira. De hont en lo principi deu l'home enseñar à son fill aquellas cosas qui sõ generals en lo Mon, perque sapia de ellas devellar á las especials. Y deu fer que son fill en lo principi cõponga en vulgar afsò que apendrá, perque entenga lo que compon: y despues convé que fassa construcciò en aquest matex llibre traduhintlo en llati,

ti, perque mes breument lo enten-
drá en llati.

2 Dehont, com axo sia axi, per asso un home pobre pecador ultretjat de las gents, culpable miserable é indigne de que son nom sia escrit en aquest libre, breument y quant mes planament pot, fa aquest y altres llibres à son amat fill perque mes facilment, y mes breument puga entrar á Ciencia, en que sapia conexer, amar, y servir, á son glorios DEV.

3 Primerament convè que l'home fassa apendre â son fill los articles de la santa fe catholica, y los deu manamens, que DEV nostro Señor doná à Moyses en el desert, y los set Sagraments de la Santa Iglesia Romana, y los capitols siguens.

4 Convenient es que l home enseñy son fill á pensar en la gloria del

Pa-

Paradis, y en las penas de lo Infern, y en los damés capitols qui se contenen en aquest llibre, puis per tals pensaments los miñons se acostumá á amar y temer á Deu, y consenten à bons costums.

DIVISIO DEL LLIBRE.

Aquest llibre se divideix en nou parts. En la primera de las quals se tractará de los Articles de la Fé. En la segona de los deu Manaments de la lley. En la tercera, de los set Sagraments de la Iglesia. En là quarta de los set dons del Esperit Sant En la quinta de las vuyt Benaventurã ças. En la sizena de los set gois de nostra Señora Santa Maria. En la setena de las set virtuts, qui son el cami de la salvació, y de la matexa salvaciò. En la vuytena de los set pecats

mortals, qui son el camí de la condamnaciò, y de la matexa condamnaciò. En la novena, y ultima part se tractará de moltas altras cosas necessarias, y profitosas, y dignas de esser sabudas de tots los miñons.

PRIMERA PART.

DE LOS ARTICLES DE LA FE.

CAP. I.

DE VN SOL DEV.

SApias Fill, que fè es creurer cosas veras, y admirablas de DEV.

2 El primer Article es creurer en un DEV, qui es principi de tots comensaments y Señor, y benefactor de tot quant es.

3 Conve que cregas, que heyà un DEV tansolament, en qui no heya algun defecte, ans be es compliment

ment de tots compliments.

4 Aqueſt DEV es inviſible á los teus ulls corporals, pero es viſible á los ulls de la teua anima, y es digne de tota alabança, y de tota honra.

5 En DEV heya Bondat, Grandeſa, Eternidat, Poder, Sabiduria, Amor, Virtut, Veritat, Gloria, Perfecciò, Juſticia, Liberalidat, Miſericordia, Humilitat, Señorio, y Paciencia. Y en DEV eya moltas virtuts ſéblants á aqueſtas, y qualſevol de aqueſtas virtuts, y totas juntament ſon un Deu tanſolament.

6 Obligat ets, amable fill, à creurer, y amar aqueſtas coſas, y per axó ets creat, y vingut á aqueſt mon, per que cregas en un Deu tanſolament, y lo adores, y ams, y temas. Y ſi axó no fas, las penas infernals te cridan, y te aguardan á que vajas á ſoſtenir infinits traballs,

7 Deu es amable perquè es tot bo, Deu es gran puis que totes las cosas se terminan en ell, DEU es etern puis que no te principi ni fi. Y Deu es temible, perque en ell es tota potestat, y sab tota cosa.

8 Fill, ama à Deu puisque ell te ama, y amalo perque te am y te fassa agradable à las gents.

9 La virtut que tens en veurer, ohir, olorar, gustar, y tocar, tota la tens de Deu.

10 Ama veritat perque la Veritat divina no te conega mantider.

11 Desprecia la gloria de aquest mon, la qual poch dura, perque sias possehidor de la gloria qui no te fi.

12 Assacia la teua anima de la perfecció de Deu, puis ninguna altra cosa li pot donar compliment.

13 Fill ama justicia, perque si

asso no fas, la justicia de Deu te judicarà a sostenir perdurable foch.

14 No sias codiciós de lo que Deu te ha donat; puis mes te pot donar o llevar que ningun altre.

15 Hajas misericordia, si vols que Deu ne tenga de tu.

16 Humiliate à Deu, qui exalta los humils y abaxa los superbos.

17 No tengas verecundia de hõrar à Deu, y servirlo, y obeirlo, puis es honrat Señor, y ama paciencia per que no caygues en la ira de Deu.

18 Fill, si creus en un Deu, conve que cumplas tot lo demunt dit, y las altras cosas semblants à aquestas, si vols esser agradable à Deu.

CAP. II.

DE LA TRINIDAT.

OBligat ets, amable fill, á creu-

rer en la Santa Trinidat de nostro Señor Deu, la qual Trinidat es un Deu, qui es en Trinidat, esto es Pare, Fill, y Esperit Sant. Dehont crêurer en un Deu es el primer article, y creurer en Deu Pare es el segon article, y creurer en Deu Fill es el tercer article, y creurer en Deu Esperit S. es el quart article.

2 Deu Pare engenra de si matex Deu Fill, y Deu Sant Sperit proceihex de Deu Pare y de Deu Fill: y el Pare, el Fill, y el Sant Esperit son un Deu tansolament.

3 Infinidament, eternalment, y ab tot compliment Deu Pare engenra de si matex Deu Fill, y de Deu Pare y de Deu Fill proceyhex Deu Sant Esperit.

4 El Pare es una Persona, el Fill es altra Persona, y el Sant Esperit es altre

altra Persona, y totas aquestas tres personas juntament son una Potestat, una Sabiduria y un Amor, y un Deu.

5 Fill, lo que te dich de la Santa Trinidat de Deu, y de la seua Vnidat es axi com te dich, y ençara millor de lo quet puga dir: y, si tu en aquest mon axó creus per llum de fé, en laltre ho entẽdràs per llũ de entenimẽt illuminat per la divinal intelligencia.

6 Saps fill perque no pots entendrer, y perque estás obligat à creurer axo que no entens de la Santa Trinidat de DEV? perque aquesta Vnidat, y Trinidat es major que el teu enteniment, y perque yo no to dich de manera que tù ho pugas ẽtendrer.

7 No vullas descreurer tot allò que no pots entendrer, perque, si axo fas, tu vols fer ton enteniment major que totas las cosas.

8 Y saps perque axí subtilment te parl? perque el teu enteniment se acustum á exaltarse à voler étendrer y amar à DEV.

9 Fill, no despreciès aquest, llibre, perque es escrit baxament; puis ell no es fet per enteniments ya exaltats, sinò que es fet perque los enteniments dels miñons pugan exaltarse a entendrer aquest mon, y DEV.

CAP. III.

DE CREADOR.

CReador es factòr, qui ha fet el mon de no res. En lo principi creá DEV lo Cel, y la terra, y el primer dia fõch Diumenge, en que creá DEV los Angels; y en aquell matex die caygueren los Dimonis del Cel, perque volgueren esser semblants á lo altissim DEV, y confirmá DEV

los

los Angels en estát que no poguessen pecar.

2 En el dilluns creá DEV lo Cel, en que están los Angels á la seua presencia.

3 En el dimars creá DEV la mar, la terra, las herbas, los abres, y las seuas llevors.

4 En el dimecres creà DEV lo Sol, y la Lluna, y las estrellas per illuminar la mar, y la terra.

5 En el dijous creá DEV las aves, y los pexos.

6 En el divendres creá DEV los animals, y despues creá l'home, lo qual anomená Adam, y tenintlo adormit ly tragué una costella, de la qual creá la dòna, esto es Eva: y de Adã, y Eva som exits tots nosaltres.

7 En aquell matex die posá DEV Adam, y Eva en el Paradis terrenal,

y

y los feu Señors de tots los animals, de totas las plantas, de totas las aves, y de totas las coſas, que la terra produex, y ſuſtenta.

8 En el ſeté dia deſcanſá DEV, para demonſtrar que havia donàt à el mon tot lo que convenia eſſer creát: y per aqueſta cauſa el ſeté dia fonch dia de feſta, y dia de alabár, honrar, y contemplar à DEV; y para demonſtrar que en aquell die, en que comẽçà el mon, començá à finir el compliment de noſtra redemciò.

9 Fill, ſi vols haver ſalvaciò, cõvé que cregas que DEV es Creador de totas las coſas, y que totas ellas tornarian à no res, ſi Deu no las ſuſtentás; y ſens DEV tot lo que es no ſeria.

10 Mira fill, quant grans coſas ha creat DEV, eſto es lo Cel, la mar,

y la

y la terra; y mira quant differents creaturas ha creadas, y mira quant hermosas, y profitosas son aquestas creaturas. Pues, si en las creaturas es tant de be, òbri los ulls de ton enteniment, y mira quant gran, y noble y bo es el creador, qui totas aquestas cosas ha creadas.

11 Tots los Reys del mon, y tots los homens, qui son, no podrian crear una flor, ni podrian crear una creatura, ni podrian impedir à el sol lo seu moviment, ni á la pluja lo seu devallament.

12 De las cosas qui son mes necessarias à l'home, dòna DEV major abundancia, com es de ayre, de aygua, de foch, de sal, de ferro, de pa, y de altres cosas sèblants à aquestas.

13 A las aves creá Deu alas, paraque púgan volar, y los doná plo-

mas

mas per vestidura: y à los brutos creà unglas paraque lôs sian calsát: y á los abres crea fullas, paraque pugan guardar y madurar los fruits. A los pexos creá Deu el Mar, paraque poguessen nadar: y à qualsevol creatura creá aquellas proprietats que ha menester.

14 Creá Deu à l' home lo Cavall per cavalcar, y lo falcó per cassár, y lo moltó per menjar y la llana per vestir, y lo foch per escalfar, y lo bou per llauràr: y totas las altras creaturas creá Deu per servici del home.

15 Fill, quant seurás á la taula y tindràs devant tu viandas per menjar, recorda quantas creaturas veuràs alli que ha creadas Deu, y entén de quina manera totas aquellas cosas te ha fet Deu aportar de differents llochs.

16 Deu creà los teus ulls, paraque ab ells lo vejas en las creaturas, qui

lo

lo represéntan à los ulls de ton entenimient: y Deu creà la teua memoria, paraque en ella lo tengas presént ; y creà lo teu cor, paraque sia cambra en que lo tengas y ams. Deu creá las teuas mans, paraque ab ellas fassas bonas obras, y los teus peus , perque vajas per los seus camins ; y creà la teua boca paraque lo alabes y beneihescas.

17 Fill , not podria dir tantas creaturas, com ha DEV creadas, nit sabria dir el dominî que te ha donát sobre ellas ; ni tu podrias entendre el gran deute â que ets esdevengut per los grans beneficis, que hás rebut de ton Creador.

18 Recorda com Deu podria haverte fet pedra , ò lleñam, ò bruto animal, si agues volgút ; y entén , que te pogué fer contrét, ò Judio, ò Moro , ò Dimoni , ò altra cosa , á la

qual

qual feria millor no esser que esser.

19 Convè amable fill, que considères y penses tot lo sobre dit, para que en aquest mon fassas obras, per las quals sias agradable á los Sants de la gloria, y á ton Deu.

CAP. IV.

DE LA RECREACIO

SApias fill, que recreacio es recobrar Deu allo que hávia perdút en son poble; y recreaciò es llevar á lo Dimoni la potestat que tenia sobre nosaltres.

2 En pecat, y en error caygué, fill, tot el llinatje humá per el pecat de nostro pare Adam, y nostra mara Eva, qui foren desobedients â nostro Señor DEV de la gloria; y per axò fonch convenient que aquell pecat fos vensut, y superat per el qui ès mes

contrari à pecat que ninguna altra cosa.

3 Quant Deu hagué creat Adam y Eva, los posà en el Paradis terrenal, y manà à Adam que de tots los fruits dels abres del Paradis manjàs, excepta un; y li digué, que si manjava de aquell, moriria. Y el dimoni en forma de Serpent aná à Eva, y li aconsellà que fes que Adam manjás del fruit que Deu li havia prohibit, y sabrian lo esser de Deu. Y perque Adam manjà de aquell fruit, y fonch desobedient à Deu, per asso aquesta mort y aquests traballs, que veus en el mon, vingueren sobre nosaltres; y fonch feta discordancia entre Deu y el llinatge humà.

4 Si Adam no hagués pecat trasgredint el precepte de Deu, los homens no moririan, ni tindrian fam, ni

ſet, ni calor, ni fret, ni malaltia, ni traball.

5 Per lo pecat de Adam cayguerem tots en la ira de Deu, y Adam, y Eva foren trets fora del Paradis en aquell mateix dia, en que foren posats en ell.

6 Tots aquells qui morian anavan à lo infern fins que plagué a el soberano Pare que ſon fill ſe encarnàs en noſtra Señora Santa Maria per gracia del Eſperit Sant: y à las horas lo fill de Deu per ſa gran pietat vingué á una Donſella Verja Anomenada Mariá deſcendent del llinatje de David.

7 En aquella Donzella el fill de Deu ſe encarná eſtant ella Verja ſens corrupció de la ſeua virginidat.

8 De aquella Donzellà naſqué Deu y home jũtament, eſto es JESV Chriſt

Christ, en lo qual son duas naturalezas, qui son la naturaleza divina, y la humana; las quals son una Persona tantsolament.

9 JESU-Christ vinguè á el Mon para recrear, l'humanal llinatje, qui estava caygut, el qual fonch exaltàt per virtut de la uniò de las naturalezas divina, y humana, y ab lo treball, y passiò que sofrí per amor de nosaltres.

10 Fill, creurer te convè aquest Señor JESU-Christ, de qui jot parl, perque, si no ho feyas, no serias recreat, ni seria llevada de tu la culpa, que contragueres per el primer Pare Adam: en la qual culpa sō los Juheus, y los altres infaels, perque no creuhen en lo adveniment y en la passió de nostro Señor Deu JESU Christ.

11 Si tant mala cosa és, fill, lo pecat y lo esser desobedient â Deu;

qu

que per un sol pecat som tots en la Ira de Deu, y para borrar aquell pecat el Fill de Deu volguè esser encarnat, y fonch cōveniēt que la humanidat, què prēguê, sostengues angoxas, traballs, y grave mort: guardét, fill, de pecats, perque per el pecat es l' home desobedient â lo altissim Deu, y per la desobediencia y per el pecat van los pecadors a el foch perdurable, y patexen grans penas y traballs, y perden la eternal gloria de Deu.

CAP. V.

DE LA GLORIA.

1 FIll, gloria es continua beneventurança sens algun cessament per gozar de aquell, qui dóna la gloria, la qual gloria dóna nostro Señor Deu, qui gloriantse en la gloria dóna gloria à los Sants.

2 Y axi, si tu, fill, vols haver glo-

ria, creurer te convè que Deu es glorificador dels benaventurats del Paradis, y que ells son glorificats en la gloria, perque Deu los glorifica ab la seua gloria matexa.

3 Fill, axi com el foch ab si mateix se escalfa, y juntament escalfa las altras cosas qui li estan prop, aximateix el divinal Rey de la gloria ab si mateix se dona gloria â si, y a los Angels y Sants qui son en la gloria.

4 Si Deu en aquest mon dóna à ton cos gloria de aquestas cosas corporals y corruptibles, qui no son gloria, ni tenen gloria; quant mes el Fill del Rey de la gloria, qui es gloria, porá donar à los seus amichs en el Paradís gloria?

5 Sapias, fill, que la gloria del Paradís consisteix en veurer Deu, y amar Deu, y donar alabanças à Deu: y

cade

cade u dels Sants del Paradis te gloria de la gloria del altre.

6 No cregas fill, que l'home en la gloria meng, ni bega, ni jega ab dona, perque totas aquestas cosas tenen imperfecciò y impureza, qui solament convenen en aquest mon suzio, corruptible, y ple de defectes.

7 Vejès fill, lo cos mort del home just, el qual se podreix en la terra quant es soterrát, y sapias que aquell cos resuscitará el dia del judici, y serà mes resplandent que el Sol, y jamay mes tornarà morir, y tendrà mes gloria, que no es la gloria de tots los homens de aquest mon.

8 Si tu, fill, menosprecias la gloria de aquest mon per tenir la gloria del altre, tu tendràs gloria, qui durarà tant com la gloria de Deu: recorda pues y entèn, qualment per me-

nos

nospreciar poca gloria, y qui poch dura, pots guañar molta gloria, y qui durarà tant com la gloria de lo Altissim Deu.

9 Ah fill, en quant gran malediccio son aquells, qui per una poca gloria temporal perden la celestial gloria qui no tendrà fi, y van à turments per durables para ser subjectats à infinits traballs!

10 Si tu, fill, vas à la gloria, en qualsevol lloch sias, tendràs gloria, y saps perque? perque en tots llochs està el Señor de la gloria y glorifica los seus amichs.

11 Aquells que son en la gloria tant aman com entenen, y tant entenen com aman, y tenen y posseyhexen tot lo que aman, y entenen.

12 Si tu, fill, en aquest mon no pots haver los deleytes que entens, guar

dèt

det de perdrer à ton voler la gloria que ton enteniment pot entendrer.

13 Si tu, fill, no donarias la teua ma per un diner, ni lo teu cap per dos, guardet de donar, ò vendrer la celesti al gloria per la vanitat de aquest mon.

14 Si per la gloria de aquest mon desprecias la gloria del altre, posa lo dit á el foch, y prova si ley podrias tenir una hora; y, si axo no pots, mira com podràs sofrir lo foch infernal, que sofrexen los Dimonis, y los condamnats? perque aquell foch auràs de sofrir, si desprecias la gloria de nostro Señor Deu.

CAP. VI.

DE LA CONCEPCIO DE IESV-Christ.

FIll, creurer te convé en la Concepciò de nostro Señor Deu Jesu-

su Christ, la qual es la unió de el Fill de Deu ab la naturaleza humana, qui fonch unida ab la divina per gracia de l' Esperit Sant en lo ventre de nostra Señora Sãta Maria verja gloriosa.

2 En lo comensament, com plagué á nostro Señor Deu voler humiliarse à recreár lo seu poble, enviá lo Angel Sant Gabriel á nostra Señora, el qual la saludà dientli: *Ave Maria gratiâ plena.*

3 Aquestas paraulas digué lo Angel à la Verja Maria saludantla, y dantli noticia de que havia de esser Mara del fill de Deu: y luego que la Verja Maria consentí â las paraulas de Sant Gabriel, concebé al vertader Deu, y vertader home per virtut de l'Esperit Sant.

4 En aquella maravellosa Concepció fonch la obra de las tres Perso-

sonas divinas, pero la Persona del Fill tantsolament fonch encarnada, para demóstrar la differencia que heyha entre el Pare, Fill, y Esperit Sant.

5 En lo Fill de Deu, qui es una persona ab la humanidat que prengué de la preciosa carn y sanch de nostra Señora Santa Maria, foren juntament unidas la anima y el cos ab la naturaleza divina.

6 Fill, la anima y el cos de JESV Christ foren juntament en lo ventre de nostra Señora, y tengue luego el cos totas las suas parts y tota la seua forma ab aquella Santedat, virtut, y poder, que tengué quant fonch gran y de perfeta edàt.

7 No te admirs, fill, de aquestas paraulas, que jo te dich, perque obra fonch maravellosa feta sobre el poder natural per el poder de Deu, qui pot fer totas cosas.

8 Obligát ets, fill, á creurer lo que jo te dich de la concepciò del fill de Deu; y obligat ets à humiliar ton enteniment, peraque sia exaltat per llum de fè: perque axi com som tots naturalment obligats á morir per la nostra fragilidat, axi per la soberana obra del Altissim som tots obligats á creurer lo que no podèm entẽdrer de lo adveniment del Fill de Deu.

9 Lo adveniment del Fill de Deu JESU Christ antes de esser, fonch denunciàt per los Profetas, y per los Sants Patriarcas, á los quals fonch revelát per la divinal inspiració.

10 Fill, ôbri los ulls de ton enteniment, y vejés la gran honra que el Fill de Deu ha fet à tot el genero humá en axó que volguê pendre la nostra naturaleza, y volgué esser una persona ab ella.

Recorda

11 Recorda la Bondat, Grandesa, Eternidat, Poder, Sabiduria, Amor, y las altras virtuts qui son en nostro Señor Deu, y vejés com maravellosament se manifestan en la Concepció, y Incarnació del Fill de Deu.

12 Puis el celestial Rey te ha fet tant gran honor, prenint naturaleza semblant á la teua, jo te prech y man, y te aconsell, tant carament com puch, que apliques totas las teuas forças y poders en conexer, amar, honrar, alabar, y servir â nostro Señor JESU-Christ, perque las teuas paraulas, la teua vida y las teuas obras sian agradables â el Señor de la gloria.

13 Si tu, fill, vols esser honrat, honra lo Fill de Deu qui te ha honrat, y si vols amar, ama a JESV-Christ, qui tant te ha amat; y si tens treball ó tristor, aconsola te ab aquell

qui

qui per tu té humanidat unida ab la divinidat de Deu.

CAP. VII.

DE LA NATIVIDAT DE IESV Christ.

1 EN el nové mes, que el Fill de Deu fonch encarnàt, vòlguè naxer de nostra Señora Santa Maria, de la qual nasquê Deu y home, sens corrupciò de ella.

2 Sapias, fill, que nostra Señora Santa Maria fonch dona pobra de riquesas corporals, peró rica de virtuts, y fonch nada de honrat llinatje; y per axo quant plagué a el Fill de Deu naxer, nasqué en pobre lloch en la menjadora en que menjávan las bestias.

3 Si los fills dels Reys y dels altres Barons naxen en los palacios, y

en

en cambras y llits adornats ab draps de or, y de seda, lo Salvador del Mon nasquè en una establa, y en la palla que las bestias menjavan.

4 Ah fill, quant petits foren los draps, en que el Fill de Deu fonch bolcàt! y quant pochs foren aquells, y de quant pocas personas fonch servit, y administrat! Y sapias que tots los homens, qui naxen, naxen en culpa, y pecat, y el Fill de Deu nasqué para borrar, y destruhir la culpa y pecat.

5 Quant veurás fill, alguna bella dona pobrement vestida, y el seu aspecte te significará honestidat, y ella aportarà son bell fill en sos braços vestit pobrement, à las horas pensa en la natividat del Fill de Deu, qui estava en los braços de nostra Señora Santa Maria pobrement vestit.

Fill

6 Fill, el Fill de Deu ſe dexà ad-
ministrar á nostra Señora Santa Ma-
ria axi com los altres infants petits,
crexent ſon cos poch à poch, encara-
que ſon poder, y ſe virtut era major
que tot poder y tota virtut qui ſia en
totas las creaturas

7 Penſa fill, quant dolſa viſta era
aquella, qui era entre Ieſu-Chriſt, y la
ſcua Mara Santa Maria; perque ella
el conexia per Señor de tot lo mon, y
ell la conexia á ella per la millor, y
mes nobla Señora que ja may ſia eſta-
da ni ſerá.

8 Amable fill, tu ets nat y vin-
gut à aqueſt mon para honrar, y ſer-
vir aqueſt fill de Deu, de qui jo te
parl, lo qual te amoneſt que ams, y
que lo deſitjes veurer; perque no fent
axò, farás contra lo perque ets ven-
gut á aqueſt mon, y ſerás ſubjectat á

perdurables traballs, à los quals seràs sentenciát per la justa sentencia de nostro Señor Deu.

CAP. VIII.

DE LA PASSIO DE NOSTRO Sñr Iesu Christ.

1 AB amor, y ab plor te deuria esser declarada la Santa passio de nostro Señor JESU Christ, perque ella fonch el major sofriment de dolor y de mort que may sia estat, ni puga esser.

2 Quant nostro Señor JESU Christ fonch de edat de trenta añys, y predicava à el poble de Israël, y feya molts miracles, succehi que los Judios tractaren de matarlo, y Judas Iscariot, qui era un dels dotze Apostols, venè â los matexos Judios JESU Christ son Mestre per trenta diners

ners, ó moneda de argent.

3 Sapias, fill, que JESU-Christ, qui es Señor de tot lo Mon, y de totas las cosas, sofrí y permeté esser venút y entregát à mort, y passiò, per aliberar lo seu poble del poder del Diable.

4 Quant se tractava de la passiò de Iesu-Christ ell estava en oraciò aquella nit, y denunciá la seua passio á los Apostols, y à aquells qui eran ab ell, y los exortá à que fessen oraraciò dient aquestas paraulas: *Pater nostèr, qui es in cœlis, &c.*

5 En aquella matexa nit orava nostro Señor Iesu-Christ en quant home, y feya reverencia á la Santa Deidat, para demostrar que ell era vertaderament home: y á las horas vingué Judas ab gran multitud de judios armants los quals prengueren, y lliga-

ren á nostro Señor Jesv-Christ, y de allı lo aportaren à esser crucificat, y mort.

6 Vejas, fill, quant gran fonch la humilitat de nostro Señor Jesv-Christ, perque, essent ell Señor de tot lo Mon, se dexâ pendrer y lligar a los Juheus! vejas, fill quant cordialment amâ la salvacio de son poble, el qual se havia de salvar ab la seua mort!

7 Los Apostols y aquells, qui eràn ab èll, tots lo desampararen, y tots fugiren; pero Sant Pere lo seguía, el qual lo negá tres vegadas dient que no lo conexia.

8 Sapias, fill, que los Judios despullaren lo Salvador de tot lo Mon; y li escupiren a la cara, y li aclucavan los ulls, y lo ferian, y li donavan galtadas, y despues li preguntavan qui lo avia ferit: y de totas las maneras que

porian

porian lo afrontavan, y lo escarnian, essent ell vingut a el Mon para salvar-los y treurerlos del poder del dimoni, y fins que fonch dia clar no pensaren en altra cosa, sinó en ferir y escarnir lo fill de Deu.

9 Fet ja de dia, ells lo entregaren â Pilàt, qui era Governador del poble Romà, y aquest lo feu açotar tant cruelment, que la pell preciosa del seu sagràt cos fonch desfeta, rompuda, y esquinsada, y la sanch li regalava per tot lo cos fins á la terra.

10 Quant lo agueren açotát, li feren aportar la Creu fins a el lloch ahont lo crucificaren, y lo enclavaren en ella, y despues la alsaren en alt, paraque tots lo vessen crucificat.

11 Donaren li una beguda de fel, vinagre, y sutja, y coronaren lo seu delicát cap ab una corona de agudas

espinas

eſpinas,paraque las eſpinas li penetraſſen el cap: y ab una cruel llanſa lo feriren per el coſtàt tant fortmẽt que li dividiren el cor per el mitx.

12 En aqueſta paſſió y dolor eſtigué el fill de Deu per amor de ſalvar ſon poble;y mori paraque tu,fill, tinguesſes lley acabada, per la qual poguesſes alcanſar la gloria. Perque ſi ell hagues volgùt, los juheus, ni tots los homens, y dimonis, no lo aurian pogut turmentar ni matar, puis ell es Señor poderos ſobre tots ; pero, perque la ſeua mort era neceſſaria para ſalvar ſon poble, volgue ſofrir que lo turmentaſſen, y mataſſen.

13 Sapias fill, que una ſola gota de ſanch del ſagrat cos de Iesv-Chriſt era baſtant para redimir tots los homens ; pero per el gran amor que te envés de noſaltres, volgué deſ-

ramar

ramar tota la seua sanch, demanera que, axi com una ampolla rompuda per moltas parts no pot retenir gens de vì, sinò que tot lo desràma, axi també el sagrat cos de Jesv-Christ fonch per tantas pars romput y esquinsat, que gens de Sanch no pogué retenir, sino que tota la desramà.

14 Amable fill, si vols anár á la gloria, plóra la mort de ton Señor Jesv-Christ; y si no la pots plorar, no lo amas tant com la teua mara te ama, la qual ploraría; si devant ella te turmentassen y matassen.

15 Fill, no tantsolament era despreciàt JesvChrist quant estavâ penjàt en la Creu, sinó encara en aquest tems, en que are som, es despreciât y blasfemât y burlât, perque molts son los qui per ell no ploran, ni moren, ni li fan gracias de las penas que

peti

petí per amor de ells; y son molts infaels qui no creuhen en ell y el flasto man, y creuhen que es estát home fals y engañador.

16 Fill, mira la Creu, y vejés com te representa la passiò de Jesv-Christ, com está ab los braços estesos, y espera, que axi com ell morí para salvarnos, axi nosaltres no temam morir para honrarlo.

17 Fill, tu has de morir, vullas ó no vullas: pues, puys has de morir, vullas morir para honrar aquell Señor qui te ha creat, y qui te ha donat tot quant tens, y qui te pot donar foch perdurable, y te vol donar gloria qui no se acabará, y qui per ton amor volgué morir.

18 Sabs, fill, perque no vols morir per Jesv-Christ? perque la mort te fa por, y perque àmas esser en a-

quest

quest Mon mes que en l'altre. Dons, si tu fosses Jesvs-Christ, no volrias morir, ni moririas, com sia axi que ell no moriria, si no volgués morir?

19 Quina cosa es aquesta, que el Señor vulla morir per el criat, y el criat no vulla morir per el Señor? Y perque los Cavallers moren en la batalla para honrar son Señor terrenal, y temen morir en una mort la qual es portal de la vida, en que son los Sants de la gloria?

20 Sabrias me respondre fill, quina mort es millor y mes dolsa, morir per amor de Deu, ò morir per malaltia? O voldrias amar tant que volguesses y desitjasses morir per amor de Deu? Si tant es que axi no muyras, á los menos sapias ho desitjar.

21 Sapias, fill, que mort natural no dona fruit ni ganancia; y apuell qui

no ama, no sap ni goza morir; y qui no goza morir no es en estament de salvació.

22 Recorda, fill, quants son los homens qui moren per aplegar riquezas, y per la vana gloria de aquest mon. Y vejas quants son los homens qui moren per amor del Salvador de tot lo mon, qui morí per amor de nosaltres.

23 Amable fill, com jo te aja de parlar de altras cosas, convè que dexém la materia de que parlám, de la qual se poden dir moltas santas y devotas paraulas agradablas à nostro Señor Deu.

CAP. IX.

DEL DEVALLAMENT A LOS Inferns.

1 EN lo temps dels Profetas, y Sants Patriarcas, antes que

el Fill

el Fill de Deu fos encarnat y crucificat, tots los qui morian anavan â lo Infern per raho del pecat original. Y quant ell se fonch encarnát, Sant Iuan Baptista fonch el seu nuncio enviat á los inferns paraque denunciás lo adveniment del seu Redemtor; de lo qual tots los Sants molt se alegraren y aconsolaren.

2 Sapias y cregas, fill, que, quãt la anima del Fill de Deu Jesv-Christ se separá del cos, lo dexá mort en la creu, y luego devallá à los Inferns, ahont trobá Adam, Abram, y los altres Profetas y Sants, y los traguê de aquella presó para portarlos á la gloria celestial, qui no tindrâ fi.

3 Quant Adam va veurer venir son Señor, y Creador para alliberarlo de la tristeza y dolor, en que havia estát sinch mil añys, á las horas diguè:

Aques-

Aquestas sō las mans qui me crearen y formaren, y aquest es el Señor qui se es recordát de nosaltres desde la seua gloria.

4 El gran goix que tingueren Adam, y tots los altres Sants, fill, yo no'l te podria recontar, ni tu lo podrias pensar ni entendrer; pero pots pensar quant gran seria, pensant el goix que tindrias, si algu te treya de un pou ple de foch y de sofre y de serpens y tenebras, y te pōsava en la celestial gloria?

5 Si per el pecat de Adam las animas dels Profetas, qui no consentiren á ell, estigueren tant llargament en los inferns, y per sempre hi haurian estát si el Fill de Dêu no los hagués redimits: quant gran cosa es la justicia de Deu, qui tant fortment castiga lo pecat? Pero no cre-

gas fill, que el Fill de Deu vingués à alliberar los pecadors, qui son en lo infern.

6 El Fill de Deu romangué ab lo cos de Jesu-Christ en la Creu, y juntament devallà ab la anima a los inferns, estant el cos en el lloch, ahont fonc crucificât, paraque fos significat que el Fill de Deu, es en tots llochs, puys que tot lo creat no es tant gran, com es el Fill de Deu.

CAP. X.

DE LA RESURRECCIO DE IEsu-Christ.

1 CReurer te convé fill, que el divendres sant, quant nostro Señor Jesu-Christ fonch crucificat, y mort para salvarnos, à las horas Joseph Abarimatia, demanà lo seu sagrat cos à Pilat para enterrarlo en un mo-

monument molt bell, que havia fet á ſas coſtas.

2 El cos de Jeſu-Chriſt fonch donat á Ioſeph Abarimatia, y fonch él major do, que ell pogués rebrer: aquell precios cos fonch á las horas humiliát à eſſer poſat bax de la terra. Recorda, fill, aqueſtas coſas que jo te dich, ſi vols haver humilitat.

3 Sapias fill, que en el tercer dia de la ſeua mort recuſcità Jesu-Chriſt para manifeſtar la ſeua gran miſericordia; y volgue primer aparexer á la magdalena, qui era eſtada dona molt pecadora, perque ella lo amava ab molt gran caritat.

4 Caritat es la major virtut que l'home pot tenir, y per demonſtrar que la caritat es á Deu molt agradabla, volguè Jesv-Chriſt aparexer á la Magdalena primer que á mo molts altres.

5 Estant los Apostols en una cambra y las portas eran rancadas, Jesv-Christ los aparaguè, y entrà, para demonstrar que era resuscitát ab cos glorificát, qui no tê impediment de passàr per tots llochs; y para demostrar que era vertader home, demaná menjar.

6 La gran alegria que tingueren los Apostols quant veren á son Señor resuscitàt, no es qui la pogues recontar: y per axó quant Jesv-Christ se fonch partit de ells, vinguè Sant Thomás, qui era un dels dotze Apostols qui no ho volgue creurer fins que posá los dits dins las seuas nafras.

7 Y, perque la fe y creensa es amabla, el Fill de Deu volguè ordenár que Sant Thomas tingues occassio de creurer; y axi ly aparaguè y ly diguè: Thomas posa los dits en

las

las mias nafras, y puys que no vols creurer, sapias.

8 Y, para demostrar que à nostro Señor Jesv-Christ es agradabla lo enteniment qui se exalta para saber la veritat, per assò sofrí que Sant Thomas ly posás las mans en el costát, dient: *Tu ets Señor meu, y Deu meu.*

9 Amable fill, en la resurecciò de nostro Señor Deu Jesv-Christ fõch representada y significada la nostra resurrecciò, la qual será el die del judici, quant serem resuscitats y judicats per lo Fill de Deu.

CAP. XI.

DE LA ADMIRABLA ASCENCIO de Iesu-Christ.

1 ENten, amable fill, aquestas paraulas que jo te dich, y ten creenia en ellas. Sapias que, despues de

de quaranta dias que nostro Señor Deu Jesv-Christ fonch resuscitat, sen pujá à el Cel à seurer à la dreta del Pare.

2 Com aquest mon sia ple de corrupcio y de defecte, y com lo Sant cos de el Fill de Deu sia glorificat, per asso, fill, no seria cosa convenient que cos tant glorios com aquell romangués aqui bax en aquest mon entre nosaltres mortals, y corruptibles.

3 En la ascensio de Jesu-Christ es significada la ascencio y pujament que el teu cos fará, fill, à el Cel lo die del judici, si en aquest mon ets estát servidor, y amador del Fill de Deu.

4 Axi com el Fill de Deu vingué à aquest Mon para pendrer nostra naturaleza, y la senpujá à los Cels, axi matex pujarán à los Cels tots los cossos de aquells, qui en aquest Mon seran sos servidors y creurán en la seua

in-

incarnació, y plorarán para honrar los honraments.

5 Fill, tu serias en aquest Mon desagrable á nostro Señor Deu, si no creyas en los Articles de nostra fe catolica, y per tant lo teu cos el dia del judici devallaria á los inferns, y aHi estiría ab los Dimonis en foch perdurable.

6 Vejas, fill, los ausells com pujan per lo ayre, y recorda quant gran gloria auràs, si per lo ayre vas ahont se vulla volrás. Y vejas quant gran dolor aurâs, si ton cos devalla a lo abisme infernal, en carreras tenebrosas y en prezò, sens ninguna consolació, y sens may surtir de allí.

7 Axi com los Angels y los Sants de la gloria en processò ab cant de molt gran dolsor surtiren á lo enquantre á nostro Señor Jesv-Christ para

fer

ferli honra, quant pujá à la gloria; axi á los homens pecadors, quant passan de aquest mon à l'altre, los surten à l' enquantre los dimonis de l' infern ab molt horrible aspecte para aportarlos á esser turmentats en el foch perdurable.

8 Si tu, fill, vols pujar à tan alt y excellent lloch com es el Cel, comensar te convé, mentres que tens temps, à fer bonas obras; y guardate que ton cos no fassa pecar, perque no podrás pujar à las alturas, à las quals pujã aquells, qui per via de penitencia ab dijunis y bonas obras pujan à la celestial gloria.

9 Fill, si vols pujár allá ahont pujá Jesu-Christ, pùja lo teu pensament y ton cor y ton desitg à ell; y recorda la vanitat de hont ets vingút, y el defecte, qui es en aquest mon, y despre

cia aquest mon, perque sias posát en l'altre, ahont estan los Sants del Paradis y de hont caygueren los dimonis, qui estan en el mitg de la terra soterrats en sofra, aygua bullenta, y en brazas de foch.

10 A aquell lloch devallarán, y estirán los homens pecadors, qui descreuhen y desprecian la gloria de nostro Señor Deu Jesu-Christ.

CAP. XIII.

DEL IVDICI FINAL.

1 QUant será cumplít el nombre dels Sants, qui seurán en la gloria en las cadiras de hont son cayguts los dimonis, à las horas será la resurrecció de bons y de mals, y tots vindrân á ohir la ultima sentencia, de la qual ningù se porá escapàr.

2 En aquell die maravellós resuscitarán los cossos dels homens, los quals

quals estàn are en pols per la terra aguardant la sentencia, que serà donada en el die del judici per lo Fill de Deu Jesu-Christ.

3 A las horas se unirà un os ab altre, y cada bras recuperarà la seua ma y cada part del cos recuperarà la seua forma, y cada anima cobrarà aquell mateix cos ab qui vivia en aquest mon.

4 Si Deu ha creat de no res totas las cosas de aquest mon para demostrar lo seu gran poder, be pots pensar, fill, que volrá resuscitar los homens morts para demostrar la seua gran justicia.

5 Cada u dels homens resuscitarà para rebrer el premi de lo que aurà fet en aquest mon; y cada ú vindrà ab son llibre, en que seràn escritas totas las seuas obras bonas, ò malas;

y

cada u aura de donar cónte de totas ellas devant lo Fill de Deu.

6 En aquell mateix die veurás à Jesu-Christ, qui vindra en los nuvols ab los Angels del Cel ; y mostrará las nafras, que rebé en el die de la seua sagrada passió quant redimí l' humanal llinatje.

7 Aquell die, fill, será molt agradable à tots aquells, qui en aquest mon serán estats servidors de Jesu-Christ; y será molt horrible y espantós a tots aquells qui en aquest mon serán morts en pecat mortal.

8 Amable fill, aquell, qui donarâ sentencia â tots de infinida gloria, ó de infinida pena, serâ nostro Señor Jesu Christ, el qual vingué â aquest mon a pendre passio y mort para restaurar l' humanal llinatje qui era perdut.

Fill,

9 Fill, aquell just Jutje, de qui jo te parl, dirâ a los bons: veniu benaventurats a el Regne celestial â possehir gloria eternalment; y dirâ a los mals: anàu malvats a el foch infernal a aver pena perdurabla sens fi.

10 En aquell matex dia aniràn los bons a el Cel, y los mals a lo infern, y para sempre estirân los bons en gloria, y los mals en pena.

11 A fill! quant benaventurats serán tots aquells, qui en aquell dia porân presentarse devant el Fill de Deu mostrantli nafras y traballs que per son amór aurán patit en aquest mon? Y quant malavêturats seran aquells, qui en aquell die comparexerán ab las mans buydas, y no tendrán que presentar â el Fill de Deu, qui se presentará ab las nafras de son cos, y mostrarà la passiò que

sofri

sofri per amor de ells?

12 En aquell die desitjarán los pecadors y no podran fugir de la sentencia que se los donará, perque Deu es en tot lloch, y sab totas las cosas, y a son poder ningu pot resistir; y pregarias ni escusas noy valrán.

13 Fill, amable serás a la meua anima, si te vetg bo, perque la teua bondat me significarà que seras salvat; pero no, si te vetg pecador, perque los teus pecats me significaràn que seras condamnat.

14 Qui estàs segur de tenir fills justs, amadors, y servidors de Deu, bona cosa seria que desitjas fills; pero, perque los mes homens de aquest mon son en pecats, per axó fills, no son molt desitjables, perque molts per causa de sos fills perden la gracia de Deu.

SEGONA PART
DELS DEU MANAMENTS.

CAP. XIV.
HONRARAS VN DEV TANSOlament.

1 MAnament es fer lo que ſe deu fer;y axi el primer Manamēt es honrar, amar y ſervir un ſol Deu, cō ſia axi que un Deu ſia tanſolamēt.

2 Creurer te convè, fill, que noſtro Señor Deu donà lley a los Judios en la montaña de Sinaí, y manà que los homens no donaſſen culto ſino a un Deu, qui ha fet y creat totas las coſas.

3 En aquell temps eran, fill, los Iudios amichs de noſtro Señor Deu, y creyhan en ell, y eran contraris à

los

los pobles qui creyhan en idols fets de pedra, de or, y argent, y d' altras cosas.

4 Fill, cade Princep, ò Rey, feya de fust, de llautó, de aram, ó de altra cosa, una estatua à semblança d' home, y l' adorava com à Deu: y per assó el vertader Deu del Cel, y de la terra manà a el poble de Israel, qui era el poble dels juheus, que ells no fessen Deus estranys, esto es, que no fessen idols, y que lo vertader Deu adorassen y honrassen tansolament.

5 Sapias fill, que la lley dels juheus fonch donada en lo principi, y aquella se anomena lley vella; y lley nova se anomena la que are tením los Christians, la qual fonch donada per nostro Señor Jesu-Christ, y son los sants Evangelis, que tu ous llegir y cantar en la Iglesia.

Sapias

6 Sapias fill, que Deu doná a los juheus la lley, paraque no fossen en lo error en que eran las altras gents. qui creyan en idols, y paraque en aquell poble fossen profetas, los quals denunciassen l'advenimént de nostro Señor Jesu-Christ, y paraque en aquell poble dels juheus nasqués nostra Señora Santa Maria, en la qual se encarnà el Fill de Deu.

7 Convenient fonch, que la lley vella fos primer que la nova, axi com es convenient que el fonament sia primer que la obra, qui sóbra de ell ha de esser fundada; puis que la lley vella fonch el fonament de la nova.

8 Perque los juheus no se penediren de la culpa, que cometeren tractant la mort de Jesu-Christ, per axó son en culpa y en errór, y pensan tenir la lley vella, y no la tenen,

axi com deuen, perque no seguexen lo que la lley vella significa de la nova

9 Amable fill, no tengas en ton cor sinó un Deu, y sapias que aquells tenen molts Deus en son cor, qui aman altras cosas mes que lo vertader Deu, qui los ha creats, y qui los ha de judicar a gloria celestial, ò á pena infernal.

10 Fill, si aquest Déu, que jo te man adorar, honrar, y servir tinguès en si algun defecte, y no fos bastant á lo que tu has menester, raho seria que te manàs creurer en altre qui te pogués dar compliment. Pero, com el Deu de la gloria, de qui jo te parl, tenga en si tota perfecció, y no la tenga, algun altre, ell es tot sol qui basta á esser ton compliment.

11 Sabs, fill, perque son molts homens en aquest mon, qui fan Deus

de

de idols? perque no tenen conexensa del vertader Deu, qui es en la gloria. Y sabs perque nosaltres, qui tenim conexensa de ell, no anam a predicarlos y mostrarlos lo Deu de tot lo mon? perque tenim por de la mort y temém morir per mostrar lo Señor qui dóna vida eternal en la seua divina gloria, qui es nostro Señor Deu.

CAP. XV.

NO IVRARAS LO SANT NOM de Deu en va.

1 FIll, el segon Manament es, que l'home no prenga lo nom de Deu en va, lo qual nom pren l'home en vá quant jura per Deu y per las seuas hobras mentint y dient cosas contrarias à veritat.

2 Sapias, fill, que aquells, qui juran mentint, aman aquellas cosas, perque juran, mes que a Deu; y, per-

que

que assó es un gran defecte, ha manât Deu a l'home q̃ no jur falçament.

3 Si â tu, fill, no te es licit jurar, *si Deu te ajut*, ni *si Deu te don be*, quãt menos te serâ licit jurar, *si Deu no te ajut, ò si Deu te don mal?*

4 Recorda, fill, lo primer manament antes de jurar, y sapias que aquell, qui perjura sabudament, fa Deu de asso, perque ment.

5 A l'home vertader no li cal fer fer juramẽt, ni a l'home mantider fassas fer molts juraments; perque molt millor està veritat en boca d'home, que en caxa or ni argent aplegar per fals jurament: puis boca es donada a l'home para dir veritat, y voluntat li es donada para avorrir falsedad.

6 Sapias, fill, que l'home mentider fa molts juraments, y saps perque? perque no es cregut per un jurament

Fill,

7 Fill, no jurs per ton cap, puis que nol darias per tot lo tresor d'el Rey; ni jurs per ta anima, puis no sabs ni pots pensar la gran gloria que li pots alcançar. No jurs ton Pare ni ta Mara, perque donarlos no porias tant de be, com has rebut de ells. Si juras la teua fé, si mens no tens fé.

8 Fill, si vols jurar veritat, digués: axi es, cert es, ó verament es, perque per aquesta manera de dir podras aver compliment en tot lo que comprarâs, ó vendras, ó ferâs, si ets vertader; pero, si ets mentider no poras aver compliment per ningun jurament.

9 Si una sola gota de sanch del sagrat cos de nostro Señor JesuChrist val mes que totas quantas cosas ayha en el mon, pensar pots, fill, quant

gran

gran falta es jutar per el cap, ò per la boca, o per el fetje, o per el ventre de Jesu-Christ.

CAP. XVI.

SANTIFICARAS LOS DIES de Disapte.

1 SAntificar, o colrer, es fer festa, en la qual se fassa reverencia y oracio a Deu, y se tengan en memoria totas las obras que se han fetas entre semmana.

2 Quant Deu creá lo Mon, en lo seté die reposá, para significar que en el seté die deu l'home reposar corporalment, y que corporal, y espiritualment en aquell die se deu emplear l'home en fer honra y reverencia á son Deu, y Señor.

3 Per esta causa, quant Deu doná la lley á Moises, maná que tot lo poble

poble de Israël venerás lo Disapte, qui es el seté die de la semmana, per que en aquell die no treballassen en las cosas corporals, sino que fessen oracio a son Señor Deu.

4 Quant nostro Señor Jesu-Christ agué donada la lley nova á los Christians, á las horas fonch trasmudada la festa del disapte en Diumenje, paraque fos significat que, axi com Deu comensá á crear lo mon en Diumenje, axi era convenient que la festa se fes en Diumenje, quant per recreacio el Fill de Deu agué recreat l'humanal llinatje.

5 Sapias, Fill, que quant algu comença a fer alguna obra, te intencio de donâr compliment a aquella obra, y per axó convingué que, segons l'ordinacio divina, en aquell die, en que el Mon fonch començat, se fes

se fes la festa, en la qual los homens fessen gracias â Deu del comensamët y del acabament de la seua obra.

6 Festa es, Fill, paraque vájas a la Iglesia a obeir, y honrar lo Prevere, qui està en lloch de Deu, y á oïr las paraulas que te dirà de part de Deu; y paraque a lo Prevere confesses los teus pecats, y li oferescas ton cor, y ta anima, y li dons dels bens temporals de aquest mon, los quals Deu te ha encomanats.

7 Fill, die de festa es die de oracio y de contricio y de plorar los pecats que l'home aja fets en los altres dies; y en aquell die majorment deu l'home recordar las vanitats de aquest mon, y la gloria del Paradis y las penas del infern.

8 Multiplicadas son, fill, culpas y errors en lo mon, y umplits son los

camins per los quals van los homens a sostenir traballs infinits; y per axó en los dies de festa se fan combites y multitut de pecats mes que en los altres dies.

9 Lo Sant die de Diumenje es, fill, lo die de la semmana, que Deus se ha retingút, paraque en éll l'home li fassa major honra que en los altres dies; y en aquest die las gents estan mes aparelladas a fer cosas de vanitat en manjar, beurer, parlar, vestir, y pasetjar, y en las altras cosas semblants a aquestas.

10 Amable fill, manament es en la lley que el teu sirvent, y el teu bou, fassa festa un dia la semmana, paraque sia significat que, axi com ton sirvent y ton bou fa festa, axi en la festa de aquest mon es significada la gloriosa festa, que se fa

en l'altre mon en la presencia de nostro Señor Deu.

CAP. XVII.

HONRARAS TON PARE, Y ta Mara.

1 HOnrar te convè, fill, ton pare, y ta mara, perque manament es de Deu, para significar que, axi com ets obligat a servir y honrar ton pare, y ta mara, perque de ells ets exit, y ells te han nudrit, axi ets obligat à servir y honrar Deu qui te ha creat y te sustenta, del qual tot lo qui te ser ha pres comensament.

2 A hònra convé amor y temor, perque desonra se fa per desamor, y per desprecio; y per axo tu (fill) no despreciys ton pare y ta mara: y, para que no los desams, ama que posseyo escas

escan aquells bens que posseyhexen en aquest mon.

3 Per axo que Deu vol que tu fassas honra à ton pare y â ta mara, pots entendrer que ets obligat a honrar la honra de ton pare y de ta mara; y puis en la seua honra tu ets honrat, en la seua deshonra ets tambè deshonràt per las gents.

4 Si per los traballs de ton pare y de ta mara tens (fill) riquezas, y honraments, en la teua honra te ton pare y ta mara honrament y satisfacciò o agrado: pensa pues com deguda cosa es quels fasses honra.

5 Si honrár los primers, qui son nostron principi, fos defecte, licita cosa seria (fill) que no se fès honra â Deu: y, si tu, fill, á ton pare ó â ta mara fas deshonra y los maltractas, sapias que fas deshonra à Deu del Cel.

6 Vestit, ni capa, no envellex en el temor d'aquell qui mata, ni en la ira dels parents del mort.

7 Amable fill, no mates ni vullas matar ningun home; perque molts volen, y pensan matar altres, y los matan á ells; y Deu mata molts homens perque ells matan altres.

8 Amable fill, lo que Deu fa, y a qui Deu dona vida, y per qui Deu prengué carn humana y mori, no ho vullas tu destruir ni matar; perque, si ho fas, desprecias Deu y sas obras.

9 L'home luego que nex ja comensa anár a la mort, perque cada die se acosta a la mort; y per axó tu, fill, no deus matar ningu, sino aguardar que la mort los mat, y deus perdonár a la mort per amor de Deu.

CAP. XIX.

NO FARAS FORNICACIÓ.

1 FILL, fornicacio es luxuria, qui es suziedat de cos, y de pensament, per causa de la qual suziedat es elegida castedat y virginidat, qui es netedat contra dita suziedat.

2 Amable fill, sabs perque Deu te mána que no fassas fornicació? perque ab obediencia y ab netedat de cos y d'anima peléys tots dies contra los desitgs de la carn, qui es engenrada de tan suzia materia, que orribla cosa es a sér anomenada.

3 Pénsa, fill, la netedat, qui es en una flor y en una anima virtuosa, y considera la gran suziedat, qui es en l' obra de luxuria, la qual no gos anomenar ni escriurer.

4 Deu ha manát, fill, que no

fassas fornicacio, perque ella destruex lo cos que Deu ha creat, y destruex las riquezas, que Deu te ha encomanadas, y destruex l'enteniment de l'anima el qual es el mirall, en que móstra Deu las seuas virtuts, y las seuas obras.

5 Luxuria posa lo cor de l'home en vileza, y treu d'ell la lealtat y Deu y l'Angel Custodi; y posa en éll falsedat, engañy, y lo dimoni.

6 Per luxuria cauhen las donas en la ira de Deu, y de los seus marits y parents; y per luxuria fan esser despreciats los seus fills, entre las gents.

7 Amable fill, luxuria fa guerrejar las gents, y fa matár los homens y nafrarlos, y fa destruir vilas, y castells, y fa heredár injustament los borts.

8 Not sabria, nit pódria dir, fill, lo

los mals qui venen per luxuria; y per axó perque luxuria es ocasio de tant de mal, ha manát Deu nostro Señor á l'home que sia inimich de luxuria, y amador de castedat, per la qual sia aparellat à la gloria de nostro Señor Deu.

CAP. XX.

NO FARAS FVRT.

1 MAnament ha fet Deu à l'home que no fassa furt o latrocini, per lo qual, si l' home possehex lo que ha furtát, y no ho restituex, no pot salvarse, y convè que sia judicat a esser turmentat per los dimonis tant durablement com Deu será Deu.

2 Amable fill, no fassas latrocini, perque no ho vol aquell qui te ha creat, de la sentencia del qual tu no pots fugir: y, si necessitas d' algu-

na cosa, no la furtes, sinò demanala á Deu, qui á tu la pot donár axi com la ha donada á aquell, de qui tu la vols furtâr.

3 No sias (fill) amadór de vana gloria, perque aquells qui ho son, fan latrocini á Deu dels bens y gracias quels ha donát, las quals attribuexen â si matexos.

4 Si mala cosa es (fill) robar diners, ó robas, ó altras cosas, que l' home pot restituir: luego mes mala cosa es robar tems, ó fama, ó altra cosa que l' home no pot restituir, ni satisfer.

5 Per causa del robar son fetas forcas, en que son penjats los lladres, y per latrocinis tallan á los homens los peus, las mans, ó las orelias, y los açotan per la ciutat, y los turmentan, paraque restituescan las cosas robadas

6 Latrocini es, fill, pendrer à altre lo que Deu li ha donat, y latrocini fa estàr los homens vergoñosos devant las gents, y latrocini fa despreciar la gran liberalidat, y misericordia de Deu.

7 Sapias fill, que Deu te mana que no fassas lotrocini, perque vol que tengas esperança en ell, y que li demans, y que dons à ton prohisme, perque ell vol multiplicarte lo do.

8 Millor es, fill, y mes val esser pobre humil, que rich argullòs y superbo y robador; y millor cosa es dir de nó a los qui demanan, que robar para donar: pues abàns que sias robador desobedient à Deu, elegéx anàr a demanár pa per las portas per amor de Deu.

CAP. XXI.

NO FASSAS FALS TESTIMONI.

Sapias

1 SApias fill, que testimoni es representar a algun jutje alguna cosa, per la qual don el jutje premi, ó castich; y per assó manâ Deu que l'home no fassa fals testimoni, perque per fals testimoni tenen péna aquells qui han fet be, y tenen premi aquells qui han fet mal.

2 Mal dir, y fals testimoni se concordan contra veritat, y alabança y fals testimoni se concordan contra veritat y justicia; y per aquesta causa guarda te fill, de maldir y de alabar, en que sia fals testimoni.

3 Deu vol que dons vertader testimoni de la seua veritat, contra la qual son molts maldients y qui falsament testifican de las seuas divinas perfeccions, y obras.

4 Amable fill, desitja morir para donar vertader testimoni de Deu, qui

te ha creat y recreat; y, si tens por de la mort, recorda los Apostols, y los altres martirs, y mira com los ha Deu honrats en el Cel y en la terra, perque donaren vertader testimoni de las seuas divinas alabanças, y honras.

5 Negar la veritat de Deu, y callar las seuas alabanças, allà ahont las negan y desprecian, y donar fals testimoni d'ell, es no seguir la raho final, perque Deu ha creat l'home; y es donâr significació de que en Deu sia defecte de nobleza.

6 Ah, quant lleujerament se diu que l'home no fassa fals testimoni: pero, quant dificultosos serian de contar tots los qui de Deu donan fals testimoni.

7 Puis que el Fill de Deu volguè venir aqui bax entre nosaltres para

que assó es un gran defecte, ha manât Deu a l'home q̃ no jur falçament.

3 Si â tu, fill, no te es licit jurar, *si Deu te ajut*, ni *si Deu te don be*, quât menos te serâ licit jurar, *si Deu no te ajut*, ò *si Deu te don mal*?

4 Recorda, fill, lo primer manament antes de jurar, y sapias que aquell, qui perjura sabudament, fa Deu de asso, perque ment.

5 Al'home vertader no li cal fer fer juramẽt, ni a l'home mantider fassas fer molts juraments; perque molt millor estâ veritat en boca d'home, que en caxa or ni argent aplegar per fals jurament: puis boca es donada a l'home para dir veritat, y voluntat li es donada para avorrir falsedad.

6 Sapias, fill, que l'home mentider fa molts juraments, y saps perque? perque no es cregut per un jurament

Fill,

7 Fill, no jurs per ton cap, puis que nol darias per tot lo tresor d'el Rey; ni jurs per ta anima, puis no sabs ni pots pensar la gran gloria que li pots alcançar. No jurs ton Pare ni ta Mara, perque donarlos no porias tant de be, com has rebut de ells. Si juras la teua fé, si mens no tens fé.

8 Fill, si vols jurar veritat, digués: axi es, cert es, ó verament es, perque per aquesta manera de dir podras aver compliment en tot lo que comprarâs, ó vendras, ó ferâs, si ets vertader; pero, si ets mentider no poras aver compliment per ningun jurament.

9 Si una sola gota de sanch del sagrat cos de nostro Señor JesuChrist val mes que totas quantas cosas ayha en el mon, pensar pots, fill, quant gran

gran falta es jurar per el cap, ò per la boca, o per el fetje, o per el ventre de Jesu-Christ.

CAP. XVI.

SANTIFICARAS LOS DIES de Disapte.

1 SAntificar, o colrer, es fer festa, en la qual se fassa reverencia y oracio a Deu, y se tengan en memoria totas las obras que se han fetas entre semmana.

2 Quant Deu creá lo Mon, en lo seté die reposá, para significar que en el seté die deu l'home reposar corporalment, y que corporal, y espiritualment en aquell die se deu emplear l'home en fer honra y reverencia á son Deu, y Señor.

3 Per esta causa, quant Deu doná la lley á Moises, maná que tot lo

poble

poble de Israël venerás lo Disapte, qui es el seté die de la semmana, per que en aquell die no treballassen en las cosas corporals, sino que fessen oracio a son Señor Deu.

4 Quant nostro Señor Jesu-Christ agué donada la lley nova á los Christians, á las horas fonch trasmudada la festa del disapte en Diumenje, paraque fos significat que, axi com Deu comensá á crear lo mon en Diumenje, axi era convenient que la festa se fes en Diumenje, quant per recreacio el Fill de Deu agué recreat l'humanal llinatje.

5 Sapias, Fill, que quant algu comença a fer alguna obra, te intencio de donâr compliment a aquella obra, y per axó convingué que, segons l'ordinacio divina, en aquell die, en que el Mon fonch començat,

se fes

se fes la festa, en la qual los homes fessen gracias â Deu del comensamēt y del acabament de la seua obra.

6 Festa es, Fill, paraque vájas a la Iglesia a obeir, y honrar lo Prevere, qui està en lloch de Deu, y á obir las paraulas que te dirà de part de Deu; y paraque a lo Prevero confesses los teus pecats, y li oferescas ton cor, y ta anima, y li dons dels bens temporals de aquest mon, los quals Deu te ha encomanats.

7 Fill, die de festa es die de oracio y de contricio y de plorar los pecats que l'home aja fets en los altres dies; y en aquell die majorment deu l'home recordar las vanitats de aquest mon, y la gloria del Paradis y las penas del infern.

8 Multiplicadas son, fill, culpas y errors en lo mon, y umplits son los

camins per los quals van los homens a sostenir traballs infinits; y per axó en los dies de festa se fan combites y multitut de pecats més que en los altres dies.

9 Lo Sant die de Diumenje es, fill, lo die de la semmana, que Deus se ha retingút, paraque en éll l'home li fassa major honra que en los altres dies; y en aquest die las gents estan mes aparelladas a fer cosas de vanitat en manjar, beurer, parlar, vestir, y pasetjar, y en las altras cosas semblants a aquestas.

10 Amable fill, manament es en la lley que el teu sirvent, y el teu bou, fassa festa un dia la semmana, paraque sia significat que, axi com ton sirvent y ton bou fa festa, axi en la festa de aquest mon es significada la gloriosa festa, que se fa

en l'altre mon en la presencia de
nostro Señor Deu.

CAP. XVII.

HONRARAS TON PARE, Y ta Mara.

1 HOnrar te convè, fill, ton pare, y ta mara, perque maternament es de Deu, para significar que, axi com ets obligat a servir y honrar ton pare, y ta mara, perque de ells ets exit, y ells te han nudrit, axi ets obligat à servir y honrar Deu qui te ha creat y te sustenta, del qual tot lo qui te ser ha pres comensament.

2 A hònra convé amor y temor, perque desonra se fa per desamor, y per desprecio; y per axo tu (fill) no despreciys ton pare y ta mara: y, para que no los desams, ama que posseys

escas

escan aquells bens que poseyhexen en aquest mon.

3 Per axo que Deu vol que tu fassas honra à ton pare y â ta mâra, pots entendrer que ets obligat a honrar la honra de ton pare y de ta mara; y puis en la seua honra tu ets honrat, en la seua deshonra ets tambe deshonrat per las gents.

4 Si per los traballs de ton pare y de ta mara tens (fill) riquezas, y honraments, en la teua honra te ton pare y ta mara honrament y satisfacciò o agrado: pensa pues com deguda cosa es quels fasses honra.

5 Si honrár los primers, qui son nostron principi, fos defecte, licita cosa seria (fill) que no se fès honra à Deu: y, si tu, fill, á ton pare ó â ta mara fas deshonra y los maltractas, sapias que fas deshonra à Deu del Cel.

6 En quant la virtut del teu cos ve en aument en aquest mon, en tant la virtut del cos de ton pare, y de ta mara ve en diminucio y flaqueza: y axi, si ajudar à los flachs y desapoderats es honra dels forts, per honrar y ajudar y socorrer a ton pare, y a ta mara pots tenir honra, la qual serà agradabla a nostro Señor Deu.

CAP. XVIII.

NO FARAS HOMICIDI.

1 HOmicidi es destruir o matar los homens, que Deu vol que viscan; y, paraque ton voler (fill) no sia contra el voler de Deu, te mana Deu que no fassas homicidi.

2 Si Deu no vol que un home mat altre, be se seguex que no vol que mat simatex. Y, puis las bestias y los aucells, qui no tenen entenimen[t]

no

no matan si matexos, quant menos los homens, qui tenen enteniment, deuhen matar si matexos?

3 Amable fill, un home pot matar l'altre, pero nol pot tornar viu; esto es, no li pot tornar la vida que li ha llevada: pues, si tu matas algun home, y Deu te demana què li restituescas lo que li has llevat, que faras?

4 Moltas vegadas succeyhex que, matant un home l'altre, mata tambe l'anima d'aquell, en quant el qui es mort es ocasionát a ira y mala voluntat, per la qual ira y mala voluntat va la seua anima à l'infern.

5 Amable fill, si Deu te mana que no máts lo teu cos, quant mes te manará que no mats la teua anima per el pecat, com axi sia que la anima sia molt millor que el cos?

vesti

6 Vestit, ni capa, no envellex en el temor d'aquell qui mata, ni en la ira dels parents del mort.

7 Amable fill, no mates ni vullas matar ningun home, perque molts volen, y pensan matar altres, y los matan á ells; y Deu mata molts homens perque ells matan altres.

8 Amable fill, lo que Deu fa, y a qui Deu dona vida, y per qui Deu prengué carn humana y mori, no ho vullas tu destruir ni matar; perque, si ho fas, desprecias Deu y sas obras.

9 L'home luego que nex ja comensa anár a la mort, perque cade die se acosta a la mort; y per axó tu, fill, no deus matar ningu, sino aguardar que la mort los mat, y deus perdonár a la mort per amor de Deu.

CAP.

CAP. XIX.

NO FARAS FORNICACIÓ.

1 Fill, fornicacio es luxuria, qui es suziedat de cos, y de pensament, per causa de la qual suziedat es elegida castedat y virginidat, qui es netedat contra dita suziedat.

2 Amable fill, sabs perque Deu te mána que no fassas fornicació? perque ab obediencia y ab netedat de cos y d'anima peléys tots dies contra los desitgs de la carn, qui es engenrada de tan suzia materia, que terribla cosa es a sér anomenada.

3 Pénsa, fill, la netedat, qui es en una flor y en una anima virtuosa, y considera la gran suziedat, qui es en l'obra de luxuria, la qual no gos anomenar ni escriurer.

4 Deu ha manát, fill, que no

fassas fornicacio, perque ella destru-
ex lo cos que Deu ha creat, y des-
truex las riquezas, que Deu te ha
encomanadas, y destruex l'enteni-
ment de l'anima el qual es el mi-
rall, en que móstra Deu las seuas vir-
tuts, y las seuas obras.

5 Luxuria posa lo cor de l'home en vileza, y treu d'ell la lealtat y Deu y l'Angel Custodi; y posa en éll falsedat, engañy, y lo dimoni.

6 Per luxuria cauhen las donas en la ira de Deu, y de los seus marits y parents; y per luxuria fan esser despreciats los seus fills, entre las gents.

7 Amable fill, luxuria fa guerrejar las gents, y fa matár los homens y nafrarlos, y fa destruir vilas, y castells, y fa heredár injustament los borts.

8 Not sabria, nit podria dir, fill,

lois mals qui venen per luxuria; y per axó perque luxuria es ocasio de tant de mal, ha manát Deu nostro Señor à l' home que sia inimich de luxuria, y amador de castedat, per la qual sia aparellat à la gloria de nostro Señor Deu.

CAP. XX.

NO FARAS FVRT.

1 MAnament ha fet Deu à l' home que no fassa furt o latrocini, per lo qual, si l' home possehex lo que ha furtát, y no ho restituex, no pot salvarse, y convè que sia judicat a esser turmentat per los dimonis tant durablement com Deu será Deu.

2 Amable fill, no fassas latrocini, perque no ho vol aquell qui te ha creat, de la sentencia del qual tu no pots fugir: y, si necessitas d' algu-

na cosa, no la furtes, sinò demanala á Deu, qui á tu la pot donár axi com la ha donada á aquell, de qui tu la vols furtâr.

3 No sias (fill) amadór de vana gloria, perque aquells qui ho son, fan latrocini á Deu dels bens y gracias quels ha donát, las quals attribuexen â si matexos.

4 Si mala cosa es (fill) robar diners, ó robas, ó altras cosas, que l' home pot restituir: luego mes mala cosa es robar tems, ó fama, ó altra cosa que l' home no pot restituir, ni satisfer.

5 Per causa del robar son fetas forcas, en que son penjats los lladres, y per latrocinis tallan á los homens los peus, las mans, ó las orelias, y los açotan per la ciutat, y los turmentan, paraque restituescan las cosas robadas

6 Latrocini es, fill, pendrer à altre lo que Deu li ha donat, y latrocini fa estàr los homens vergoñosos devant las gents, y latrocini fa desapreciar la gran liberalidat, y misericordia de Deu.

7 Sapias fill, que Deu te mana que no fassas lotrocini, perque vol que tengas esperança en ell, y que li demans, y que dons à ton prohisme, perque ell vol multiplicarte lo do.

8 Millor es, fill, y mes val essen pobre humil, que rich argullòs y superbo y robador; y millor cosa es dir de nó a los qui demanan, que robar para donar: pues abàns que sias robador desobedient à Deu, elegéx anàr a demanár pa per las portas per amor de Deu.

CAP. XXI.

NO FASSAS FALS TESTIMONI.

Sapias

1 SApias fill, que testimoni es representar a algun jutje alguna cosa, per la qual don el jutje premi, ó castich; y per assó manâ Deu que l' home no fassa fals testimoni, perque per fals testimoni tenen péna aquells qui han fet be, y tenen premi aquells qui han fet mal.

2 Mal dir, y fals testimoni se concordan contra veritat, y alabança y fals testimoni se concordan contra veritat y justicia; y per aquesta causa guarda te fill, de maldir y de alabar, en que sia fals testimoni.

3 Deu vol que dons vertader testimoni de la seua veritat, contra la qual son molts maldients y qui falsament testifican de las seuas divinas perfeccions, y obras.

4 Amable fill, desitja morir para donar vertader testimoni de Deu, qui

es ha

te ha creat y recreat; y, si tens por de la mort, recorda los Apostols, y los altres martirs, y mira com los ha Deu honrats en el Cel y en la terra, perque donaren vertader testimoni de las seuas divinas alabanças, y honras.

5 Negar la veritat de Deu, y callar las seuas alabanças, allà ahont las negan y desprecian, y donar fals testimoni d'ell, es no seguir la raho final, perque Deu ha creat l' home; y es donâr significació de que en Deu sia defecte de nobleza.

6 Ah, quant lleujerament se diu que l' home no fassa fals testimoni; pero, quant dificultosos serian de contar tots los qui de Deu donan fals testimoni.

7 Puis que el Fill de Deu volgué venir aqui bax entre nosaltres para

donar vertader testimoni de son Pare celestial, si es algu qui vulla esser semblant a ell, no deu temer la mort la qual fa los homens temerosos de confessar la veritat devant aquells qui donan fals testimoni de nostre Señor Deu.

CAP. XXII.

NO ENVEIARAS LA MVLLER de ton prohisme.

1 ENveja es desitjar ab tristeza los bens de altri, y per axó nostro Señor Deu ha fet manament à l' home que no tenga enveja de la mullér de son prehisme, perque tristeza en desitg de l' anima céga los ulls de l' enteniment.

2 Fill, tot home es prohisme del altre en naturaleza humana, per lo qual es manament de Deu que l' home

me am son prohisme tant com si ma-
tex; y per axó, fill, Deu de la gloria
mána que ningun home desitg la mu-
ller de son prohisme, en lo qual ma-
nament se significa que Deu vol que
tengas amor a ton prohisme y á tu
matex.

3 Envejàr la muller del prohis-
me es despreciarla a ella y a los seus
parents, y despreciar la propria mu-
ller y los seus parents y perque no-
stro Señor no vol que l' home des-
preciy aquellas creaturas que li son
semblants en naturaleza, y vol que
l' home sapia que en sa muller es a-
quella cosa, que es en la muller de
son prohisme, para donàr delectació
carnál; per axò Deu màna que l'ho-
me no tenga enveja de la muller de
son prohisme.

4 Amable fill, perque sias obe-

dient

dient à los manaments de Deu; y no sias envejós, recorda te de la suziedat que pots entendrer en el pecat, y entén com te sabria mal que altre home desitjás ta muller, y la desordenàs de l' orde del matrimoni: y pensa, si per una tant gran suziedat es rahonabla cosa perdrer l' amor y la gracia de Deu, y aver turment en el foch perdurable.

5 Fill, si tu fosses mes noble que tot lo que Deu ha creat, se seguiria q̃ no serias creatura; y, cõ tu sias creatura creada de no res, y qui tornaria â no res si Deu llevàs de tu la seua gracia, per axò, fill, entén que Deu te màna que no sias envejòs para significar que ets creatura creada per ell, el qual es nostro Señor Deu.

CAP.

CAP. XXIII.

NO ENVEIARAS LOS BENS de ton prohisme.

1 FIll, ſabs perque Deu, qui es compliment de tots bens, ha manàt que l'home no tenga enveja dels bens de ſon prohiſme? perque tenga eſperança en ell, qui li pot donar bens ſemblants á los del prohiſme, puis Deu es qui los dona.

2 Fill, no tengas enveja dels bens de ton prohiſme, puis que Deu los ha donats à ell, y vol que ell los tenga; perque, ſi Deu volguès, aquells bens matexos te poria haver donats a tu: y, ſi tu vols aver lo que Deu no te ha volgut donar, dons tu fas ton voler contrari à el voler de Deu.

3 Fill, no tengas enveja dels

bens d' àltri, que si los tenias, no sabs sin usarias be, ni si los possehixias una hora; y, si tots los bens temporals de aquest mon fossen teus, no podrian donar compliment á el desitx de la teua anima.

4 Fill, los bens d' aquest mon no son desitjables per si matexos, sinò que solament son desitjables para servir à Deu: Dehont, si tu desitjas los bens que Deu ha donat à el teu prohisme, el teu desitx es per servirse a tu matex contra la voluntat de Deu.

5 No envejes los bens de ton prohisme, perque à ell son menesters y en aquells bens, que tu veus, heyà defecte en axó, que son corruptibles, y se posseyhexen ab dolor, y traball y temor.

6 Fill, per enveja cayguéren los

Dimonis del Cel, los quals enve-
jaren la gloria de Deu: luego, si tu
vols pujar á la gloria que ells perde-
ren, per contrarias cosas á enveja
hey has de pujar.

7 La pobreza de bens tempo-
rals, que nostro Señor Jesu-Christ,
y la seua Mara Maria, y los Apostols
tingueren en aquest mon, te predi-
can que no sias envejos de tals bens;
perque, si Jesu-Christ ne hagues vol-
guts tenir, y la seua Mara, que tant
amava, y tambe los Apostols, be ne
haurian tenguts.

8 Quant majors y mes seran las
teuas riquezas [fill] tant major sera
la teua obligació de ferne be, y tant
mes seràs culpable, si non fas el be
que porás, y tant mes deuras temer á
la presencia de la Sentencia de Deu.

9 Si dels bens, que tens, no fas

tant

tant de be com pots fer; perque ets envejos dels bens que no tens? y perque enveja te fa amár mes lo tresor de ton prohisme, qui no es tant semblant â tu, que lo teu prohisme, qui es mes semblant a tu?

10 Concidera, fill, lo gran mal que fa la enveja â los homens envejosos, perque ella los fa esser avariciosos, falsos, traydòrs, y engañadors; y ella los fa esser maldients falsament, y los fa desesperar de la misericordia de nostro Sr. Deu.

* * *

TERCERA PART.

DE LOS SAGRAMENTS DE LA Santa Iglesia.

CAP. XXIV.

DE LO SANT BAPTISME.

1 SAgrament es (fill) confessio de animo, santificát ministeri maravellos, per lo qual es illuminât el cami de la celestial gloria.

2 El primer Sagrament de la Santa Iglesia es, fill, el Baptisme, el qual es limpiació de la general culpa, qui caygué en l' humanal llinatje per el pecat de nostros primers pares Adam, y Eva.

3 Deus saber, fill, que el Baptisme es en tres maneras. La primera manera es baptisme d' aygua, el

qual

qual fonch significat en el tems del diluvi, quant el mon fonch restaurat y limpiat per aygua.

4 La segona es el baptisme de foch, el qual fonch significat en lo sacrifici, que los Profetas y Patriarchas feyhan a Deu quant feyhan Olocaustos: y fonch significat en los tres miñons qui foren llançats â el foch, y no se cremaren, segons referex el Sant Profete Daniel.

5 La tercera manera de baptisme es, el baptisme de sanch, y aquest fonch significat en la lley vella per la Circumcisio y per la mort dels miñons innocents, que matâ Herodes para matar â Jesu Christ.

6 Amable fill, aquestas tres maneras de baptisme no tingueren compliment fins que vingué lo fill de Deu, y fonch baptizat en aygua y en sanch

y per

y per el foch de l'Esperit Sant quant fonch concebut en el ventre de la gloriosa Verja nostra Señora Santa Maria.

7 Fill, despues de la teua nativitat, fores portat â la Iglesia para ser baptizat en aygua sanctificada per virtut de paraulas, y de concepciò de animo en el Prevere, qui en la font del Baptisme te baptizà, y en los Padrins qui te aportaren y te tengueren.

8 Fill, quant te baptizavan, prometeren en ton nom los teus padrins, y digueren que tu renunciavas lo dimoni, y volias esser christiá, y obligarte â servir â Deu, y â seguir el cami de nostro Señor Jesu Christ.

9 Amable fill, el Baptisme de foch es significat en la concepcio de l' anima, qui àma lo Baptisme; y, perque algunas vegades no pot l' home tenir lo baptisme d' aygua, per

axò fonch convenient que fos lo baptisme de volũtat en l' humá pensament.

1. El Baptisme de sanch es tant preciosa y nobla cosa y tant maravellosa, que limpía, y purifíca l' home de tota lletjesa de culpa y de tot pecat; perque el benaventurat martir, qui mor per la santa fe catholica, no podria amar mes fortament turmentar son cos, ni podria mes donar de lo que fa, quant se dòna à mort para honrar son glorios Deu.

CAP. XXV.

DE LA CONFIRMACIO.

1. LO Sagrament de la Confirmació es, fill, figura y consentiment del baptisme que has rebút, lo qual sagrament se fa, quant el Bisbe, qui es ton pare espiritual, te confirma; el qual te dóna una galtada, paraq̃ te records de la Confirmació

rid; y te llíga una bena en el cap, para manifestar â las gents que has confirmát lo sagrament del Sant Baptisme.

2 Aquest Sagrament es instituit, para que els infants, quant son cresciits y ja tenen us de rahò confessen y atorguen lo que los seus padrins prometeren per ells lo die que foren baptizats, quant ells no tenian enteniment, para podèr consentir á lo Sant Sagrament del Baptisme.

3 Amable fill, quant tu rebs lo Sagrament de la Confirmaciò, â las horas surten de la promesa los padrins qui te tingueren en la font del Baptisme, y qui en persona teua prometéren conservar lo sagrament del matex Baptisme; y tu, fill, â las horas fas sacrifici à Deu de tu matex oferint te a esser servidor seu, y defensor de la santa fé catholica.

Los

4 Los mals Christians, qui per por de la mort, ò para fugir de pobreza, ó per falsa opinió, ó per alguna altra cosa, renegan y descreuhen la santa fé catholica, fill, aquells corrompen lo sagrament del Baptisme, y los altres sagraments; y per axo no tenen part en la virtut del Baptisme, y, quant moren, los dimonis los aportan al foch perdurable de l' infern.

5 Amable fill, per la virtut d' aquest sagrament, y per los altres Sagraments de la Santa Iglesia, tens tu part en totas las obras bonas que en ella se fan; y per axò esforsa te tant com pugas a tenir y conservar aquest sagrament y tots los altres, perque, si tu trèncas axó que promets quant rebs los sagraments, te fas companero de los dimonis y pecadors condemnats,

demonis, y isurts de la companyia de los Angels y Sants de la gloria.

6 Pensar pots, fill, quant amables son los sagraments de la Iglesia â nostro Señor Deu; puis per amor d' ells envià son Fill â pendrer la naturaleza humana, en la qual fonch crucificat y mort, paraque la Santa Iglesia fos illuminada y adornada ab ells. Y, com axô sia axi, si tu, fill, ets contra los dits sagraments, pensár pots quant mal fas, y quant molt ets desagradable â nostro Señor Deu.

CAP. XXVI.

DEL SANTISSIM SAGRAMENT de l' Altar.

1 AMable fill, el Sacrifici del Sagrat cos de Jesu Christ es invisibla gracia feta en forma visibla, esto es la ostia sagrada transubstanciada

stanciada en la vertadera carn de nostro Señor Jesu Christ.

2 Amable fill, aquest sagrament y sacrifici maravellós es el medi per lo qual nos havém de salvár, y fonch instituit en el Dijous sant de la Cena quant nostro Señor Jesu Christ, manjant ab los Apostols, benehí y partì el pa y el vi, y diguè que el pa era la seua carn, y el vi la seua sanch.

3 Amable fill, per la virtut de las paraulas de Jesu Christ se posa en el pa y en el vi, que veus en l' Altar, quant el Prevere diu missa (dient las matexas paraulas que Jesu Christ digué en lo Dijous de la Cena) lo vertader cos y la vertadera sanch d' el matex Jesu Christ.

4 Amable fill, para demostràr que es supremo Señor y superior à la naturaleza, fa Deu óbra, qui es so

bre tot lo poder de la naturaleza, la qual óbra es quant fa en forma de pa y de vi lo sagrat cos y sanch de nostro Señor Jesu Christ.

5 Si los teus ulls te diuhen, fill, que la Ostia consagrada es pa, lo Podér, la Sabiduria, y lo Amór, y las damès Virtuts de Deu, diuhen â la teua anima que nò, sinó que es verament lo cos matex de Jesu Christ, qui para salvarte fonch clavàt en la creu lo Divenres Sant de Pasqua.

6 Amable fill, com los teus ulls sian creats, y las Virtuts de Deu sian increadas, y com Creador sia mes nobla cosa y mes vertadera que creatura, per axo tu, fill, deus mes creurer los testimonis, que dóna Deu ab sas Virtuts á la teua anima, que los testimònis que dòna la naturaleza â los teus ulls, y a los altres sentits corporals.

Entèn

7 Entèn fill, que com los teus ulls y dames sentits sian creats, ment ten en algunas cosas; puys segons vista corporal apàr que la mar y la terrá se sosténgan en lo Cel, y el gust malalt tròba amargòr en la poma dolsa, y en la mel y en altras cosas dolsas; y la veritat es altra de lo que diuhen aquests sentits en estas y altras cosas semblants.

8 Amable fill, la virtut de Deu no pot mentír, perque noy ha cosa, qui la puga fer mentír; pero los sentits corporals moltas vegadas mènten, perque algunas cosas mes fortas que ells los fan mentir.

9 Fill, com las Virtuts de Deu digan per llum de fe à la teua anima, que cregas que la Hostia sagrada y lo vi sagrat son lo Sant cos, y sanch de Jesv-Christ, y los sentíts corpo-

rals

rals falsament te nèguen lo que las Virtuts de Deu te diuen; perque los sentits corporals son mentiders y las virtuts de Deu no poden mentir, per axò fill, ets obligât á creurer lo que las virtùts de Deu te significan, y no lo que te significan los sentits.

10 Sapias, fill, que Deu vol que cregas que lo cos de Jesv-Christ está bax de la especie de la Hostia sagrada; y es axi com Deu te mana creurer, paraque mes pùgas creurer per las Virtuts de Deu, que per los teus sentits entendrer; y perque per lo alsament, que ton enteniment pren per el llum de la fe sobre los sentits corporals, pùga pujár à entendrer majors cosas per las Virtuts, ó Dignitats de Deu que per las virtuts naturals, ni per los sentits corporals.

11 Y axó vol Deu, paraque en

molts

molts llochs del mon sia demostrat cade die lo gran poder, sáber y volèr de Deu, perque per ninguna creatura, ni per ninguna altra manera pot l' enteniment huma tant be entendrer esser las Virtuts de Deu en tal alta perfecciò, com fa per el sant sacrifici de l' altar.

12 Y per axò pensàr pots, fill, esser convenient que, en los Sagraments de la Santa Iglesia, sia ordenada aquella cosa, per la qual se poden millor entendrer las âltras Virtuts de Deu, que per ninguna àltra cósa, y èsta es lo Santissim Sagrament de l' Altar à honra y gloria de N. S. Deu.

CAP. XXVII.

DE LA PENITENCIA.

1 PEnitencia es, fill, contrició de cor, y amargòr de anima per los

los pecats comezos, de los quals l' home se penét, y propósa que ningun tems tornarà a ells ni a altres; y dòna à l' home aflicciò corporal ab dijunis, oracions, peregrinacions, y altras cosas semblants a aquestas.

2 Gran Sagrament y fort es, fill, lo Sagrament de la Penitencia, perque per ell s' alliberarian tots los dimonis y tots los pecadors, qui son en l' infern, de las penas y torments qui no tindran fi, si sola una hora porian fer penitencia.

3 Per la penitencia, que fan los homens en aquest mon, fugen las penas de l' infern, y lo foch del purgatori quant passan de aquest mon â l' altre, y van â la celestial gloria, qui no tendrà fi y sempre durarà.

4 Amable fill, com penitencia fassa perdonar tots los pecats que l'

home ha fets, y fassa donar la benaventurança del Paradis, mentres que ets en aquest mon se penitencia; perque en l' altre mon se dòna sentencia de gloria eterna, ò de pena eterna, sens que allí se puga fer penitencia.

5 En tems que nostro Señor Jesu Christ éra en aquest mon y anava ab los Apostols, donà las claus del cel â Sant Pere en persona de nostra Mara la Iglesia, y li digué que tot lo que per la virtut de Deu lligas y absolgues en la terra, será lligat y absolt en lo cel.

6 Per lo poder, que donà Deu á Sant Pere, pot lo Sant Pare Apostolich [esto es lo Papa] qui en la Iglesia té lo lloch de Sant Pere, y de aquell tenen lo poder los altres Preveres, qui tenen poder de perdonar y de donar penitencia; y per axó van

las gents a confessarse à los Preveres, y prenen d' ells penitencia.

7 Sabs fill, perque vol Deu que l' home fassa penitencia? perque vol que l' home se confiy en la seua gran misericordia; y axo vol Deu, perque vol tenir rahò de perdonarli sos pecats, y vol que los pecadors pugan sentenciarse á sofrir las afliccions que penitencia dòna.

8 Fill, si las afliccions, qui son amargas, vols alliviar á ton cos; considera los torments de l' infern, y la gloria del Paradis; perque à las horas te serán agradablas las passions, que tendras per obras de penitencia.

9 Despreciar los pecadors lo Sagrament de la Penitencia es despreciar la gloria del Paradis, y la compañia dels Angels y dels Sants

de la

de la gloria de nostro Señor Deu.

CAP. XXVIII.

DE LA ORDE.

1 ORde es Sagrament para ordenar los Oficials de la Santa Iglesia; perque tant santa cosa es, fill, la Santa Iglesia, que los Oficials d' ella deuhen tenir Santedat y ordenament per lo qual sia honrada.

2 Gran vileza y gran desorde seria, si los Oficials de la Santa Iglesia eran homens pecadors y homens dezordenats, y qui despreciassen las Santas Escripturas; y per axò, fill, el Bisbe ordêna lo Subdiaca para cantar la Epistola, y lo Diaca para cantar lo Evangeli, y lo Prevere para cantar la Missa.

3 Altres Ordes dòna el Bisbe, las quals reben los Escolans, qui ajudan

juđân á cantar la Missa. De hont tots aquests Ministres son Oficials de la Santa Iglesia, y cada ù d' ells, quant reb lo Sagrament, promèt essèr honrador, y obligat à la exaltació, y â la honra de la Santa Iglesia.

4 Sapias fill, que el mes honrat ofici, y en que heyha mes virtut y Santedat, es l' ofici de Prevere, puis solament lo Prevere tè tanta virtut, que per las seuas paraulas el pa y el vi sagrat se convertex en sustancia de vera carn y vera sanch de nostro Señor Jesu Christ.

5 Fill, tansolament lo Prevere tè poder de perdonar pecats, y lo Prevere está en lloch de Jesu Christ en aquest mon, y lo Papa, qui es Prevere deu esser Señor de tot lo mon, puis deuhen obeirlo tots los Reys y Princeps de la terra.

Con-

6 Considera, fill, quant gran cosa es lo Prevere, que el Rey y els altres Barons y tots los dames homens li deuen besar la ma y lo peu, quant canta la Missa.
7 En quant Deu dòna â el Prevere mes noble ofici que á ningun altre home, en tant es, fill, lo Prevere mes obligat â amar y agrahir la gracia y la honra que Deu li fa en aquest mon.
8 Si la Orde del Prevere es mes amada y honrada que totas las altras ordes dels altres homens, qui no son Preveres en aquest mon, pensar pots, fill, en quant gran deute y obligaciò estan los Preveres de esser bons y agradables â nostro Señor Deu Jesu Christ.

CAP. XXIX.

DEL SANT MATRIMONI.

1 MAtrimoni es, fill, Orde y conjunció corporal y espiritual d' home y dòna para tenir fills qui sian servidors de nostro Señor Deu, y qui de Deu rèpian gracia y benedicciò.

2 Quant Deu hagué creat lo Mon, y hagué posat Adam y Eva en el Paradis terrenal, â las horas va fer matrimoni de Adam y Eva; y per axò tu, fill, ets obligat, y axi matex tots los qui volen esser en l' orde de Matrimoni son obligats, â tenir aquella intenció, segons la qual feu Deu lo Matrimoni en el Paradis terrenal.

3 Convenient es fill, que sias en l' Orde de Matrimoni, ó de Religio, perque tot altre estament es desconveni-

venient â la final raho para que Deu te ha creat.

4 Amable fill, axi com Deu te ha donats los ulls ab que vejas, y la llengua ab que parls, axí te ha donat la muller ab que te ajuts y qui te servesca; perque axi com los teus membres son ordenats instruments para servir ton cos, axi ta muller es ordenat instrument para que tu sias servit.

5 Quant tu, amable fill, entraras â l' Orde de Matrimoni, â las horas donarás tu matex para servir ta muller, paraque los dos junts siau servidors de Deu en tal manera, que Deu sia alabat, honrat, y conegut para vosaltres.

6 Matrimoni està, fill, en virtut de paraulas y en concebiment d' enteniment, y es vot y promesa, que

l' home

l' home no pot trencar sens la voluntat de sa muller. Y per axó, fill, son engañats molts homens per algunas malas donas, y son lligats falsament en l' Orde de Matrimoni, del qual lligam no poden exír sens la mort.

7 Sias ordenat, fill, si vols tenir l' Orde de Matrimoni, perque sens ordenament nol pots tenir; y ordéna ta muller, tant com pugas, â que te ajut â tenir ton orde, perque mála muller fa exir l' home de l' Orde de Matrimoni.

8 Caritat, temor, humilitat, veritat, justicia, y las altras virtuts semblants â aquestas ajudan a tenir l' Orde de Matrimoni; y superfluidat de ricas vestiduras, y singularidat d' afeytaments, y desordenats pensaments, fan l' home trencar lo Sagrament del Matrimoni.

Hone-

9 Honrament de riquezas y de parents, ni possessions ni diners, no valen tant para conservar l' Orde de Matrimoni, com valen bons costums; y per axó si tu, fill, vols pendre muller, no tengas enveja de gran dot, ni de belleza de faccions, ni de honraments; perque ningunas cosas convenen tan be â l' Orde de Matrimoni com bons costums.

10 Amable fill, segons que es lo cos del home gran, ò petit, li convenen las seuas parts, puis que los homens petits tenen las mans petitas y los peus petits, y los homens grans tenen grans mans y grans peus; y ab axó fill, te es significat que Deu dònà à cada cos las parts que li son convenients. Y axi, fill, l' home deu pendre muller segons que li convé per edat de dies, y per honrament de parents.

11 Axi com en el nombre de ſinch tres es major nombre que dos, axi en l' Orde de Matrimoni l' home es major, y mes noble que la dona; y per axó, fill, conve que l' home domín y mán a ſa muller per tal que mantenga en ſi matex la ſeua nobleza, y para que per la ſeua enſeñanſa y temor ſia la ſeua muller obedient á noſtro Señor Deu.

CAP. XXX.

DE LA EXTREMA UNCIÓ

1 UNciò, fill, es lo ultim Sagramẽt de la Igleſia Romana, el qual reférma y conſérva tots los altres Sagraments.

2 Fill, quant l' home eſtá molt malalt, y per alguns ſeñals ſe conex que s' acoſta â la mort, á las horas deu demanâr aqueſt ultim Sagrament, para

para significar y mostrar que ha conservat los primers sagraments.

3 A las horas venen, fill, los Clerichs ab lo señal de Jesu Christ, qui ordená los sagraments de la Santa Iglesia, esto es, la Creu, qui representa la Santa passiò que sostenguè Jesu Christ para salvar son poble: y aportan la Santa Chrisma, ab la qual rebé el malalt lo primer sagrament; y ab oracions, que diuhen per los sentits corporals, per los quals l'home ha pecat, l'untan ab la santa Chrisma.

4 En aquell dia de la Vnció deu l'home treurer fora de son cor totas las cosas temporals, y deu formár en son cor l'oraciò de la mort, a la qual es vingut, y no deu tenir esperanza de viurer en aquest mon.

5 Antes de rebrer aquest sagrament

ment, deu l' home estar ordenat de manera, que haja confessat los seus pecats, y haja combregat, y fet son testament; y en totas las cosas deu estar aparellat para rebrer la mort.

6 Amable fill, ab aquest derrer Sagrament, en que l' home es untàt ab Chrisma, y Oli Sant, és significada la Santa Vnciò del fill de Deu, que prenguè en la Creu ab la preciosa sanch del seu sagrat cos.

7 Y, si aquells qui á l' hora de la seua mort rèben la Vncio de Oli y de Chrisma, significan la passio del Fill de Deu, quant mes la significaràn aquells qui per son divino amor á l' hora de la mort per via de martiri son ungits ab sa propia sanch sostenint mort para servir y honrar lo Fill de Deu?

QVAR.

QUARTA PART DE LOS DONS DE L'ESPERIT Sant.

CAP. XXXI.

DEL DO DE SABIDVRIA.

1 AMable fill, nostro Señor Deu es Sabiduria, y es Esperit Sant: dehont, si Deu es Sabiduria, y tu tens conexement de Deu, conve que aquell do de Sabiduria lo ajas de Deu, y no d'altre; perque si d'altre lo havias se significaria que millór se convenguès Sabiduria ab altre que ab Deu, y axó es impossible

2 Fill, la Sabiduria, que l'Esperit Sant dóna, es distincta de la Sabiduria d'aquest mon; perque la Sa-

bidu:ia

biduria d' aquest mon fa fer faltas, y defectes â los qui son anomenats savis d'el mon; pero la Sabiduria de l'Esperit Sant à ningun home pot fer fer faltas, ni defectes, ni pecat algú.

3 Ab lá Sabiduria de l'Esperit S. té l'home conexensa de la Bondat, Grandeza, Eternitat, Poder, Sabiduria, y dames virtuts de Deu; perque tant es nobla y excellent cosa conexer Deu, y las seuas virtuts, que ninguna creatura pot bastàr a dar tal conexement sens obra de l'Esperit Sant.

4 Honra fill, lo Sant Esperit glorios, y ama lo, y tem lo, perqu'ell te pot donár Sabiduria, per la qual volrás amar, honrar y servir lo Deu de la gloria tot el tems de la teua vida.

5 Injusta cosa es, fill, conexer á Deu, y no amarlo, perque tan nobla

cosa

cosa es Deu, que per la seua nobleza se convenen en l'home amor, y conexensa para amar, y conexer à Deu.

6 Y si tu vols que en tu amor, y Sabiduria se convengan en conexer y amar â Deu, demana â l'Esperit Sant que per la seua pietat te don llum de caritat para conexerlo y amarlo.

7 Per la Sabiduria que l'Esperit Sant dona, te l' home conexensa de hont ve, y que es, y ahont está y ahont va; y conex tambe que ha fet, que fa, y que ha de fer. Y si tu fill, vols tenir totas aquestas conexensas, esforsa te tant com pugas en amar y temer l'Esperit S. qui tals dons dona.

8 Aquesta Sabiduria, que l'Esperit Sant dòna, fa los homens, qui son en la terra, conexer á Deu, qui es en lo cel, y fa los homens despreciar la vanidat d' aquest mon, y los

fa esser

fa esser temerosos del foch de l' infern, y los fa esser agradables â Deu y á tots los Sants de la gloria.

9 Demána fill Sabiduria â l'Esperit Sant y sapias que, à tots aquells qui ley demanan, axi com deuhen, la dona; pero á aquells qui no la demanan, y à los qui no l' aman, no la dona.

10 Y, si l'Esperit S. no donâs Sabiduria á aquells qui l'aman, y li demanan Sabiduria, ell faria contra si matex, qui es Sabiduria: y, si no pogues donàrla â qui vol, no seria libero en los seus Dons; y, si donás Sabiduria á aquells qui la desaman, ell desamaria si matex, amant los qui desaman Deu.

CAP. XXXII.

DEL DO D' ENTENIMENT

1 FIll, l'Esperit Sant illumina l' anima de l' home del Do d'

Enteniment, axi com un ciri encés illumina la cambra, y axi com el resplandor del Sol illumina tot lo mon.

2 Enteniment es, Fill, podèr de l'anima qui entèn be, y mal, y entén diferencia, concordancia, y contrariedat en las creaturas; y per l'Enteniment te l'home conaxensa de las cosas qui son en veritat, y de las cosas, qui son en falsedad.

3 Axi com tu, fill, ab los ulls corporals veus las carreras per hont vas, axi la teua anima ab recordàr, amár, y imaginár, veu ab los ulls de l' Enteniment. Y axi com la naturaleza dòna à alguns homens mes clara vista que á altres, axi l' Esperit Sant dóna à alguns homens mes clar Enteniment que á altres.

4 Amable fill, major do dona l' Esperit Sant â l'home, quant li dòna

elevat

elevàt y clar Enteniment, que quant li dóna castells, vilas, Ciutàts, ô Regnes; perque Rey qui no te subtil Enteniment, no pot entendrer Deu, ni si matex, ni lo que Deu li ha donàt; pero l'home, qui te subtil Enteniment, conex Deu y si matex, y es agraít à Deu de los bens que li dóna.

5 En lloch tenebròs poch valen, fill, bellas faccions, y honrats vestits, y à los homens, qui no tenen ulls, los camins plans los son tenebrosos y perillosos. Pues, com axò sia axi, prega á l' Esperit Sant, que illumin la teua anima de subtil Enteniment.

6 Molts son los homens qui desitjan haver ciencia, y no la poden haver, perque no tenen clar Enteniměť, y molts son los homens qui tenen ciencia infusa per elevat Enteniment.

Amable

7 Amable fill, l'Esperit Sant dòna Enteniment para entendrer aquellas cosas qui son dignas de esser entesas; y axi si tu entens â Deu, Deu se dóna à esser entès à ton Enteniment; y, si entens tu matex y aquest mon, l'Esperit Sant dòna á lo teu Enteniment tu matex y aquest mon, y dóna á tu matex lo teu Enteniment.

8 Fill, molts homens son presos y engañats, y trahits y morts, perque los falta Enteniment: y molts homens son richs y abundants y venerats en aquest engaños mon, qui á la mort tot ho perden y se condamnan per falta d' Enteniment; y altres son qui en aquest mòn son pobres desditxats y despreciats, y en l' altre mon tendran gloria per tot tems, perque son abundants d' Enteniment per la gracia de l' Esperit Sant.

9 Quant mes en aquest mon exaltarás ton Eneniment en conexer Deu y en saberlo amar y servir, tant major Enteniment y conexensa tendrás en la gloria; y per axó, fill, t' aconcell que, tant com pugas, sobre totas cosas exáltes ton Enteniment â honrár, alabár, servir y conexer aquell Señor de qui tu tens lo teu Enteniment, el qual es l' Esperit Sant nostro glorios Deu.

CAP. XXXIII.

DEL DO DE CONCELL.

1 COncell de l' Esperit Sant es, fill, aquella cosa, per la qual los homens fan bonas obras, y per la qual tenen voluntat de fugir lo mal y abrassar lo be: y, com l' Esperit S. sia concellèr de tot be, per axó en tot lo que farás y dirás, suplíca á l' Espe-

Esperit Sant que t' illumin los ulls de l' anima de tals obras que â ell sian agradablas.

2 En lo Concell, que l' Esperit Sant dòna noy pot haver falta ni engañy, perque totas las cosas sab, y tots los bens àma, y ningun mal vol; y per axó, fill, te convè inclinarte â lo Concell de l' Esperit Sant, si las teuas cosas vols avenir, y aparta te y futg del Concell que ignorantment y ab mala voluntat donan los homens defectuosos y errats.

3 Amable fill, los teus sentits corporals t' aconcellan que ams aquest mon, y que despreciys l' altre; y sabs para que te donan aquest Concell? perque veuhen las delicias d' aquest mon, y no la benaventurada gloria de l' altre; pero l' Esperit S. perque veu aquest mon, y l' altre, t' acon

aconſella que despreciys la vanidat d' aqueſt mon tranſitori, para que pùgas alcançar la gloria de l' altre la qual may acabarà.

4 Fill, ſi alguna mala dona t' aconcella que la ams mes á ella que à Deu, l' Eſperit Sant t' aconcella que ams à Deu mes que totas las coſas; y ſi tu creus lo Concell de la mala dona y deſcreus lo Concell de l' Eſperit Sant, ſapias que tu te fas eſclau, y te deſtinas para la preſó infernal, de la qual may ſurtirâs.

5 Si las infernals penas ab temòr t' aconcellan que ams Deu per aſsó que no las hajas, l'Eſperit Sant t' aconſella que ams Deu perque ell es bo y digne d' eſser amat mes per ſi matex que per ningun' altra coſa. Y, ſi la gloria celeſtial t' aconſeila que ams á Deu, perque la te don, l'

Eſperit

Esperit Sant t' aconcella que l' ams, perque val mes que la gloria y que totas cosas.

6 Tot lo que acertas, fill, tot ho acertas per lo Concell, que l' Esperit Sant te dóna; y tot lo que erras, tot ho erras perque no creus lo Consell de l' Esperit Sant, qui t' aconsella veritat y bonas obras.

7 Creu, fill, lo Consell que l'Esperit Sant te dòna, y no vullas subjectar lo teu enteniment y la teua voluntat á Concell d' enteniment ignorant, ni de voluntat mala y injuriosa.

8 L' Esperit Sant aconsella à los pobres orfens y molt necessitats, y aconsella á los Princeps y alts Barons, y los aconsella que no se submetan à mals consellers, qui menosprecian lo Consell de l' Esperit Sant.

En el

9 En el punt de la mort, quant falta tot Consell, a las horas ha menester l'home lo Consell de l' Esperit Sant, el qual no fálta a aquells qui lo demanan; perque á las horas diners ni honraments ni amichs ni ciencia ni arts ni ningunas altras cosas no hi poden ajudar, sino tansolament lo Concell de nostro Señor Deu.

CAP. XXXIV.

DEL DO DE FORTALEZA.

1 AMable fill, l' Esperit Sant dòna á los homens Fortaleza d' animo, per la qual vencen y superan los vicis y los deleytes d' aquest mon, qui son inimichs de la gloria de l' altre mon.

2 Ab la Fortaleza, que l' Esperit Sant dòna, es l' home fort contra la Carn, Mon, y Dimoni, y sens la ajuda

de

de l' Esperit Sant, ningun home pot vencer y superar algun d' aquests inimichs.

3 Fortaleza de Fé, de Esperança y Caridat, de Justicia, Prudencia, y dames virtuts, ve de la Fortaleza de l' Esperit Sant, sens la qual ningun home pot vencer y subjectar los vicis contraris â las ditas virtuts.

4 Amable fill, l'Esperit Sant dóna diversas Fortalezas, perque à alguns homens dòna Fortaleza corporal, y â altres dóna Fortaleza d'animo, à altres Fortaleza de llinatje, à altres dóna Fortaleza de riquezas, y axi de las altras semblants.

5 Forças corporals, y forças espirituals, fill, venen totas principalment de l'Esperit Sant, y per axo la seua força es gran sobre totas las altras forças; perque, si no era l'Es-

perit

perit Sant, tot lo creat no tendria tant de poder, que una hora, ni un instant, pogues esser, ans be tot lo que ès tornaria â no res, dehont es vingut; pero per l'Esperit Sant son sostengudas totas las creaturas.

6 Fill, molts son los dimonis, y tenen tanta força, que, si l'Esperit Sant no fos, destruirian tots los homes d'aquest mon; pero tant es gran la força de l'Esperit Sant, que ningun dimoni pot fer, sino lo que l'Esperit Sant li dona licencia.

7 Com l'Esperit Sant sia tant poderòs y fort sobre tots poders y forças, fill, si l'Esperit Sant es ab tu, qui es qui puga contra lo teu poder y contra la teua Fortaleza? y qui es qui puga separarte de la agradabla voluntat de nostro Señor Deu?

CAP. XXXV.

DE EL DO DE CIENCIA.

1 CIencia es, fill, saber las cozas qui son, y que son; la qual Ciencia dòna l'Esperit Sant, y la donà a los Apostols y a los altres qui han tenguda Ciencia infusa de Deu, la qual Ciencia no se dòna sens la gracia de l'Esperit Sant.

2 Amable fill, totas las creaturas significan y representan à l'home la Bondad Poder y Nobleza de Deu, y com l'enteniment de l'home reb la demostraciò que las creaturas fan de Deu, â las horas es illuminat del Divino resplandor de l'Esperit Sant.

3 Molts homens tenen Ciencia adquirida per estudi, pero la Ciencia de l'Esperit Sant es Ciencia infusa, que l'Esperit Sant dóna â qui vol, y es major y mes nobla que la que se adqui

adquirex d'altres mestres en las Escolas.

4 Fill, si disputas ab algu, para donar honra â Deu, y para extenció de la Santa Fé catholica, confia molt mes en la Ciencia que l'Esperit Sant dóna, que en totas las Ciencias que hauràs aprezas en las Escolas estudiant en ellas.

5 La Ciencia adquirida per estudi no pot inspirar en el cor dels pecadors, ni mourerlos á conciencia; pero la Ciencia infusa de l'Esperit S. dòna conciencia à los pecadors, y illumina los seus ulls tenebrozos ab santas inspiracions.

6 Sabs fill, perque Deu te dòna conexensa de si matex? paraque lo ams sobre totas las cosas. Y, si tu alguna cosa amas mes que Deu, quant mes lo coneys, tant mes cul-

pa tens, y tant major pena tendras, si ab aquella culpa vas á los abismes infernals.

7 En la celestial gloria aquells qui tenen major conexament de Deu, tenen major gloria; pero en l'infernal pena aquells, qui tenen major conexament de Deu, tenen major pena.

8 Divinal llum de l'Esperit Sant te ha donat Deu, para que sapias tenir conexament del be, y del mal; y sabs perque? para que ams, y apreciys lo be, y desams y despreciys lo mal.

9 Amable fill, si Deu te mostra las cosas, que deus fer, y las cosas que no deus fer, y tu fas lo que Deu te diu que no fassas, tu cegas los ulls de la teua anima y la posas en carreras tenebrosas, per las quals

van los homens pecadors á el foch perdurable, en lo qual son aturmentats per la justicia de Deu.

CAP. XXXVI.

DEL DO DE PIETAT.

1 Pietát es, fill, animo compassiu de la passiò del prohisme; y la tal Pietât dona l' Esperit Sant en el cor dels homens, paraque se amen, y se ajuden los uns â los altres ab amor, y respecte.

2 Pietát fa recordár la Santa passiò de nostro Señor Jesu-Christ, y los grans dolors que sofrí para nosaltres pecadors; y Pietát fa l' home considerár l' amargor, y plors, y traballs, que nostra Señora Santa Maria tinguè quant son glorios fill matavan, y turmentavan devant ella.

3 En Pietát estàn los richs, y son

son pobres d' esperit, quant tenen misericordia dels pobres, qui donan per amor de Deu; pero en molt major Pietàt estan aquells, qui tenen misericordia dels infecls qui ignorantment van à el foch perdurable, si per salvacio d' ells donan si matexos à traballs, y à mort.

4 Quant majór será, fill, la Pietàt d' el teu cor, tant mes será agradabla à nostro Señor Jesu-Christ, y tant mes aliviarás, y mitigaràs la ira de Deu, contra las teuas faltas.

5 Amable fill, ten Pietát de ton prohisme, paraque, pùgas amàr, y plorar, perque Pietat aporta amor, y fa esdevenir los plors en dolçor.

6 Si Deu de la glòria tingué Pietat, y per Pietat fonch encarnat

nát, y turmentát, y judicát, y penjàt en la creu, y mort, qui es aquell inimich de Pietat, qui se escús de apiedarse de son prohisme, y de si matex?

7 Quant tu, fill, pecas, tu no tens Pietàt de tu matex, y quant tu ous dir que lo Fill de Deu en algunas terras es blasfemát, y deshonràt, y descregut, si tu no tens compassio, tu no tens Pietat de la passiò del Fill de Deu, ni d'aquells prohismes teus, qui per la deshonra, que fan à lo Fill de Deu, van à el foch qui no tendrà fi.

8 Pietat, fill, fa donár, perdonár, pacificár, amàr, humiliár y ajudàr; y Pietat fa l'home tenir confiança en los dons, que l'Esperit Sant dona, y Pietat dona confiança para vécer y destruhir la crueldàt y ingratitut.

9 De necessitàt se convè, fill, que tu ams à tu matex, o que vullas mal à tu matex; y axi, si te âmas, tens Pietat, y si mal te vols, tens crueldat.

10 Es te semblant, fill, que per los pecats que hauras fets te serà necessari, que Deu tenga de tu Pietat en l'hora de la teua mort? De la matexa manera deus considerar, si à el pobre mal vestìt, malalt, y famèlic, es necessari que el teu cor tenga d'ell Pietât, quant demana per amor de Deu.

CAP. XXXVII.

DEL DO DE TEMOR.

1 TEmór es, fill, conexer la sehua minoridat y la majoridat de son Señor o major, contra el qual ha fet l'home alguna falta; y quant aquest Temor es ab amòr, a las horas es Do de l'Esperit Sant.

Fill,

2 Fill, temible es Deu, paraque lo tengas y no lo perdas, y paraque no te don turments perdurables; pero molt mes temible es, perque es bo y amable.

3 Si tu, fill, tens un tal Temor, el teu amor serà ab l'amor de Deu, perque Deu ama si matex per sa bondat matexa; y, si tu tems mes á Deu per pòr que per amór, tu amas mes tu matex que la bondat de Deu, y un tal Temor no es donat per òbra de l'Esperit Sant; perque, si ho era, l'Esperit Sant seria contrari â la seua bondat matexa.

4 Témer mort natural, es Temor que la naturaleza dóna, y témer patír traballs y mort per alabâr y hõrar Deu, no es Temor qui sia donat per obra de l'Esperit S.: dons temer el no morir per servir â Deu es do que l'Esperit Sant dóna.

5 Responme, fill, y digues, qual Temor és major en ton cor, el Temor de Deu, ò el Temor del que diran las gents? Si es el Temor del mal dir de las gents major en ton cor que el Temor de Deu, el teu Temor es contrari â el Temor qui ve per gracia de l'Esperit Sant.

6 Amable fill, l'Esperit Sant dóna â l'home temór, perque conex que ell te tot poder, y sab totas cosas, y en tot tems y en tot lloch es jutje just y recte; y, si tu tens major Temor del Señor terrenal que de Deu, ets mes son servidor que servidor de Deu, y fas d'ell Idol y Deu.

7 Pensa, fill, quant temible es Deu del Cel; perque, si el Rey de la terra, que ell t'ha donat, que ell ha creat de no res, el qual está subjecto la seua sentencia, y necessita de la

seua misericordia, es temible, perque te pot pendrer tot lo que tens, puis ell tè molts servidors qui te poden lligar, turmentar, y matar, sens que tu te pugas defensar d'ell; quant mes temible será Deu, de qui totas las cosas tenen tot lo seu poder, y qui pot sobre totas ellas.

8 Si tu, fill, no tems â Deu, luego tu no tems lo foch infernal; y, si no tems lo foch infernal, dons tu no tems lo foch d'aquest mon; y si aquest foch no tems, éntra en un forn quant está tot encés, y prova si y porâs estar una hora.

9 Sabs fill, perque es temibla la mort? perque l'home no li pot fugir, ni sab quant li vindrá. Y, si tu tems la mort, qui no pot matâr sino lo cos, quant mes deus temer â Deu, qui lo cos y l'anima pot condamnar á el foc perdurable de l'Infern?

No

10 No seria Deu temible, si à tots perdonas; pero, com á alguns no perdon, ten (fill) temor, perque quant mes lo temeras menos temeras la mort, y major merit tendras, y mes te confiaràs en aquest mon en la misericordia de Deu.

PART QUINTA

DE LAS VUIT BENAVENTURANÇAS.

CAP. XXXVIII.

DEL REYNAR.

1 SApias fill, que reynár en la gloria es tenir la possessió del Reyne celestial per Do de Deu; y aquest reynâr es la primera Benaventurança, que prometè nostro Señor Jesu Christ á los pobres d'esperit, segons

segons que nos diuhen los sagrats Evangelis.

2 Pobreza d'esperit es despreciar las vanidats d'aquest mon y desijar lo Reyne de Deu; y aquells qui son richs y desprecian las riquezas y possessions, y per amor de Deu dexan lo mon, y sofrexen pobreza, y traballs, aquells son pobres d'esperit, y á ells son promesas las riquezas del Reyne Celestial.

3 Amable fill, los qui son mes honrats y mes nobles en el Reyne del Cel, son Iesu-Christ, y nostra Señora Santa Maria, los Apostols, los Martirs, y tots los qui en aquest mon foren pobres d'esperit; y per axò convè que tu ams la pobreza d'esperit mes que las riquezas; perque d'aquesta manera podras haver la gloria del celestial Reyne.

FIN.

4 Fill, las riquezas d'aquest mon pots tenir, y possehir; y juntament esser pobre d'esperit si las riquezas que tens empleyhas en alabança y honra de Deu, qui las t'ha donadas; y per amor d'ell fas almoynas.

5 El qui es pobre d'esperit se te per satisfet dels bens que Deu li ha donats en aquest mon; y en ell es significât lo Royne del Cel, en el qual está satisfets y asseciats tots los qui hey son: y el qui no se te per satisfet de lo que Deu li ha donat en aquest mon, no es pobre d'esperit; y en ell es sygnificada la captivitat infernal, en la qual tenen pobreza eternal los qui ningun tems tendran lo que desitjan.

6 Pensa, fill, en la vileza de las riquezas temporals, qui no poden assessiar l'anima del qui las ama; y considera el breu tems que las possehex,

en axo

mon axò, que no sab quant li vindrà la mort, la qual priva dels bens temporals d'aquest mon.

7 Las verraderas riquezas, que pots tenir en aquest mõ, sõ las virtuts, per las quals alcançaràs lo Reyne dels Cels; y axi, si vols aver la Benaventurança, ajas compliment de Deu en aquest mon en ton cor, perque Deu complesca de si matex en la gloria lo voler de la teua anima.

8 Amable fill, los homens qui no se assecian de Deu en aquest mon, y pensan assecíar la seua anima de las riquezas temporals, son despreciadòrs de Deu, y son amadors de las riquezas terrenals; y per axó submétten si matexos à perdurables traballs.

9 Si vols esser mes rich que el Rey, sias mes pobre d'esperit que ell; y, si tu no ets Rey en aquest mon

y pots esser mes rich qu'el Rey per desspreciar aquest mon, quant mes dons pots per pobreza d'esperit esser rich en el Reyne de Deu.

CAP. XXXIX.

DE POSSESSIô

1 LA benaventurança, qui es promesa à los qui son simples y suaves de cor, es la benaventurada possessio, la qual tenen los Sants de la gloria en lo acabat Reyne.

2 Amable fill, suavedat engenra pau, y pau es raho de possessio, y per aquesta possessio mundana es significada la possessio celestial.

3 En guerra y en traball es l'anima del qui no posseyhex los sinc sentits corporals, y el cos es rebello cõtra l'anima d'aquell qui no posseyhex la seua voluntat; y per axo es lo

hom

home possehit ab traball per la vanitàt d'aquest mòn.

4 Amable fill, ama suavedat, perque ira no moga ton cor à desobediencia per la qual ve servitút: y humilía ton enteniment â pensar la vileza d'aquest mon, paraque la teua voluntat se havés á desitjar la possessiò de l'infinida benaventurança.

5 L'amor del qui ama â Deu fa lo traballat simple y suave, y la simpleza y suavedat fa los homens humils posseyhir los arrogants, y pacificar los iràts; y axi caritat y amor son començament de possessio y de pau.

6 Fill, nostro Señor Iesv-Christ fonc suave quant vingué à el mon, y quant se dexà pendrer y lligar y açotar y penjâr en la creu paraque el genero humá cobrâs la possessio, que li

era

era premeza en lo regne de Deu.

7 Obediencia, perseverancia, y paciencia ajudan à la suavedat, la qual peléa y combát crueldat y rebeldia, para exaltar l'home simple y suave en la benedicció de Deu.

CAP. XXXIX.

DE CONSOLACIÓ.

1 AMable fill, consolats seran aquells, qui en aquest mon ploran para honrár, y servir y amar à nostro Señor Deu; perque en la gloria celestial los consolará el Fill de Deu en axò, que se donará á ells para ser la seua gloria.

2 Plora las teuas culpas y pecats, paraque no sias descõsolàt en lo foc infernal; la qual desconsolació tenen aquells, qui en aquest mon no se consolan

solen en la virtut del fill de Deu, y en la seua pasſio.

3 Si ploras, perque los Christians pecadors no ſon agrahits á Deu, qui ha dexât Crucificar ſon Fill, paraque ſe conſolaſſen en ell: y, ſi ploras per los infeels qui ignorantment ſen van à perdurables turmens; ajas conſolaciõ en la juſticia de Deu, qui fa totas las coſas juſta y ordenadament.

4 Si tu fill, amas fer alguna coza per Jesv-Chriſt, y no la pots dur à acabament, no te conſols en los meries que d'aqueſta voluntat tens tan grans com ſi la obra haguesſes acabada, antes be plora perque no pots complir el teu deſitx; perque falta d'amor es en aquells qui ſe conſolan en los ſeus propis merits.

5 Primerament plora, fill, per amar

amar y alabar â Deu, y despues pots plorar per temor de los turments infinits de l'infern, y per el desitx de los bens celestials, qui tot tems durarán.

6 Plorár sens amor se desconvé ab lo plér que el plorar fa esdevenir ab Consolació; y axi, para que sias consolàt, plora per amor, el qual en los plors dòna Consolaciò á sos servidors.

7 Ah fill! quant gran Consolaciò es en aquells qui per amor son en suspirs y en llagrimas y en plors! y axi, si vols esser consolat, ó, si vols recrobrár majors cozas que aquellas que has perdudas, sapias plorár; perque molt mes guañaràs en la Consolaciò que te darà el plorar, que no perdràs en las vanidats mundanas.

8 Fill, si tu vols plorar y no pots plorar, tu no sabs amár ni desitjar

los bens celestials, ni despreciar los deleytes d'aquest mon, ni sabs tenir Consolació dels bens que Deu t'ha donats.

9 Plora [amable fill] los turments qui estan aparellats á tots los infeels qui no tenen conexensa de Deu, perque tals plors te aparellan Consolaciò en ta benaventurança qui no tendrà fi.

10 Aquest mon es lloch de plorar, paraque sapiàm consolarnos en l'altre mon; y, si tu, fill, no pots plorar, plora perque no pots plorar, y desitja plorar, paraque de axò sias consolat, y paraque ajas alivio en los traballs, qui venen de desconsolació; puis que no pots tant perdrer com pots guañar per la Consolació que lo plorar dóna.

11 Abáns que no púgas plorâr,

te aconsell, fill, que dexes la teua terra, los teus amichs, y que trégas totas las cozas de ton cor, y quey pozes Deu, y vestén á los deserts en las terras estrañas, y dòna pobreza y traballs à ton cos, paraque la teua vida sia en la Consolació y en la dolsòr que ve per llagrimas y plors recordant la Santa Passio de Jesu Christ Fill de Deu.

CAP. XL.

DE COMPLIMENT.

1 COmpliment es, fill, la Santa benaventurança, qui complex l'apetit de justicia, qui desitja obras de Fè, Esperança, Caritat, y de las altras Virtuts.

2 Deu ha promés, fill, la benaventurança de saciedat â tots los qui dezitjan justicia, y sabs perquè? per-

perque ell es justicia, la qual es Cõpliment y sacietat del dezitx de justicia.

3 Si dezitjas justicia y mors per justicia, la mort compleix lo teu dezitx, per lo qual te seràn aliviats los temors de los traballs que la mort dóna; per el qual aliviament la mort no te serà temible.

4 Amable fill, las viandas majors y millors, donan major sacietat q̃ las menors y menos bonas; y, si la tua anima es assaciada perque la justicia satisfá à tu la injuria que te han feta, quant mes la justicia que tu fessas de tu matex para satisfer á Deu per los teus pecats asseciaria l'apetit de la teua anima?

5 Amable fill, si bon pá, carn, y altras cozas donan sacietat à el cos; y, si veurer hermosas figuras donan pler â los ulls; y, si agradables veus y

bellas paraulas donan pler á los oídos; quant mes el dezitx de l'anima pot haver pler y ſacietat en la benaventurāça, qui ve per obra de juſticia?

6 Si en aqueſt mon dezitjas injurioſament diners, poſſeſsions, honraments, ó algunas altras cozas, injuria te farà ſempre mes y mes dezitjàr ſens ninguna ſacietat; pero, com la juſticia ſia contra la injuria, ſi deſitjas juſtament alguns bens tēporals ò celeſtials, convé que la juſticia don ſacietat à lo teu deſitx.

7 La raho final paraque ets creat y recreat es juſticia: dons lo compliment de tos deſitxs no lo pots tenir per altra coſa, ſino per juſticia.

8 Si la major juſticia que es en l'home, es afirmar y amar en Deu Unidat y Trinidat, y Encarnació, la major injuria, quey ha en ell, es

negar,

negar, descreurer y desamar Vnidat, Trinidat, y Encarnaciò en Deu: Dons, si tu (fill) vols tenir la major benaventuransa que l'home puga tenir per desitjar justicia, desitja morir per la major justicia.

9 Misericordia y justicia [fill] se convenen en los homens pecadors, perque misericordia los exalta en aquest mon, y justicia los turmenta en axò, que en aquest mon no tenen sacietat à los seus desitxs, y en l'altra tenen malaventurança en la ira de Deu.

CAP. XLII.

DE MISERICORDIA.

1 Misericordia (fill) es virtut, per la qual son perdonadas culpas, y son donats dons á los qui nó los merexen; y aquesta Misericordia es benaventurança promeza á aquells

aquells qui en aquest mon serân misericordiozos.

2 Para significar que Deu vol fer Misericordia, ha promés la benaventurança de la Misericordia á aquells qui per son amor fan Misericordia á los seus proxims; y, si tu (fill) pots fer gran Misericordia á ton proxim de los bens que Deu te ha encomanats, quant mes Deu te porá fer gran Misericordia de si mateix?

3 Fill, si tu feyas tot lo be, que fan tots los homens d'aquest mon, y perdonavas totas las culpas, que han comezas tots los homens, en tot axó no serian las teuas obras bastants para merexer rebre la gloria y benaventurança del Reyne del Cel; pero, perque Deu es Misericordia, per axò promet lo Reyne del Cel á aquells, qui tenen alguna semblança d'ell, en quant

quant fan Mifericordia.

4 Dezamár fer Mifericordia à el proxim es dezamar la Mifericordia de Deu, y dezamar la Mizericordia de Deu es dezamar la Celeftial gloria y benaventurança, qui no pot effer donada fino per la Mifericordia de Deu.

5 Digafmé, fill, à qui es major dañy, à ton prohifme, fi tu no tens Mifericordia d'ell, ò á tu, fi Deu no te Mizericordia, de tu?

6 Deu te fa Mifericordia de l'effer humà de fon Fill, lo qual envià del Cel á la terra para falvarte, y para perdonarte la culpa en que ets vingut á el mon; y, fi tu no ets mifericordiòs, menofprecias la Mifericordia que Deu te fa, y la benaventurança à la qual fon cridats los mifericordiozos.

Amable

7 Amable fill, aquest mon es lloch de perdonár y de tenir Misericordia, puis que en l'altre no se pot fer; perque, si los dimonis y condemnats qui son en l'infern podian perdonar, y amar misericordia, ja tots surtirian de los turments infernals, y per la misericordiosa voluntat, que tendrian, serian benaventurats en la eterna benaventurança.

8 Fill, si la Misericordia no te defensa de la justicia, qui te defensará? Y, si tu no pots condemnar aquell à qui no vols perdonar, y tu te condemnas perque no li vols perdonar, que te profitarà el no perdonarli? Pues perdòna y ten Misericordia de tos inimichs, perque no sias causa de la teua condemnació.

9 Mes te Deu que perdonar à tu, que tu no tens que perdonar à ton

prohis-

prohisme; y, si tu per el menor perdó pots aver el major, si no vols perdonar, tu dezamas las cozas millors y majors per las menors, per lo qual dezamor no ets digne de aver la celestial benaventurança de nostro Señor Deu.

CAP. XLIII.

DE VEVRER A DEV.

1 VEurer á Dèu es cumplida benaventurança, la qual ha Deu promeza à tots los qui tindrán netedat de cor, la qual netedat es l'anima neta de pecats.

2 Fill, axi com à la vista corporal para veurer son inconvenients buscas y llagañas, ó malaltia en los ulls, axi à la vista espiritual para veurer à Deu son inconvenients culpas y pecats; y per axo es necessari netedat, ó limpieza en la anima de los

qui

qui volen veurer à Deu.

3 Ab aygua qui surt del cor per los ulls, ò ab llagrimas, y plors, has de limpiar los teus ulls corporals, si vols que contriciò y penediment netetx ó limpiy la teua anima de los vicis y pecats, y que per netedat de conciencia tenga la teua anima la benaventurança de veurer á Deu en la celestial gloria.

4 Amable fill, si la teua mara té gran pler en veurer te à tu, qui ets mortal, y ets vingut de no res, y qui estás en dubte si aniràs á la gloria celestial, ò a la pena infernal: Dons quant mes poràs tu avèr pler en veurer á Deu, qui es Pare y Señor de tot quant es?

5 Vejas com es coza agradabla veurer estrellas, sol, lluna, cel, mar, terra, plantas, aucells, bestias, homens,

homens, Castells, Vilas, Ciutats, vestiments, y las altras creaturas? Y, si per los ulls corporals pots tenir pler y alegria vehent totas aquestas cozas; esforsate dons á veurer â Deu de la gloria, qui totas aquestas cozas ha creadas, el qual es vist per clara conciencia ò netedat de cor.

6 Veurer en Deu ab certa intelligencia Bondat, Grandeza, Eternidat, Poder, Sabiduria, Amor, y las altras Virtuts, qui á Deu se convenen, tal visiò es, fill, sobre tota benedicció, y benaventuransa, qui sia en las creaturas, â la qual visió ninguns ulls poden pujar sens netedat d'anima pura y santificada, en qui no sian vicis, ni culpas.

7 En lo mirall, qui es limpio y clar, pots veurer la teua fizonomia y hermozura ô lletjura; y axi, si vols

veurer

veurer à Deu, limpía la teua anima, paraque sia mirall limpio y clar, en lo qual vèjas â ton Creador y ton Salvador, y paraque, vehentlo, sia èll la gloria, y benaventurança de la teua anima.

8 Amable fill, alça los ulls â la Santa Creu, y mira com per ella es significat lo Fill de Deu; qui ab la seua sanch ha purificat y netejat lo pecat original; y mira tu mateix, y vejas si ets inculpát contra los preceptes de Deu.

CAP. XLIV.

DE PACIENCIA.

1 PAciencia, fill, es refrenement de la voluntát ocasionada à ira, el qual refrenament converteix la voluntát à caritat; y per axó Jesu Christ en lo Evangeli promet que los pati-

dacients seràn fills de Deu.

2 Amable fill, tots som fills de Deu per creaciò, pero, per impaciencia l'home impacient se fa fill de la culpa y malediccio; y per axó Paciencia fa esser fills de Deu tots aquells, qui li son obedients y subdits.

3 L'home pacient en terra estraña es fill de Deu, y l'orgullòs y impacient en la seua terra es fill del diable; y esto, fill, te significa que mes te valrá esser pobre y despreciat en terras estrañas, y que sias pacient, que si eras ric argullòs entre tos parents.

4 Ha promèsDeu esserPare d'aquells qui seràn fills seus per Paciencia; y sabs perque vol Deu esser ton Paré, si tens Paciencia? perque Paciencia fa pacients los argullozos, y ab Paciencia los impaciens son vensuts y sobrats.

El im.

5 El impacient es fill de ira, la qual du per tenebras allâ hont vol ſens diſcrecio d'enteniment y ſens contricio de conciençia l'home irat, y l'offerex á ſer fill de mort perdurable.

6 El Fill de Deu Iesu-Chriſt tingué Paciencia en la creu molt mes que tu no pots penſar, ni la creu te pot ſignificar; perque á major Paciencia ſe offerí Jeſu Chriſt, de lo que los homens lo pogueren turmentar y matár; puis que â majors turments y á mes de los que pati ſeria eſtár pacient la ſeua Paciencia.

7 Penſa, Fill, qual coza es mes convenient à eſſer amada, ò glorios pacient fill de Deu, ó turmentar impaſsient fill del Dimoni, y dezagradable á lo Fill de Deu?

CAP. XLV.

DE PREMI.

1 MErit y Premi del Reyne dels cels tenen aquells, qui per amor de Deu sofrexen en áquest mon persecucions, traballs, afrontas y tribulacions.

2 Amable fill, axi com las creaturas no racionals estan subjectes á sofrir traballs y passió para servir l'home, axi tots los homens estan subjectes y son obligats â sofrir traballs para servir y honrar â Deu.

3 Encara que tots los homens siàm obligats à servir y honrar á Deu en tot axó para demostrar la sua gran caritat y liberalidat, y la seua gran misericordia y piedat, promèt Deu q̃ donarà lo Reyne dels Cels per Premi á tots aquells qui para mostrarlo, alabarlo y predicarlo á los infahels

sofri-

sofrirán traballs per son amor.

4 Los majors traballs y persecucions, que se sofrescan para honrar â Deu, se convenen ab los majors Premis, para demostrar que no traballar, ni sofrir persecucions per amor de Deu no se convè ab Premi.

5 Si los homens richs multiplican las seuas riquezas multiplicant diners y possessions, la multiplició de celestials Dons consistex, fill, en multiplicar traballs y persecucions, qui se sofrescan en alabar y servir lo supremo be, qui es Deu.

6 Ayâ ningun home temporal qui tenga temor de esser rich y benaventurat en los bens y deleytes de aquest mon? Y qui es aquell qui te temor de multiplicar la seua gloria per sufriments de treballs agradables á aquell qui tòts merits premia ab major benaventurança,

7 Los traballs, qualſevols ſian, tenen fi en aqueſt mon, pero los Premis de la gloria ſon eternals; y per axó, para alcanſar la celeſtial benaventurança, foren molt agradables y guſtozos á los Apoſtols y à los Martyrs los dolors, traballs, y perſecucions, á los quals la benaventurança los cridava.

8 Si tu, fill, amas eſſer benaventurat, no temas ſufrir traballs ni mort para honrar y ſervir à Deu, perque el tal temor es contra la benaventurança, qui es en aquells, qui ab gran deſitgs y pregarias, que feyan â Deu, anavan à alabar y honrar à ſon unigenit Fill noſtro Señor Jeſu Chriſt Rey de la gloria entre los ſeus inimichs.

9 El qui eſtà enamorat de Deu, y inflamat de la gracia de l'Eſperit

Sant

Sant, no fa diferencia entre la seua terra y las terras estrañas, ni entre honra y dezonra; ni entre un home y altre, ni entre deleytes y penalidats, perque tot li es agradable, sols que puga servir á Deu.

10 Mira quants son los homens en aquest mon, qui per diners qui no son Deu, y per vana gloria qui los fa inimichs de Deu, y per felicidats temporals sofrexen molts traballs y tribulacions? y d'esta manera sabrás y volràs y poras sofrir desditxas y despreci-os pera alabar, honrar y venerar lo nom de Deu.

* *
*

PART SISENA.

DE LOS SET GOITGS DE NOSTRA SEÑORA S. MARIA.

CAP. XLVI.

DE LA SALVTACIO.

1 EL primer goitg, que tingué nostra Señora Santa Maria fõch de la Salutació que l'Angel Sant Gabriel li digué quant la saludà, dientli qu' estava plena de la gracia de l'Esperit Ṣt, y que d'ella naxeria lo Fill de Deu para salvár tot lo mon.

2 Amable fill, pensár no podrias lo gran goitg, que la Reyna del Cel y de la terra tingué com l'Angel Sant Gabriel la saludá; perque, si lo goitg, que ta mara tendría, si totes

las gens t'elegissen Señor de tot aquest mon, tu no lo podrias pensâr ni entendrer, quant menos dons poràs pensar lo goitg maravellos que nostra Señora tinguè, com Deu omnipotent l'elegi Reyna y Señora de tots los Angels y de tots los Sants de la gloria y de tot lo mon.

3 Sens tota comparacio tinguè major goitg la Verja Maria, com entengué que sô fill seria lo Fill de Deu que si fos estat Señor de Cel y terra y de tot quant es, y no Fill de Deu; perque major nobleza es esser Deu qu'esser Señor de tot lo Mon.

4 El goitg, que tingué nostra Señora convengué esser gran, segons la grãdeza de l'honra que Deu li va fer: y segons la grandeza d'el profit que se seguia â el genero humà de la Cõcepció d'el Fill de Deu: de hont, com

com axo ſia axi dons el goitg de noſtra Señora es ineſtimable.

5 Si fos un foch qui omplis tot lo Mon, de neceſsitat ſe ſeguiria que tu foſſes dins aquell foch, perque, ſi noy eras, no ſerias en lo mon: de hont ſi el goitg que noſtra Señora tingué es major que tot aqueſt mon, de neceſſitat ſe ſeguex que la nobleza de noſtra Señora, y la ſeua alegria y la ſeua gloria y la ſeua honra, ſia major que tot lo mon.

6 Tant fonc gran lo merevellós goitg de noſtra Señora Santa Maria, que tots los homens per molt que perdan, y per moltas que ſian las tribulacions que tenen, y per molta que ſia la pena que patexen, tots ne poden eſſer aconſolats y alegrats y beneficiats.

7 Lo Sol no pot tant illuminar,

 ni lo

ni lo foch escalfar, com per la concepciò d'el Fill de Deu en nostra Señora los Sants de la gloria se poden alegrar; ni tot lo que fan las creaturas en aquest mon ès tant com es el goitg, que te nostra Señora recordant entenent, y amant, que Deu vulla esser un ab son Fill. Y com axo sia axí, sapias pues (fill) alegrarte en aquest tan gran, y admirable goitg de nostra Señora Santa Maria, perque sias agradable â ella y a Deu.

CAP. XLVII.

DE LA NATIVITAT DE IESU-Christ.

1 QVant lo fill de nostra Señora Santa Maria nasquè, nasquè fill, qui es vèrtader Deu y vertader Home; y quant à la naturaleza divina, nasquè de nostra Señora fill, qui

es infinida Bondat, Grandeza, Eternidàt, infinit Poder, Sabiduria y Amor, y totas las damés virtuts qui se convenen à Deu; y quant à la naturaleza humana, nasquè fill de nostra Señora, qui fonch y es home millór que tots los altres homens y dònas y que totas las creaturas.

2 Amable fill, com aquest Fill tant gloriós y tant honorable nasqué de nostra Señora, à las horas aquesta Reyna del Cel se alegrà tant, que cor d'home no pot pensar, ni entenimení d'Angel entendrer una tan gran alegria.

3 Axi com nostra Señora es mes propinqua en naturaleza â son fill que totas las damés creaturas, axi se convé de necessitat que ella se alegràs en la nativitat de son fill mes de lo que tots los homens y Angels poden

entendrer. Y, si axò no fos axi, se seguiria que majòr seria en los Angels y en los homens la possibilitât d'entendrer qu'en nostra Señora y son fill la conjuncció y participació de goitg y alegria; lo qual es impossible.

4 Goitg y Señorio de tot lo mō no sé convenen, ni se concordan tant fortament com goitg y parir Deu y Salvador del mon; y axi, si tu, fill, vols pensar lo gran goitg, que nostra Señora tingué en la nativitat de son fill Jesv-Christ, pensa quant gran goitg deurias tenir, si poguesses creàr un mon tan gran y tant bell com es aquest mon.

5 Tant es gran cosa y maravelloza lo goitg, que nostra Señora tingué de son fill, quant los seus ulls corporals lo vèren home nat ab tot son señy y ab tot son poder, y los ulls de la

seua anima lo veren Deu del Cel y de la terra y de tot quant es, qu'aquell goitg deuría esser anomenat per altre nom qui significas major goitg y alegria que tot lo goitg y alegria, que pot esser en aquest mon.

6 Te aparex (fill) que una Señora dega tenir goitg, quant te un fill qui ha d'esser Rey? y en tot axó nó te perfet goitg fins que lo veu Rey. Pero la Reyna del Cel Maria Santissima, luego que ague parit son fill, lo va veurer Rey de Cel y terra y de tot quant es.

7 Quant la dolsa Reyna nostra Señora hague parit son belli fill, y lo tingué en sos braços y los seus ulls misericordiosos lo miraren, y son glorios fill ab sos ulls piadosos la mirá â ella, y la naturaleza Divina se manifestà â la intelligencia de nostra

Señora, aquell goitg y alegria, y aquell pler, qui fonch en ella, no pot esser entés en aquest mon, ni en l'altre per ninguna creatura, sinò tant solament per nostra Señora y per son fill, qui es home y Deu.

CAP. XLVIII.

DE L'ADORACIÓ DE LOS Reys.

1 TAnt gran fonch la festa y la santedat de la Nativitat d'el Fill de Deu, que lo tretzè dia que fonc nat, y nostra Señora lo tenia en la seua falda, per virtut d'aquest preciòs fill seu vingueren de terras molt remotas tres Reys para adorarlo.

2 Aquests tres Reys eran guiats per una estrella molt resplandent y luminosa, qui los anáva devant guiantlos fins que foren devant lo fill de Deu.

3 Com los tres Reys veren nostra Señora Santa Maria, que tenia en sos brassos lo fill de Deu fill seu nostro Señor Jesu Christ, á las horas devallaren de los seus cavalls, y oferiren â lo fill de Deu y de nostra Señora or, encèns, y mirra, para significar qu'ell era Deu y home, y que moriria para el genero humá.

4 Amable fill, com nostra Señora va veurer venir los tres Reys, y la estrella qui los guiâva, y va veurer los donatius que oferian â son glorios fill, â las horas tingué tant gran goitg, com era lo Señorió, que l'estrella y los donatius significavan de son fill.

5 Pensa fill, quant gran goitg es significat en esser Señor de las estrellas, lo qual fonch figuràt per l'estrella; y pensa fill, quant gran goitg deu

tenir una mara de ſon fill, qui per enſens es demoſtrat eſſer Señor del cel, y per or eſſèr Señor de la terra, y per mirra eſſer home Señor de la mort y del dimoni, per lo qual era perdùt lo genero humà.

6 Com los tres Reys agueren oferit lo preſent â el fill de noſtra Señora, y li agueren feta aquella reverencia, que creatura convé fer á ſon Creador, á las horas ſe adormiren, y eſtánt adormits l'Angel Sant Gabriel vinguè á ells, y los diguè que no paſſaſſen per el Rey Herodes, qui volia matar à Jeſu-Chriſt, y qui deſpues matà los miñons innocents: y quant noſtra Señora entenguè que ſon fill fonch aliberat d'el podèr d'Herodes per miniſteri de l'Angel, á las horas tinguè goitg molt gran per la liberaciò de ſon amable fill y Deu.

CAP. XLIX.

DE LA RESVRRECCIÓ DE IESV Christ.

1 FIll, paraque millor pugas entendrer lo gran goitg, que nostra Señora tinguè de son fill, quant fonc resuscitat, y li aparaguè â ella y á los sagrats Apostols, te vull contar lo traball, dolor y passió qu'ella tingué, quant va veurer son amát fill pendrer, lligar, açotar y morir en la Creu.

2 Aquella nit, que los judios prengueren y lligaren lo fill de nostra Señora Santa Maria, y lo sen aportaren molt afrontozament, estava ella allí present, y seguia á son fill del modo que poria, y per causa de la multitut de las gents y de la gran pressa en que anavan, no era nostra Señora honrada ab aquella honra que

à ella perteñia, ans be li donavan empentas y la despreciavan los Iudios.

3 Com nostra Señora Santa Maria veya son fill despullár, lligàr y assotar tant cruelment, que aquella preciosa carn y sanch, que havia presa d'ella, era rompuda y destruhída, à las horas, si tenguè gran dolór, be ho pots pensar, y noyhà qui ho poguès be esplicar.

4 Si tu, qui ets criát y subdit del glorios fill de nostra Señora y obligat á obeir los seus manaments, fosses devant ta mara turmentàt y mort sens culpa, pensàr pots, fill, que ta mara hauria gran pena y dolor y gran pietat de tu; y axi, si ta mara, qui pot erràr, tendria molt gran dolor de la teua pasció; dóns, quant mes la Verja Maria, qui no pot errar, tinguè grã dolor de la pasciò de son Fill?

5 Pensa (fill) lo dolor que ta mara tendria, si los homens per las mans y peus te fixsassen claus penetrants, y te enclavassen en algun lleñam, y tu mirasses ta mara ab piedòsos aspecte en samblansa que li demanasses ajuda, y ella no te poguiès ajudar: per tals pensaments poras (fill) considerar quant gran fonc lo dolor, que nostra Señora sofrí en la passiò y mort de son amat Fill.

6 Y, si imagínas quant gran goitg tendria ta mara, si resuscitavas, pensar pots quant gran fonch en nostra Señora el goitg, quant va veurer son glorios Fill resuscitat ab cos immortál, incorruptible y impassible glorificat en eternal benaventurança.

7 Sens que tu, fill, penses en la molt major excellencia y nobleza, qu'el Fill de Deu te mes que tu, y que

nostra Señora te mes que ta mara; y sens que pénses lo dolor, que tu pots imaginar d'el dolor, que ta mara tendria per la teua passió, y mórt, no poràs pensar ni imaginar convenientment la gran pena, y dolor, que nostra Señora pati en la mort de son Fill, ni el gran goitg y alegria que tingué en la resurrecció de nostro Señor Jesu Christ fill seu y de Deu.

CAP. L.

DE L'APARICIÓ DE JESV-Christ à la seua Mara Maria.

1 FIll, Nostra Señora MARIA Santissima estava ab los Apóstols y altres dexebles de JesuChrist en una cambra plorant y parlant de la seua passiò y mort, y mentres qu'estavan en aquestas paraulas, y nostra Señora estava en dolor y tristeza per

la mort de ſon fill, à las horas Jeſu Chriſt, para alegràr y conſolar la ſeua Mara, y aquells qui ab ella axi eſtavan, los aparegué reſuſcitat.

2 El goitg que tinguè noſtra Señora quant va veurer ſon fill gloriòs devant de ſi, ſà y viu, y ab ſon cos immortal glorificàt, no lo podria ningun home explicár; perquè, axi com el dolor, qu'ella tinguè per la paſsió de ſon fill, fonc ſobre totas las meuas paraulas, las quals no lo podrian dir, axi el goitg qu'ella tingué, es ſobre mon enteniment, qui no lo pot entendrer.

3 Fill, aqueſt nom *IESV-Chriſt* es lo matex que dir juntament *DEV y home*, y aqueſt nom *aparexement* es lo matex que dir *demoſtrament:* Dons, ſi algun home molt amat y deſitjat, qui llarc tems ha eſtàt en terras eſtra-

ñas, alegra molt la seua mara quant lo veu vingút, y lo te á la seua presencia, qui porà pensar la alegria de nostra Señora Santa Maria quant va veurer lo seu amat fill resuscitat?

4 Tant gran fonch el goitg que tinguê la Reyna del Cel de la apariciò de sõ Fill, que bàsta à alegrar tot altre goitg, y á aconsolár tota tristeza, y tot hom en èll pót esser alegrat, y per aquell goitg tot hom pot esser benaventurát.

6 Alegrât sias, fill, en l'alegria de nostra Señora y en la virtut que pots aver en la virtut, que nostra Señora tinguè en lo goitg de son Fill, perque per tal goitg seràs participât en l'agradable pler, que Iesu-Christ tinguè de nostra Señora, y sempre q̃ prechs á nostra Señora recordant lo goitg, que ella tinguè de l'apariciò

)(de son

de son fill resuscitát, seras ohit en las teuas pregarias.

6 Si tu estás en guarda y en benedicció de nostra Señora, si tens dolor ò tristeza d' alguna coza, nostra Señora es tan alegrada en son fill glorios, que la seua alegria y benaventurança basta à alegrar y consolar tan fortament sos servidors, que los fa esdevenir agradablement â la benedicciò de Deu.

CAP. LI.

DE LA VINGVUDA DE L'ESPERIT SANT.

1 EN l' añy hayá un dia, qui se anomena Pentecostes, asso es Cincogema, y en aquest die devallà l'Esperit Sant sobre nostra Señora Santa Maria, y sobre los Apostols, y los illuminâ de ciencias y de diversas

llenguas; y los confortà de la gracia y benedicciò de Deu.

2 En aquell die fonch tant gran goitg en nostra Señora y en los Apostols, que, per l'abundancia del gran goitg y alegria, fonch comanat que los Apostols comensassen á predicar l'Adveniment y la Passiò del fill de Deu; y per la gracia y benedicciò, que tingueren en aquell die, se dividiren per tot lo mon, y lo convertiren â via saludabla.

3 Axi com ferro flametjant es ascalfat en el foch tant fortament que dins y fora es tot foguetjat y ple de foch, axi nostra Señora y los Apostols el dia que l'Esperit Sant devallà sobre d'ells en forma y semblança de flamma de foch, foren tots inflammats en fervor y devoció, en caritat y en goitg.

4 Com los Apostols foren axi y inflammats de la gracia de l'Esperit Sant, â las horas anaren á predicar los Evangelis de Deu, los quals no porian ni sabian predicar fins que l'Esperit Sant davallâ sobre d'ells qui los illuminá y los enamorà, paraque poguessen y sabessen y volguessen predicar la Fe de Deu.

5 Per la gran devociò y per lo gran desitx que tenian los Apostols de convertir lo mon, y per la mort y passiò que sofriren per amor del Fill de Deu, y per los miracles que feyan, convertian los homens à el cami de la salvació.

6 Alluñat s'es de nosaltres (fills) aquell die, en que l'Esperit Sant devallá sobre los dexebles de Christo, y mòrta es casi del tot la devoció y caridat de predicar y convertir los

errats infeels, y vinguda es la por de la mort en qu'eran los Apostols antes que l'Esperit Sant devallas sobre ells.

7 Exaltát s'es l'entenimient de los homens per custums y per escripturas, y buscadas só per los infeels necessarias rahons y probacions para demostrar la veritat de la fe catolica; y necessari nos es que ab gran caritat y fervor traballèm á apendrer diferents llenguas, y â tenir doctrina certa y necessaria, puis que no som dignes de fer miracles, la qual indignidat tením per falta de santedat y de fervór, y per el temor que tenim de sofrir traballs y mort per amor de nostron glorios Deu.

CAP. LII.

DE LA ASSVMCIÓ DE MARIA.

1 LLargament fonch dezitjada nostra Señora Santa Maria dels

son fill y de los Angels y de los Sants de la gloria en lo Reyne celestial, qui à ella se convè, y gran fonch el desitx que n'avia tengút llargament nostra Señora; pero, paraque los Apostols y dexebles, qui anavan per lo mon predicant la santa fe, fossen mes devots y mes forts en sofrir traballs per Iesu Christ per la virtud y Santedad de nostra Señora, per axo plaguè á nostro Señor Jesu-Christ, qu'ella estiguès llarc temps en aquest mon, despues qu'ell sen puja à los Cels.

2 Dehont, com plagué à nostro Señor Deu que nostra Señora passás d'aquest mon a l'altre en el dia de la seua mort, à las horas se feu una processò d'el Cel fins á la terra, en la qual fonch nostro Señor Iesu-Christ, y tots los Angels, y Archangels y Sants d'el Paradis, y ab cants de dol-

sor, ab molt gran honra pujaren nostra Señora Santa Maria á el supremo Cel en la gloria de nostro Señor Deu.

3 Y, com nostra Señora recordà la miseria d'aquest mon, del qual era exida, y va veurer son Deu, y son fill devant de si, el qual la pujava à lo celestial Pare, y va veurer son fill Señor de tots los Sants de la gloria, y va veurer que tots honravan y alabavan à son fill, y que tots se eran juntats para honrarla á ella y alabarla: si estiria gojoza y alegra nostra Señora, no es de dir. Y, si algu ho vol considerár, be veura que tot el goitg, qué tingué nostra Señora, nol pot pensar.

4 Sobre la lluna y el Sol y las estrellas fonc exaltada y pujada nostra Señora: y, si tant com fonc alt y excellent son pujament, tant convengué esser l'exaltament de son goitg;

com son pujament y honrament sia inestimable, qui es qui pogues dir, ni pensar la grandeza del goitg, que tingue la Reyna del Cel, quant se va ocurer en la gloria?

5 En los cels heyha duas coronas, qui son millors y mes noblas que totas las altras, qui son en tots los Sants y Angels de la gloria. La una es de nostro Señor Iesu-Christ, y l'altre es de nostra Señora; y nostra Señora vèu son Fill coronât tant noblement y vèu la seua matexa corona tant nobla ab que son fill la coroná; y quant son fill la haguè coronada, lo gotig, que tingué nostra Señora fonc igual â la corona. Dehont, com sia tan gran la gloria de los Sants del Paradis, vejés quant gran seria la gloria y goitg de nostra Señora.

6 Amable fill, si el dols divinal

y humanal aspecte ab q̃ Iesus y Maria se miraren en los cels, mirant Iesus á Maria com á mara, y mirant Maria â Iesus com à fill, doná gran goitg à nostra Señora, pensár ho pots y tambe pots pensar que jo no puch bastar à contar, ni á escriurer aquell goitg tan gran y glorios, qu'en aquella ocasio tinguè la Reyna de cel y terra.

7 Dehont, com aquell goitg de nostra Señora Santa Maria Verja gloriosa sia tant gran y tant maravellòs, precte, fill, que nostra Señora sia goitg, esperança y consolació, desitx y amor de la teua anima; y sobre totas cozas en las teuas necessitats, y en las teuas oracions ten recordansa de nostra Señora Santa Maria Verja gloriosa.

8 Fill, tant com pugas honra lo

fill de Deu y de nostra Señora, si vols honrar y alegrar nostra Señora, perque, el major honrament que l'home pot fer à nostra Señora, es que honr y servesca son glorios fill Iesu-Christ fill de Deu.

PART SETENA.

DE LAS SET VIRTVTS, QVI SON EL CAMI DE LA SALVACIÓ.

CAP. LIII.

DE LA FE.

1 FE catholica es creurer veras cozas invisiblas convenients à la christiana Religió; y axi per Fe per cep l'home lo qu'es veritat, sens que raho li don demonstracio per necessidat d'aquellas cosas qu'ell creu per Fe.

1·2 Fill, axi com la llum d'aquest mon illumina tots los ulls corporals para veurer las cosas corporals, axi per la llum de la gloria se veuhen las cozas que nosaltres creim del celestial Deu de la gloria, y de las seuas obras.

3 Perque el llum de l'enteniméc no bastaria á entendrer tot lo que á los homens es necessari creurer de Deu y de las seuas obras, per axò illumína Deu ab llum de gracia las animas de los homens à creurer las cozas qui son invisiblas.

4 Amable fill, per llum de Fè s'exalta l'enteniment à entendrer, perque, axi com la llum va devant para demonstrar los camins, axi la Fe va devant l'enteniment paraque tenga subtilidat en entendrer; y axi si tu vols tenir subtil enteniment, no

ſias incredul, ſino creu, perqu'el teu enteniment puga pujár tan alt, qu'entenga axò que la Fe illumina.

5 Axi com l'home guaña merit per amar Deu y ſon porhiſme, y per tenir juſticia de ſi mateix y d'altri, ò per fer bonas obras; axi Deu ha donada la Fe â l'home paraque guañy merit per creurer las cozas que no enten. Perque axi com tu deus eſſèr agrahit á l'home, qui te empreſta cozas de valor ſens fianſas, ni peñoras y ſens eſcriptura ó debitori, ſino que ſe fia en la teua paraula; axi, ſi tu creus de Deu y de las ſeuas obras lo que Deu te diu per la Fe, tu te fias en la paraula de Deu, y Deu te ſera agrahit, per lo qual tendràs mèrit, y per lo mèrit tendras gloria: dehõt, pera tenir ocaſio y raho de donar gloria á los homens, los ha do-

nat. Deu la Fe, ab que cregan y se fien en la seua divina paraula.

6 Fill, los juheus, los moros, los heretjes, y los idolatras no tenen Fè, ni la volen tenir; y axi entre tots no tenen tant de llum para entendrer Deu, y las seuas obras, com tés tu tot sol, si creus en los articles de la Santa Fè Romana, de los quals ja havem parlat en la primera part d'aquest llibre. Dehont, com per falta de Fé sian perduts, y per fé podrian tenir salvatio; recorda y enten quant amabla es la Fé, y quant gran Do dona Deu à aquell, á qui dona Fé; y axi, com la Fè sia tan estimabla, la Fe que Deu t' ha donada estimala, y per ningunas cozas la tregas de ton cor.

7 Donadas ha Deu á l'home duas mans, paraque una ajút á l'al-

tra, y donadas ha Deu à l'home duas llums, llum de Fe, y llum d'enteniment; y axí, si tu, fill, no pots tenir la llum d'enteniment, ajas la llum de la Fe, y creu axó que no pots entendrer.

8 Aquesta llum de Fe es molt necessaria à los llauradors, y à los menestrals, y á los altres homens, qui no tenen exaltàt enteniment: y per aquesta llum se ajudan contra los errors, y tentacions, y contra los dimonis, qui volen à l'home fer descreurerlo que son enteniment no pot entendrer.

9 La Fe, fill, sobre puja l'enteniment en aquest mon, perque mes pòt l'home amar Deu per Fe, que concxerlo per enteniment: y la Fe veuDeu sens medi de creaturas, y l'ẽtenimen no pot pujar á Deu sens

medi d'altras tras cozas qui li fassen demonstracio: y la Fe conserva â l' enteniment lo que l'enteniment ha antès en altre tems, y no ho entén de present: y per causa de la Fe entê l'home en l'altre mon, lo que en aquest no pot entendrer: y axi com la veritat no pot esser vensuda per ninguna altra coza, axi la Fe qui va acompañada ab amor y bonas obras no pot esser vensuda per ninguna coza en aquest mon.

10 Los mals Christians, qui renegan y descreuhen de Deu, com so fan judios, ò moros, no donarian el cap per ninguns diners, y per ira, ó per por de mort, ò para ser richs llâ- çan la Fe de la seua anima, la qual román en tenebras, y sens Fe no pot veurer â Deu.

CAP. LIV.

DE L'ESPERANSA.

1 ESperança es axó en que está la nostra salvacio, laqual Esperança ha Deu donada à l'home paraque, per fer bonas obras, tenga confiança en la justicia de Deu; y, si fa pecats, tenga contricio d'ells, y tenga confiança en la misericordia de Deu.

2 Amable fill, tenint l'Esperança per la justicia, y misericordia de Deu, temen los homens faltar; perque si per esperár en la justicia, y misericordia de Deu tenen los homens Esperança d'alcançar la gloria fent bonas obras, y penedintse de sos pecats; fent malas obras, y no penedintse de sos pecats, son contraris à la justicia, y misericordia de Deu, per la qual contrariedat son dignes

de anàr à el foc infernal perdurable.

3 Perque tu en aquest mon ets fill meu, y de ta mara, despues de la mia mort, y la de ta mara esperas possehir los nostros bens temporals: dehont, si tu tens Esperança de possehír la celestial gloria, creurer te convè que sias fill del Pare celestiál, y espiritual Deu de la gloria; y tambe te convè que temas la seua ira, y que obeyhescas los seus manamẽts, y li estigas subjecte, y obedient; perque per contrarias obras no te convé haver Esperança de possehír los celestials bens.

4 Gran injuria ferias, fill, à la justicia de Deu, si feyas bonas obras, y te dezesperasses de Deu; y gran injuria ferias à la misericordia de Deu, si per pecats que fesses te dezesperasses de la Misericordia de

Deu. De hont com Esperança per fer be te sia raho d'esperar be, y Esperança te fassa esperar lo perdó de tots tos pecats, dons vejas quant bona cosa es Esperança.

5. Deu ha ordenát que para sustentár lo cos l'home meng y bega, y ha ordenàt Esperansa, ab la qual l'home espér en Deu, y se confiy en Deu mes qu'en si mateix, ni en ninguna altra coza; perqu'axi com per raho de las viandas es sustentát lo cos, axi per raho de l'Esperança en lo poder de Deu, ajùda y perdona Deu à los homens en sos traballs y necessitats, y en las altras cozas, en que nigu los pot ajudar, sinó Deu.

6 Molts homens menjarian y no menjan, perque no tenen que menjar; y molts homens malalts curarian y viurian, si tenian lo de que necessi-

tan; y axi puys que tot hom pot tenir Esperança, si algu va á el foch perdurable per falta d'Esperança, no es culpa de l'Esperança, ni de Deu qui permet que tot hom puga pendrer d'Esperança tant com n'ha menester.

7 Fill, si tu obligas l'home, en que confias fortament, perque tens en ell Esperança que t'ajúd, quant mes obligarás a Deu, si en ell confias; perque, si l'home per l'Esperança no obligàs mes fortament a Deu qu'à altres homens se seguiría que Deu no tendria major Iusticia, Poder, Sabiduria, Caritat, y Misericordia, que los homens; y, si non tenia mes, no seria Deu,

8 Recorda fill, l'Incarnació, y la Passiò de nostro Señor Deu Jesu Christ; y entén en quant gran deute

te ha

se han pozàt de tenir Esperança; per que si Deu per tu sens que lo pregasses, ni ho merresquesses, se es encarnat y ha patit mort; dons quanta Esperança deus tu tenir en la justicia, y misericordia, en la potestat, sabiduria, y caritat de Deu, pregant y hobehint á Deu?

CAP. LV.

DE LA CARITAT.

1 CAritat es amar a Deu y el prohisme la qual Caritat alivia los graves traballs y perills qui venẽ per amor, y enfortex y multiplica noblesa en l'animo contra los inimichs del valor, y de l'amor.

2 Amable fill, la Caritat dóna pler dels bens y dels mals, que l'home sófrex per amor, y la Caritat exalta la voluntat à voler grans cozas y altas, y la Caritat unex l'home â Deu y fa

sa que Deu don grans y nobles Dons, y que perdón grans culpas y grans deutes; y la Caritat fa que l'home s'a consol de grans dañys y fa los homens richs d'animo.

3 No te podria dir, fill, la nobleza, qu'es en la Caritat, y per axo t'aconsell que tengas Caritat en ton cor, paraque tengas Deu, el qual no entra en el cor de l'home qui no te Caritat; y quant mes Caritat tendrás en ton cor, tant mes tendràs Deu; y com tu pugas tenir tãta Caritat com vullas, si molt vols tenir Deu en ton cor, ajas molta Caritat en t'anima.

4 Fill, aquest mon es el lloch en que l'home pot ajustar y multiplicar Caritat y amor; y quant mes tendras de Caritat, y amor en aquest mon, tant mes tendras de gloria en l'altre mon: y sabs perque? perque

per major Caritat ets mes amat de Deu que per menor; y la voluntat y Caritat de Deu tè custum de donar major gloria â aquells que mes ama, y qui mes l'han amat en aquest mon.

5 Vertadera Caritat es, fill, amar a Deu perqu'es bo; y fals amor es, y no Caritat, amar l'home a Deu mes, perque li don el Paradis y aquests bens temporals, que per la sea Bondat; y fals amór es amar qualsevol coza sens respecte á Deu: dehôt com axo sia axi, dons antes que tu ams alguna cosa, ama á Deu, y baix de l'amor, que tens á Deu, àma las altras cozas, y no vullas sobre l'amor, que tens à Deu, amar ningunas cozas.

6 En tot lo qu'amarâs tengas intenciò d'amar a Deu, perque, si axó no fas, en ninguna coza, que ams, tendras Caritat, y, si no tens Caritat,

seras dezamat de Deu; y tots aquells qui son dezamats de Deu, son en la seua ira, la qual los turmentará en el foch perdurable.

7 Dehont, com tu pugas tenir Caritat (amable fill) no vullas esser en l'ira de Deu; y si vols tenir Caritat, ama lo que Deu vol, y no tengas impaciencia en ninguna coza volguda per el voler de Deu.

8 Ama, fill, tots los qui aman a Deu, y qui son amats de Deu, y dezama tot lo qu'es dezamat de Deu, y tots aquells qui dezaman a Dau: y antes que ams ò dezams alguna coza, pensa si aquella coza es amada o dezamada de Deu, y d'aquells que Deu ama, y qui aman a Deu.

9 Molts homens per por que tenen de mals corporals, ò de restitucions, ò d'altras cozas, no gozan ama

t. Deu: dons ama Deu perque sias amat d'ell, y perqu'el qui es amat de Deu ningun dañy reb; y noy ha riquezas ni felicidats qui se pugan acõparar ab la benaventurança, qui es en los homens qui son amats de Deu.

10 Fill, la Caritat, si la sabs haver, tendrá ton cor alegre totas las vegadas qu'ohiràs parlar d'amor y de lo qu'amaras, y totas las vegadas, que veuras lo qu'amaras, tendras alegria y pler. Y la Caritat t'aliberará d'ira y tristor y dezasperació, qui son cazas qui donan à l'home gran traball y gran passiò.

11 Fill, axi com, si no tens ulls, ningunas cozas poras veurer, axi, si no tens Caritat, no podras tenir ninguna virtut, ni ningun pler agradable.

12 Fill, com mes amaràs mes poràs entendrer, y com mes entendras

major amor tendras: dehont si tu vols molt amar, deus voler molt entendrer; y si no vols molt entendrer, tu no vols molt amar; y, si no vols molt amar y entendrer, tu significas que vullas no amar, ni entendrer.

13 Recorda pues, si donarias per ningunas cozas la teua voluntat que no volguesses res, y lo teu entenment que no entenguesses res: y si lo teu enteniment y la teua voluntat donasses per alguna coza, dons tu per alguna cosa donarias tu matex, y voldrias mes aquella coza qu'esser en esser ó qu'esser alguna coza; y, si res no fosses, quinas cozas podrias tenir ni possehir?

14 Molts homens son, qui tenen vestit, y no sen saben vestir, y molts son qui tenen cavall y no sen saben valer, y molts homens son qui tenen

trezor y no sen saben servir. Pensar pots pues, si tens voluntat y no sabs amar, que pitjor ets que tots los demunt dits.

15 Pensar pots, fill, quant molt pert la voluntat de l'home, qui tot tems desitjarà y nunca tendrà lo que desitjarâ, y sempre tendrà lo que no volrà; y podria tenir tot tems lo que desitjará. Y pensa, fill, quant gran passio donarâ l'enteniment à la voluntat, com entendrá qu'ella volrâ tots tems lo que no tendrà, y tendrá lo que dezamará, y que ha perdut a Deu que sempre volrà y may lo tendra?

16 Sapias Fill, que aquest tal enteniment turmentarà la voluntat de los condamnats, perqu'en aquest mō no haurà tingùt amor â nostro Señor Deu.

CAP. LVI.

DE LA JVSTICIA.

1 JUsticia, fill, es donàr à cade u lo qu'es son dret, o lo que li toca: Dehont, com Deu t'aja donat tant, y espers tant la mizericordia de Deu, justa cosa es que tu no lleves à Deu tu matex, ni los bens que t'ha donats paraque lo servescas ab ells: y, si tu no serveis á Deu ab tot lo que tens, tu llevas á Deu lo qu'es seu.

2 Tot Poder, tota Sabiduria, y tota Iusticia es en Deu, y la seua Voluntat vol Iusticia y avorrex injuria: y per axó (fill) es molt temibla la Iusticia de Deu, perque per Iusticia, ni per injuria nos pot l'home defensar d'el Poder de Deu, ni pot amagar á la Sabiduria de Deu las faltas, qu'ha fetas contra la Iusticia, ni pot l'home ab injuria mitigar, ni re-

frenar la ſentencia de Deu.

3 Deu es amable, perqu'es bo, y ſi tu amas Deu, amàr te convè la ſeua Iuſticia, y, ſi tu dezamas la juſticia de Deu, tu dezamas Deu, qui es la ſeua Iuſticia matexa, y ets dezamát de Deu y de tots los Sants de la gloria y de tots los condamnats de l'infern. Dehont, com axo ſia axi, dons ſi tu amas la juſticia de Deu, no dezams lo que la Iuſticia de Deu fa do tu matex perque tu ets ſeu, ni dezams lo que ella fa dels bens que t' ha encomanats, perque primer foren ſeus que teus.

4 Si la juſticia de Deu caſtiga lo teu cos, y te caſtiga á tu en los teus bens, y tu l'amas, major amor tens que ſi amas la juſticia de Deu perque caſtiga ton inimic en ſa perſona, ò en ſos bens: y, quant mes amas

Deu en sa justicia, mes amas la misericordia, qui es en Deu; y quant mes amas la misericordia de Deu, tant mes te perdona Deu las teuas culpas y los teus defectes.

5 Ha fill! quant profitos es amar en aquest mon la justicia de Deu! perque, si los condamnats, qui en l'altre mon estiran tot temps en foc perdurable, porian amár solament una hora la justicia de Deu, per tot tems tendrian gloria; pero, perque no son en lloch en que pugan amâr la justicia de Deu; tendran pena qui no tendrá fi. Y com aquest mon sia lloch ahont tu pots amar la justicia de Deu, àmala (fill) de tota la teua anima tant com pugas.

6 Temibla es la justicia de Deu, com sia axi, que la seua mizericordia no perdon à tots los pecadors, per-

que, si à tots perdonàs, seria major que la Iusticia, qui no condamnaria algu: dehont, si tu no tems la Iusticia de Deu, seràs d'aquells, à qui la mizericordia no perdona; y si vols esser d'aquells à qui ella perdona, tem la Iusticia de Deu.

7 Si tu amas la Iusticia de Deu, quant ella te donarà alguna passio, tu la benehirás en tas paraulas y en tos pensaments; y la Iusticia de Deu te benehirà en la celestial gloria, qui tot tems durará.

8 Si tu, fill, beneheis Deu en sa Iusticia quant justament te fa algun be, perque lo maleheys quant justament te fa algun mal? Sabs en quin temps maleheys Deu en sa Iusticia? quant tens ira, ó impaciencia contra lo que fa la divina Iusticia.

9 Iusticia y ciencia se concordan

y qui judica sens ciencia es com un home cego, qui va per tenebras; y axi, si tu vols obrar justament tempera ton voler entre recordansa, y intelligencia, perque per demasiat voler se perturba l' enteniment, per la qual perturbacio vé la ignorancia, qui se desconvè ab Iusticia.

10 Sabs fill, perqu'es donat Iutje á aquells qui pledetjan? perqu'el Iutje en lo que ha de judicar por tenir mes temperada la voluntat entre recordar y entendrer, que los homens qui pledetjan, perque cade ú vol aver tot lo que demana, o lo que preten, per lo qual la seua volũtat corromp l'enteniment. Y axi, si tu ets jutje, guardet de corrõprer ton enteniment prenint donatius: y si vols esser judicat justament, no corrompas á el jutje son enteniment per donatius

ni per pregarias, y encomana la teua causa á la Iusticia, perque la Iusticia te recomá á la mizericordia de Deu.

CAP. LVII.

DE LA PRUDENCIA.

1 PRudencia es obra virtuoza de la voluntat, qui ama lo bo y dezama lo mal; y es obra de l'intelligencia, qui sab distinguir entre mal y be; y per la tal virtut tenen (fill) los homens certeza y manera de fer bonas obras y dexar las malas.

2 Prudencia es elegir major be y menor mal, y Prudencia es concordar lo tems y lloc, la quantidat y qualidat; y Prudencia es dissimular para observar secrets, y es recullir quant los altres escampan, y escampar quãt los altres no tenen que donár; y Prudencia es venir en aquest món y en lo altre; y imprudencia es lo contrari à las cozas sobreditas.

3 Amable fill, ten Prudencia, pa raque no sias enganat, ni engañys à los altres; perqu'engañar, ò esser enganat no convé ab Prudencia. En tot axó esser engañat y Prudencia se convenen, com si mésclà paciencia, y perdo.

4 Prudencia esta entre sabiduria y ciencia, perque per la sabiduria es amadora de be, y avorridora de mal, y per la ciencia conex lo be, y lo mal: y axi la Prudencia unex la sabiduria y la ciencia, y la sabiduria y ciencia cõponé la Prudẽcia y axi la Prudẽcia no es sens la sabiduria y ciẽcia.

5 Sabs me dir, fill, qual es major be, esser amat de Deu, ò esser Señor de diners, Castells, Vilas, Ciutats, y Reynes? Si sabs respondrer, y amas la respostá, tens ciencia ab Prudencia; y, si sabs respondrer, y contra la

resposta, amas mes esser Señor de diners, Castells, Vilas, Ciutats, y Reynes, qu'esser amich, y amat de Deu, tens ciencia sens Prudencia. Y saps perque? perque concórdas lo contrari de sabiduria ab la ciencia, lo qual es contra prudencia y sabiduria. Y, si axò no fos axi, se seguiria que diners, Castells y las altras cozas temporals valdrian mes que Deu.

6 L'home furiós ab la seua ira persequex en lo savi la sabiduria, qui concorda ab la pau; y axi, si l'home furiòs ab la seua ira te treu de la pau, y te fa semblant â si matex; ahont es la teua Prudencia, qui defensa lo savi pacient ab Fortaleza d'animo contra ira, y impaciencia, quis convenen ab pertubacio de voluntat, y obsegada intelligencia?

7 Cautela, y industria se conve-

nen ab Prudencia en la mercaduria, y en los altres Arts mecanichs, ab tal, qu'en ells noy aja falsedat, ni engañy, qui son contraris à Prudencia; y axi, si tu [fill] ets amadór de Prudencia, ten sabiduria, y Ciencia, per la qual vullas, y sapias concordar Prudencia, cautésa, y industria, sens falsedat, y engañy.

8 Saber engañar, y avorrir l'engañy, es amar la caridat, y justicia, y es tenir Prudencia, la qual sab avorrir lo qu' es mal, y amar lo qu'es bo: dehont; si lo Sabatèr, y lo Mercader ab la pell morta saben tenir Prudencia en guañar temporals riquezas, sapias tu, fill, ab la pell viva guañar la celestial vida sent virtut de la mort, qui ve de necessitat: y axò sabràs fer, si vols morir per donar gloria, y alabansa á ton Señor Deu.

CAP. LVIII.

DE LA FORTALEZA.

1 FOrtaleza es forsa d'animo, qui fortifica los podérs espirituals de l'anima: y Fortaleza es confortacio de l'anima, per la qual s'aviva la forsa corporal, y es nobleza, y seguretat d'animo.

2 Amable fill, si vols esser fort, y vencer la batalla de la carn, del Mon, y del diable, ten Fortaleza en ton cor; perqu'ella es tan nobla virtut, que totas las batallas vens, y apodera, y en ninguna coza, qui sia vensuda, y superada, es Fortaleza,

3 L'anima ab la seua virtut enfortéx la forsa corporal, y ab los objectes que pren enfortéx las seuas potencias; perque, quant ella recorda, enten, y ama Deu, à las horas

es forta contra pecats, y mals pensaments.

4 Com l'anima recorda, enten, y ama la Bondat, Grandesa, Eternidat, Poder, Sabiduria, y Amor, y las damés virtuts de Deu, á las horas per los objectes, que pren de Deu se fortifica tant la seua memoria, lo seu enteniment, y la seua voluntat, que mals pensamens no tenen poder contra la nobleza, y Fortaleza d'el seu animo.

5 Sabs Fill, qual cosa es l'objecte de l'Anima? la representacio feta d'alguna coza â la seua memoria, enteniment, y voluntat. Dehont, axí com lo colòr es objecte dels ulls corporals, com ells lo veuhen; y axí com lo sabór es objecte del gust, y l'olor es objecte de l'olfato, y la veu de l'ohido, y las cosas palpablas del

tacto; y totas aquestas cosas son corporals, axí l'Anima te espirituals objectes, los quals pren recordant, entenent, y amant, ò avorrint.

6 Fill, axí com el colór blau, y vert fortifica la vista corporal, y el colór vermell fortifica l'animo de l'home, axí recordár, entendrer, y amár Deu, y lo seu podèr, y las seuas virtuts, y recordâr, entendrer, y amàr la Fe, Esperança Caritat, Iusticia, Prudencia, Templansa, y las damès virtuts qui convenen á l'home, fortifican los poders de l'Anima, per el qual fortificament la nobleza de l'animo está en son vigór.

7 Be sabs tu, fill, que unas viandas donan major forsa â el cos qu' altras; y per assò pots saber que l' Anima per recordar, entendrer, y amár mes unas cosas qu'altras, pot

essér mes fortá contra pecats, y vos cis, que per recordar, entendrer, y amár altras cosas. Perqu'axí com los mes nobles manjars donan á lo cos major confort, axi las mes noblas recordacions, intelligencias y volers donan à l'anima major forsa.

8 Sabs fill, don ve la nobleza y Fortaleza del recordar, entendrer, y amar? de molt recordar entendrer y amar cozas noblas y de gran forsa: dehont, si tu vols tenir nobleza y Fortaleza d'animo, sapias molt recordar, entendrer y amar cozas noblas y de gran forsa.

9 Amable fill, si ets flac per por de la mort, pensa que has de morir; y si algun deleyte vá te vol subjectar, pensa que del tot es no res: y si per traball te cánsas de servir à Deu, imagina los traballs infernals: y si per

pobreza t'inclinas á algun pecàt, de sitja tenir pobreza d'esperit, la qual es riqueza d'animo: y si, la bella fizonomia d'alguna dona te vol inclinár á luxuria, pensa y imagina la lletjeza y bruteza, qui surt de l'home y de la dona. Y, si tu tens tals pensaments y imaginacions, tu seras fort contra los vicis, qui dezagradan á Deu.

CAP. LIX.

DE LA TEMPERANCIA.

TEmperancia es refrenada voluntat, que esta entre dos estrems en quãtitat, esto es entre massa molt, y massa poc, qui son dos estrems viciozos: y axi si tu, fill, vols tenir Temperancia, te conve aumentar lo menor extrem y aminvar lo major, y pujar tant lo menor, y abaxar tant lo major, fins que fassas igual

dar en la qual esta la virtut.

2 Molt recordar y entendrer fan temperada la voluntat; y molt recordár y voler, y poch entendrer, mortifican l'enteniment, y exaltan la fe y la creensa; y axi, si vols per temperada voluntat entendrer, fe igual la voluntat amant á lo recordar y entendrer.

3 Fill, antes d'assaciarte de menjar, y beurer, ama la Temperancia, perqu'amarla, quant ja estàs assaciat no es tant convenient com amarla quant tens apetit de menjar y beurer; perque millor es amar la Temperancia quant l'home pot uzar d'ella menjant y bevent temperadament, qu'amarla quant no pot uzar d'ella; perque ja no te gana de menjar ni de beurer; ni á las horas pot la Temperancia demonstrar la seua virtut.

4 Major pler dona la Temperancia á l'anima qu'el menjar y beurer á el cos; y los homens, qui tenen Temperancia estan mes sans y mes forts, y viuhen mes, y son mes richs, que los qui s'afartan menjant, y bevent demesiadament; y axi, si tu, fill, sabs fer comparacio entre bo y millor, y entre mal y pitjor, molt culpable seras, sino tens Temperancia.

5 Per menjar y beurer solament tendras pler en el tems que menjaràs y beuras, y per menjar y beurer demaziadament tendras traball y passio despues d'haver menjat y begut molt mes llarc tems; y, per aquest traball, y passiò, tẽdras malaltia, per la qual seras ocasionat à mort: y, si tens Tẽperancia, menjant y bevent tendras pler, y tambe despues d'aver mẽjat y begut

6 Amable fill, los homens pobres

bres no tenen tan gran passió per poc menjar, com los richs per massa menjar; ni los pobres poden tenir tan gran merit per la Tēperancia, com los richs de hont, com axò sia axi, no vullas esser ric paraque pugas mējar molt, ni vullas esser pobre para tenir Temperancia.

7 Axi com lo teu cos demana Temperancia, paraque no lo enflaquescas per massa poc menjar, y paraque no lo destruescas per manjar demaziadament, axi las teuas riquezas, y la teua qualidat y la teua edat, demana Temperancia en ton vestir, en ton parlar, en ton dormir, en ton gastar, y en totas las altras cozas, qui te son necessarias para alabar, honrar y servir à nostro Señor Deu.

CAP. LX.

DE LA SALVACIÓ.

1 SAlvació es, fill, benaventuranґa de

ça de los Sants elegits á la gloria de Deu, laqual no tendra fi: y lo cami d'aquesta Salvacio son en aquest mon las virtuts sobreditas, qui son llum y guia para passar santament aquesta vida mortal, y anar despues á la benaventurança.

7 Gran coza y nobla son, fill, las set virtuts demunt ditas, pero major coza es sens comparacio la Salvacio; y sabs perque? perque las set virtuts consistexen en coza creada, y la Salvacio consisteix en Deu, qui es cosa increada, el qual Deu es la Salvacio de los Sants, en quant en ell son los salvats benaventurats y glorificats. Dehont com axó sia axi, dons no son bastans las virtuts creadas para la Salvacio, sino qu'es menester virtut increada.

8 Ningun home per molt be que

fassa, mereix la Salvació, sino que Deu la dona á aquells qui tenen virtut y santedat contra vicis y pecats: y aquells, qui per sa propria virtut pensan esser dignes de la Salvacio, son menos dignes d'ella que los pecadors qui per las seuas culpas pensan esser dignes de la condamnacio.

4 Tant es, fill, alta coza y nobla la Salvació, qu'el Fill de Deu vinguê á esser home y nasque en quant home, y sofri graves traballs y angustioza mort, para donar á los homens Salvacio: dehont, com nostro Señor Deu Jesu-Christ tinguè tant que fer y tant que sofrir para donar á los homens la Salvacio, qui es qui, per virtuts que tenga, la puga alcansar?

5 Ha fill! molts homens venen á condamnaciò, qui pensan venir à Salvaciò; y sabs perque? perque compa-

pen las seuas obras à las obras de Deu, qui son majors que tot lo que l'home pot fer para Deu; y mes dóna Deu á una sola anima, quant li dóna la Salvació, que tot lo que poden dar á Deu totas las creaturas.

6 Hypocrezia y Salvació son mes contrarias en aquells, qui pensan per las seuas obras merexer Salvació, que en los pecadors qui per los seus pecats se tenen per indignes de Salvació: y axò es, perque las obras que l'home fa pensant que per ellas se salvará, li son occasiò de condamnació; y l'indignidat, que lo pecador conex en si matex; li es occasio d'alcansar la mizericordia de Deu.

7 Amable fill, major es la voluntat de Deu que la teua; y per axò cōvè que Deu am mes la teua Salvació que tu matex; y axi la voluntat de

Deu-se convè ab lo seu Poder, qui pot donar Salvaciò à qui vol; y la teua voluntat no se convé ab lo poder de donar Salvacio á tu, ni à altri. Y si Deu no amás mes la teua Salvacio que tu, ell seria menor en voler qu'en poder, y asso no es ver.

8 Deu t'ha donada libera voluntat, paraque liberament sias amador de la Salvacio, y dezamador de la condamnacio: dehont, axi com ha donât Deu â ton cos tots los membres pertañents à cos d'home, y ha donadas á la teua anima totas las potencias pertañents â anima d'home axi mateix ha donat Deu â la teua libera voluntat tot lo que pertañy â desitjar Salvacio y â avorrir condamnacio, paraque desitx alcansar la Salvaciò per gracia y de nostro Señor Deu.

PART OCTAUA.

DE LOS SET PECATS MORTALS, QVI SON LO CAMÌ DE LA CONDAMNACIÒ.

CAP. LXI.

DE LA GOLA.

1 GOla es destemplat desitx de menjar y de beurer mes de lo qu'es convenient: y aquest vici fa los homens dezitjar vida paraque pugan menjar y beurer, y los fa temer la mort, y temer fam y set en servir à Deu, qui dona vida a los homens paraqu'el servescan sofrint traballs y perills, fam y set, y tambe mort, si es menester, per lo seu amor.

2 Dehont, com la Gola (fill) fassa dezviar los homens del fi, paraque Deu los ha creats, per axó es pe-

çat mortal: y com los homens, segon curs natural, cade dia degan menjar y beurer, per axò lo contrari de Gòla cade dia pot esser â l'home ocasio de salvacio, lo qual contrari es temperancia, abstinencia, continencia y las altras virtuts, qui se concordan contra Gola.

3 Amable fill, quant los infants son petits, si los acostuman â menjar sovint, pa untàt, y dulsuras y altras cozas de regalo, s'acostuman â esser llepols, y quant son grans son golozos, y menjan y beuen fins qu'estan farts que no poden mes, y pecan per mẽjar y beurer demaziadament; per lo qual pecat son dignes de patir fam y set estant en l'altra vida en foc y aygua bullenta eternalment.

4 Per Gola fan los homens Deu lo seu ventre, y las cozas, que dezir-

jan, menjar, y beurer; perqu'axi com lo desitx de l'anima deu esser en pensar tot dia com puga servir, amar, alabar y honrar á Deu, axi per Gola l'home tot dia desitja, y pensa com puga assaciarse, y com puga consequir las viandas en que se deleyta menjant y bevent.

5 May s'es vist tan mal Señor com es lo vici de la Gola, perque tots los dias dona traball á los seus servidors, y los fa sofrir molts turmēts en buscar las viandas que dezitja, y quant l'home està asseciat, que no pot mes menjar, li fa dezitjar porer menjar, y per demasiat menjar lo fa indigest, y malalt y trist, y lo fa esser pobre, y lo fa estar en traball antes despues y de menjar. Y per axó guarda te, fill, tant com pugas, que no te fasses esclau del teu ventre per el

vici de la Gola.

6 Si tens tentacio de Gola, recorre à la temperancia, abstinencia, continencia y prudencia, perque la temperancia te donarà sanitat y honra y mezura; y l'abstinencia te donará us de raho, conciencia, y seny; perque quant l'home te abstinencia, á las horas entèn y àma la raho; y l'abstinencia y continencia te donarán (fill) sacietat de voluntat; y la prudencia te farà guañar merit en la tentacio, per lo qual seras agradable à Deu. Dehont, com axó sia axi repara, y pensa quins dons son mes nobles y millors, los que donan las demunt ditas virtuts, ó l'asseciament y gust que dòna la Gola?

7 Sabs fill quant ets tentát per Gola? quant has menjat y begut lo bastant, y despues desitjas alguna altra

tra coza para menjar o beurer, en que tropias algun deleyte. Y ſabs perqu'ets vençut per la Gola? perque tens en memoria los deleytes que trobas menjant y bevent, y oblidas los perills qui venen per demaziát menjar, y beurer. Y ſabs perque la temperancia, abſtinencia, cōtinencia y prudencia, no t'ajudan? perque no tens fortaleza contra la deſtemplança, ni tens en memoria las virtuts demunt ditas, qui ſon de l'agrado de Deu.

8 Cuſtum es del bon guerrer tenir en memoria lo ſeu inimich antes que ſia ab ell en la batalla, y ſabs perq'ues eſto? para eſtar prevengut per lo combat, quant venga l'occazio de la pelea. Dons tu (fill) antes d'eſtar aſſaciât recòrda lo teu inimich qui es la Gola, y eſto,

para-

paraque no menjes demaziadament, y te fasses catiu y subdit de la Gola, la qual te tants servidors, que fa esser en l'ira de Deu.

CAP. LXII.
DE LA LUXURIA.

1 LVxuria es insaciable desitx cõtrari à l'orde dèl matrimoni; y axi lo tal desitx es avorrible per Deu qui ha fet l'Orde del Matrimoni, perque totas aquellas cozas son contra la voluntat de Deu, qui son cõtrarias â lo qu'ell ha ordenat y fet.

2 Tant pervers es lo pecat de Luxuria, que no mor per velleza, puis que á los vells luxuriosos los falta lo cos à esser luxuriozos per causa de la velleza, y en la voluntat conservan la Luxuria; y es la Luxuria tant vicio vici, y se radica tant en lo cor de l'ho-

me, que ſens oració, devociò, y a-
flicciò de cos no lo pot treurer de la
ſeua imaginació, ni de lo ſeu dezicx.

3 Amable fill, la Luxuria enſu-
zia l'anima en ſon recordar, enten-
drer, y voler, perque tan ſuzia coza
es y tan lletja lo que li fa recordar,
entendrer, y amàr, que jo no ho goz
anomenar, ni eſcriurer; y la Luxuria
enſuzia lo cos d'aquella coza, que no
m'atreveſch á dir. Dehont, com la
Luxuria ſia coza tan ſuzia à eſſer ano-
menada ſa óbra; quant mes ſerá gran
la ſuziedat que en ſi matexa té?

4 Lo millor remey, que pot tenir
l'home contra lo mal Señor, y contra
la mala terra, es que fuja; y axi matex
lo millor remey, que pot tenir contra
la Luxuria, es fugir l'ocaſió de pen-
ſar y d'imaginar los ſeus deleytes,
olvidantlos, y recordant altras cozas

II qui

qui sian dezsemblants â Luxuria.

5 Luego que la teua imaginació comens à imaginar las delicias de la Luxuria, luego imagina la suziedat qu'es en l'home y en la dona per l'obra de la Luxuria: y sabs perque te man axó? paraque pugas girar y inclinar la voluntat à altras cozas, y tambe l'imaginació, y ab esto pugas olvidar la Luxuria; y paraque la Luxuria no se puga radicâr en la teua memoria, perqu'una vegade qu'ella esta radicada en la memoria per esser molt recordada, ab aquella radicació passa á la voluntat â esser dezitjada.

6 Luxuria y gelozia se convenen, y óccazionan tots dias irrizions, burlas, traballs y morts: y la Luxuria no dona delectacio tot lo die, ni tota hora del die, y per axó Luxuria y dañy se convenen. Dehont, com axó

xó sia axi, si tu, fill, vols fugir dels dañys, dels traballs y de la mort, qui venen tots dies per gelozia y per Luxuria, no sias subdit à aquest cruel inimich.

7 Pintarse y acolorarse la cara y adornarse los vestits son señals, qui significan Luxuria: y si los señals de la mort corporal son terribles; quant mes terribles seran los señals de la Luxuria, la qual es mort espiritual de l'anima, per la qual mor l'home Luxurios sufrint y patint perdurablement pena, qui no tendra fi?

8 Quant mes de señy y d'ús de rahò tenen los homens, tant mes fugen de los majors perills; y axi, com la Luxuria sia tant mal Señor, no t'admirs (fill) de que tant bons homens Religiozos, y tantas bonas donas Religiozas, se pozen à viurer en obēdi-

encia, y fujan de la Luxuria, para esser amadors de Castedat, y Virginidat, qui son virtuts molt agradablas à nostro Señor Deu.

CAP. LXIII.

DE L'AVARICIA.

1 AVaricia es aplegâr cozas que son à l'home superfluas, y son necessarias à los pobres, las quals cozas per voluntat insaciabla son negadas á los pobres, y per axo ells patexen fam y set, deznudès y malaltia, trizteza y mort.

2 Amable fill, l'avaricios, ajustant diners en sa caxa y possessions en la terra, treu de si la caritat, esperansa, liberalidat, justicia y las dames virtuts, y per axó ajusta los vicis en son animo, los quals son contraris à las sobreditas virtuts.

3 Mes prop es â la teua carn la camiza qu'el gipo, y mes prop es à los teus ossos la pell de ton cos que la camiza; y per axó pots entendrer, [fill] que l'home pot acostar mes à si mateix y á lo qu'es home, Caritat, Esperansa, Iusticia, llargueza y las altras virtuts, que diners, posessions, riquezas y altras cozas qui no son semblants á la naturaleza de l'home.

4 Com l'home, per esser codicios y ávoricios, alluñy de si las virtuts, qui son agradablas à Deu, y acost y pos en si matex los vicis, qui son avorribles à Deu; dons, si tu ets savi, alluñaras la luxuria, Avaricia, y los dames vicis de la teua anima, per no esser en l'ira de Deu.

5 L'avaricia no se diversifica per diners, pa, carn, draps, anells, y las altras cozas semblants à aquestas;

perque, per cade una d'aquestas cozas, pot l'home esser avariciòs, sino uza d'ellas segons que se convè. Der hont, com axò sia axi, per donar diners, cavalls, vestiduras, y per ajustar a si l'hõrament que se deu â Deu, pot l'home esser codicios y avaro d'honrament, de fama, y de valor, perqu'axi com los homẽs pobres son avariciozos, perque no volen donar á aquells à qui deurian donar, axi son avariciozos com volen tenir l'hõra y lo valor, que se deu á son creador y á son Señor.

6 Amable fill, no sias avariciòs, perqu'el qui es avaricios sempre es necessitat y pobre, perque no pot assaciar la seua voluntat; ni sias tant liberal qu'ajas de dezitjar pẽdrer á los altres lo que Deu los ha donat: y sias content de lo que tens, perque no

sabs quin tems viuràs, ni quant te vindrà la mort, ni lo que tens ho poràs aportar d'aquest mon à laltre, perqu'en aquest mō ho hauràs de dexàr.

7 No es en lo mō home tāt dezitjos de tenir riquezas com l'avaricios, y no es en lo mon home qui sia tant pobre com ell; perque qualsevol, qui no te avaricia, te alguna coza, y te compliment en la seua anima en lo que te, perque se te per satisfet en lo que te y en lo que no te; pero l'avaricios no te res qui lo satisfassa, antes es sirvent y cautiu de lo que dezitja tenir.

8 Axi com à molta carn s'aplegan moltas vermas, â un home avaricios s'aplegan molts envejozos y molts aduladors y molts inimichs; y sabs perque? perqu'han menester las riquezas qu'ell posseyhex, de las

quals no se servex per ell, ni per altri: Dehont, com axo sia axi, sias cert (fill) que molts avariciozos moren mes prest per cauza de las seuas riquezas, perque los matan sos inimichs, y ho permet Deu, perque vol que las riquezas qu'ell ha creadas fassan algun fruit.

9 L'avaricia fa oblidar à Deu y la lealtat, y fa tenir en memoria trahició y engañy: y l'avaricia fa traballar lo cos y lo fa anar d'una terra à altra y d'un lloch á altre; y fa traballar l'anima en son recordar, en son entendrer, y en son voler. Y perque no es de la naturaleza de l'anima, no li pot ajudar á las seuas necessitats, sino que la fa venir á la ira de Deu.

CAP. LXIV.

DE L'ACCIDIA.

1 Accidia es trifteza de l'anima apezarada del be de fon prohifme; y axi fapias, fill, qu'aqueft vici mes fortment dóna fignificacio y feñal de condemnacio que ningun altre vici; y per fon contrari es millor fignificada falvacio que per ningun altra virtut.

2 Fill, no tengas Accidia, perque pecat es contrari â lo que Deu fa, puis que, fi Deu dòna á algun home be, ella fa tenir defcontento d'aquell be que Deu dóna; y, fi Deu caftiga algun home en aqueft mon, ella fa tenir ira perqué Deu no caftiga aquell home mes fortament.

3 L'Accidia te tots dies dezcontents los feus fubdits, y axi fuig y ten avorrida la feua feñoria, y fias amador

dor de be y no te contents de mal; perque, si axó fas, serâs alegre quant lo be, qu'amas, veuras y entendras; y si dezamas lo mal, amaras pietat, y recordaras la justicia de Deu.

4 Per Accidia son los homens accidiozos tots dias en mala voluntat, y mala voluntat es passió, y passió mortifica l'anima y lo cos, y per la mortificacio del cos son los homens malalts, y moren mes prest que no moririan: dehont, com tots aquests dañys vengan, fill, per Accidia, no sias amadór de los seus dañys, ni tengas Accidia.

6 Si Deu fos accidios, no haguera creat lo Mon, ni haguera preza carn en nostra Señora Santa Maria Verja glorioza, ni haguera preza passió para redimir l'humanal llinatje, y tot quant es tot ho deztruiria: dehont,

dehont, si tu, fill, tens Accidia, dons tu amarías Deu, si tenia Accidia, perqu'un semblant ama l'altre; y, si Deu amasses per esser accidiòs, lo dezamarias perque no te lleva lo que t' ha donat, y lo amarias, si te destruhia. Dons, com axò sia axi, be pots pensár quant grave coza es Accidia.

6 Semblant es â lo diable l'home qui te Accidia, perqu'el diable s entristex de tot lo be que recorda y enten, y s'entristex de qu'el mal no sia major; y per axó s'ezforsa tant cō pot para aminvar lo be y crexer lo mal: y en aquesta obra te lo diable passiò y culpa, y per aquesta culpa aumenta la seua pena, y turmenta si matex, del qual aument te ira, y tristor; y per axó en totas maneras te traball, pena, y malediccio.

7 Si tens Accidia, serás maldi-

ent, y eftirás prop d'engañy y trahicio, y eftirâs en perill de los teus inimichs, fens que per l'Accidia fias ajudat ni defenfat d'ells.

8 Ha fill! quants homens eftan en lo pecat d'Accidia, qui no fo penfan, y per axò entre los altres mals qui venen per Accidia es, qu' ella no fe demoftra á l'home accidiòs, y per axó Accidia es mes perillòs pecát qu'altre: perque d'aquells dañys, de que fe pot l'home guardár, no es tant dañat, com d'aquells de que no fe pot guardár, perque no los conex.

9 Accidia tinguè lo diable del be, qu'en el Paradís terrenal dona Deu á noftro pare Adã y â noftra mara Eva, y per axò los aconfeilá que menjaffen del fruit, que Deu los havia vedat, per lo qual foren en l'ira de noftro Señor

CAP. LXV.

DE LA SVPERBIA.

1 SUperbia, ò orgull, es opinio y apetit d'animo que lo qu'es vil sia noble y lo qu'es noble sia vil. Y Superbia es lo qui es contrari à humilitat, la qual esta en nobleza d'animo, que s'inclina à cozas menos noblas para donarlos major nobleza.

2 Sapias fill, que la Superbia fug l'igualdat, y encalsa la singularidat, y no troba par ni igual; pero l'humilitat encalsa tots dies son semblant: dehont, com el Rey de la Gloria sia singular, y no tenga par, ni igual, si fos possible, l'home superbo se feria Rey de la Gloria.

3 Tot lo qu'es creat ha partit Deu en tres estaments, que son major, igual, y menor; y la Superbia y orgull es contra tots aquests tres es-

temēts,

taments, puis es contra lo major en axó, qu'el superbo vol esser sobre ell, y vol aminvar lo qu'es mes qu'ell: y es contra l'igual en axò, que vol esser major qu'el seu igual, y vol qu'el seu igual li sia inferior per minoridát: y es contra el menor en axò, que no vol que putg a esser major, y fa quant pot per ferlo menor de lo qu'es. Dehont, com axò sia axi, dōs el superbo es contrari á tot lo que Deu ha creat.

4 Per argull volgueren los dimonis esser semblants à Deu, y si haguessen pogut pujar tan alt, que fossen iguals à Deu, á las horas haurian volgut y dezitjat esser majors que Deu; y per axò Deu llansá los dimonis à l'abisme infernal, qu'es el lloc mes bax quey haja en tot lo mon, y es lloc, en que ayha mes de mal; de

de pena qu'en tot altre lloc.

5 Despues creà Deu l'home, y vol que per humilitat putg à la gloria de la qual son cayguts los dimonis; y axi sapias que los homẽs superbos no pujarân à la gloria, perque, si y havian de pujar, no n'aguera Deu llansats los dimonis.

6 Si tu, fill, amas mes tenir per tots tems la compañia de los dimonis en el foc perdurable, que la compañia de los Angels y Sants en la gloria de Deu, que no tendrá fi, sias superbo.

7 El superbo en aquest mon seguex la manera, q̃ los dimonis seguiren quant foren creats Angels, perqu' el superbo pobre desitja esser igual à el rich en riquezas y en honra, y quant succeyex que puja a aquella riqueza y honrament, desprecia aquell

qui li es igual, y vol esser sobre ell, en nobilitat y en riqueza, y desitja esser igual a altre qui es sobre ell; y axí no fa altra coza sino voler pujâr y despreciar son igual; y per axò aquests homens son semblants à los dimonis, qui despreciaren los Angels bons en assó, que volgueren esser mes nobles qu'ells, en quant volgueren esser semblants à Deu.

8 Amable fill, si tu ets argullòs y ets sabater, volrás esser mercader, y, quant feras mercader, volras esser ciutadá, y, quant feras ciutadá, volras esser cavaller, y de cavaller volràs pujar à Conte, y de Conte à Rey, y de Rey à Emperadòr, y, si mes poriás pujar, mes volrias pujar. Y tota aquesta voluntat sofriria Deu en assó que no ferias pecát, ab que no fosses argullòs, o superbo, y em-

preciant aquells qui te serian inferiors, superiors, y iguals en riqueza y en nobleza.

9 No tantsolament l'home superbo te Superbia en voler pujar si matex y en despreciar los altres, sinò tambe en sos infants, axi com el menestral, qui, si es superbo, vol cazar sos fills ab altres de major grau; y axi matex de tots los altres estamẽts damunt dits. Y per axò son fets molts matrimonis desconvenientment entre personas dezíguals; y per causa de la dezigualdat son despreciats los marits per las mullers, y las mullers per los marits.

10 En l'home superbo noy hà pietat, caritat, ni altra virtut; y per rich, honrat y apoderat que sia, ni per belleza que tenga de persona, no es agradable á persona alguna.

Dehont, com ſuperbia ſia raho á tants de mal en aqueſt mon, y de tanta pena en l'altre, be ſab poch de camvi qui per ſuperbia llanſa l'humilitat de ſon cor.

11 Amable fill, quant miraràs las teuas faccions, y penſaras en las teuas riquezas, y en aver honraments ſi te ve tentacio de ſuperbia, luego al punt recorda y enten de qu'ets engenrat, y de quin lloc ets exit quant ets nat, y qual fonc la veſtidura, en que naſqueres: recorda tambe lo que tens dins ton ventre, y lo que ſurt de tu per ton nas, y per ta boca y per las altras parts del teu cos; y no oblies las vermas, qui rouhegaran los teus coſtats y las teuas faccions, ni la terra bax de la qual eſtiras: y, ſi tu, fill, tens en memoria totas aqueſtas coſas paraque no ſias argullos, tu ſeras hu-

mil y agrable à las gents y à nostre Señor Deu.

CAP. LXVI.
DE L'ENVEJA.

1 ENveja es voler bens d'altri sens meritoria pocessiò; y d'aquest vici, fill, guarda ten tant com pugas, per tal que no merescas esser possehit per los dimonis en lo foc perdurable de l'infern.

2 Envejar los bens d'altri es peccat mortal, per lo qual l'anima de l'envejòs mor en l'ira de Deu, la qual fa viurer aquesta anima en mort de pena, qui no tendra fi, en la qual mort la mizerabla anima sempre dezijarà lo que per ningun tems tẽdrá,

3 Axi com per las paraulas te l'home conexensa, de lo que l'anima entén y vol, axi per l'Enveja y per los

altres pecats te l'home conexensa en aquest mon de las penas infernals; perqu'axi com l'honre envejós dezitjà lo que no te, y no fa lo perque ho puga tenir sens dañy de son prohisme; axi los condamnats de l'infern tots envejaràn la celestial gloria dels benaventurats del Paradis, y no faràn lo perque la pugan tenir, sino que volrian que Deu la llevás â los Sants, y que la donas à ells, qui no la merexen.

4 Segons curs natural, y segons diuen los Filasofs la forma es demõstracio de la materia; y, axi com la materia se demonstra per la forma, axi, segons la calidat dels pecats mortals, se demonstra la pena infernal; y per axó ha ordenat Deu qu'aquells qui uzan de pecats, en los seus pecats pugan conexer la pena que los ...

aparellada per aquells pecats.

5 Enveja es contra Caritat, Esperansa, Iusticia y las dames virtuts; e y axi, com l'home meresca aver los bens temporals per esser amador de virtuts, si per Enveja devia aver bens temporals, se seguiria que per tenir virtuts no deuria l'home possehir lo que Deu ha creat per servici de l'home: dehont, com sia lo contrari d'axò, dons l'home envejòs no es digne d'esser posehidor de ninguns bens, para significar que los condamnats no tenen ninguna benaventuransa.

6 L'home envejos no fa gracias â Deu per lo que Deu li ha donat; y, si hey agues un altre Deu, creuria en ell, si li donàs aquellas cozas qu'Enveja li fa dezitjar, y renegaria del Deu, qui l'ha creát; y axi, per axo los envejozos s'impacientan y dezamman

man Deu quant los lleva alguns bens; y, si los donás bens temporals, l'amarian mes per lo que los donaria que per la nobleza y bondat, que te en si marex.

7 L'envejòs lleva y no dona, y destruex y mata, y no perdona; y l'envejos no está sens tristeza, ansia, falsedat, y engañy, y mes prop es à trahiciò qu'altre home: dehont, com Enveja tenga en si tant de mal, no sias [fill] envejos, si vols anar á la celestial benaventurança, y alli estar ab los Sants y Angels de Deu.

CAP. LXVII.

DE LA IRA.

1 IRa es perturbació de l'enteniment, la qual destruex la conveniencia del voler y de l'entendrement, perque Deu ha donat à l'home enteniment

niment, paraque l'entenga, y voluntat paraque l'am, convè que l'Ira, qui destruex l'ordinaciò, que ha pozat Deu en l'anima, sia pecát, per el qual cau l'home en l'Ira de Deu.

2 Fill, not subjectes á Ira, ni la obeyescas, quant ella te volrá fer irat; perqu'Ira obsega los ulls de l'enteniment, y fa l'home avorrir lo que deu amár, y amàr lo que deu avorrir; y fa los homens parlar com â locos, y los fa pozar en perill de perdrer aquest mon y l'altre.

3 L'home irát no mira el principi ni el medi ni el fi de lo que fa, y tot quant fa ho fa á ventura, y com ha ditas paraulas vilanas, ò ha fet algun altre dezbarat, y l'Ira li es espassada, apenas sen recorda, y à las horas sen penèt; y axi (fill) guardet de fer alguna coza quant estirás

4 Raho demana que l'hôme irât no fassa, ni dega fer alguna coza, perque, si lo que fa es mal, si no fos irât no seria tant mal, y, si es be, si no fos irât, seria major be: dehont, axi com l'home furios deu esser lligàt, paraque no tir pedras, ni fasa altre mal, axi matex l'home iràt deuria esser lligat paraque no pogues fer ninguna coza.

5 De l'home fals sen poden guardar, pero de l'irat qui se pot guardar? ningu, perqu'un home irat ne fa molts altres; y axi, si tu (fill) te vols guardar dels homens irats, gùarda que l'Ira no entr en ton cor, y pelèa contra ella ab Paciesicia, Abstinencia, Caritat, Justicia, y Fortaleza, perque sens tals armas no se pot l'home defensar de l'Ira, ni de sos valedors.

II L'home

5 Lo home fa despertar el qu'esta adormit cridant ò tocant; y de la matexa manera (fill,) quant tu te iraràs, á las horas tocará l'Ira ton cor, paraque te desperts à tenir abstinencia, paciencia y caritat; y quant mes fortament te tocará tant mes estirâs aparellàt á tenír gran abstinencia, gran paciencia y gran caritat; y quant majors tendrâs las virtuts en ton cor, tant mes noble tendrás lo cor, y tant mes agradable á nostro Señor Deu.

CAP. LXVIII.

DE LA CONDAMNACIO.

1 Condamnació es perdrer la celestial gloria perdurabla, y esser subjectat á patir penas infernals; qui no tendran fi; y has de saber, fill, que per los set pecats mortals da-

munt dits van los homens, à aquesta Condamnacio.

2 Amable fill, nostro Señor Deu ha creat l'home paraque tenga salvacio; y quant ell se subjecta á peccat, y es dezobedient á Deu, â las horas ix de la raho perque Deu l'ha creat; y, perque Deu es just, castiga el tal home à penas infernals.

3 Deu condamna qui vol, pero la seua voluntat no vol condamnár ningu sens raho. Y sabs perque? perque raho y justicia se convenen; y, com la Voluntat de Deu, y la seua Justicia sian una matexa coza, per axo nostro Señor Deu no condamna ningun home sens culpa del matex home

4 Sabs fill, perque ningun home merex la gloria per virtuós que sia? perque Deu es la gloria, el qual es miller sens tota comparacio que l

hom

home per si matex, y per virtuts que tenga: Dehont, com axó sia axí, dons significát es que tot home pecador merex l'infernál pena. Y sabs perquè? perque perdrer à Deu es infernal pena, y ningun pecador merex possehir Deu; perque, si los homens justs per moltas virtuts que tengan no merexen possehir la gloria, quant menos la merexeran possehir los pecadors y injusts?

5 Fill, en la teua anima pots tenir la franca libertat y franca voluntat, que Deu dòna â ton cor paraque pugas fer be, ó mal, y que per fer be haja Deu raho de darte la salvaciò, y per fer mal sias occasionat à Condamnació; pero, perque la salvació es mes nobla coza que ta voluntat, y que tot lo be que tu pots fer, y que tu pots voler per tu ma-

tex, per axò ſens la gracia de Deu no pots aver ſalvacio; y perque la teua voluntat te poder de voler y de fer mal per tu matex, per axó tu y qualſevol altre home per ſi matex pot elegir Condamnació ſens la gracia, y ajuda de Deu.

PART NOVENA.

DE LAS RESTANS COSAS DIGNAS DE ESSER SABVDAS DE TOTS LOS CHRISTIANS.

CAP. LXIX.

DE LA LLEY NATURAL.

1 LLey Natural es, Manament intelligible, per raho y noble diſcrecio entès, para eſſer obedient à Deu. En aqueſta Lley foren, fills los Patriarças y los Profetas deſde

Adám fins à Moisés.

2 La lley natural es significada á l'entenîment humâ per las obras que fan los elements, las plantas, las bestias, las aves, los homens, y totas las altras creaturas; perque tot lo que fan, ho fan ſegons curs nstural donant significacio com l'home dega uzàr de raho para esser obedient à Deu, y venir á la fi, paraque Deu l'ha creat.

3 Amable fill, lley natural es que l'home honr, y am son Señor y major, y son benefactòr, y qu'am son prohisme; y natural lley es que l'home vulla por son prohisme lo que vol per si matex, y dezam per son prohisme lo que dezamà per si matex; y lley natural es amar lo be y avorrír lo mal.

4 Naturalment en la generacio

y en la corrupcio, que los elements fan, son uns elements obedients á los altres, y las plantas y los abres, segons lo tems en que son, portan fullas y flors y fruytas, y las unas bestias fan rendiment à las altras; y axí, fill tot axó es significacio que l'home, segons curs de naturaleza deu esser obedient á Deu y â son Señor terrenal, y deu seguìr la naturaleza de son enteniment. Dehont en aquesta lley natural foren los Philosophs, qui compilaren la Ciencia de la Philosophia.

5 Natural lley es lo matex que dir, natural ordinacio. Dehont, com Deu aja creàt tot quant es, para demonstrár la seua gran virtut, y lo seu gran poder para esser amàt y servít, conegut y beneít per los homens; per axó ordenadament, segons curs

natural, totas las creaturas significan Deu, y lo demonstran â l'humana intelligencia. Pero, perque los homens pecadors surten de l'orde de la lley natural, y son amadors de las vanitats d'aquest mon, per axó son dezobediens á Deu, y à la lley natural, no rebent la significació que las creaturas donan de son Creador y Señor.

6 Natural coza es que l'home ab los ulls corporals veja lo Cel, las estrellas, la mar, la terra, y las altras cozas; y qu'ab las orellas oyga las veus y los sons, y ab lo naz odor las olors, y axi de los altres sentits corporals. Y natural coza es que l'anima ab la potencia imaginativa prenga tot lo que prenen los sentits corporals, y qu'ho don á l'humá enteniment en la fantazia, qu'es entre lo

front y la superior part del cap; y que l'enteniment se elef mes altament sobre la fantazia á entendrer lo que se li oferex de la bondat y noblesa de Deu, y que la voluntat am y obeyhesca à nostro Señor Deu.

CAP. LXX.

DE LA LLEY VELLA.

1 LA lley vella es establiment escrit y manat y donat per Deu à Moizés, y per Moizès à lo Poble de Deu. Dehont tant convenient coza y tant nobla es (fill) obeyhir á los manaments de Deu, que per axó no sols fonc necessaria la lley natural, sinò ençara fonc menester que nostro Señor Deu parlàs à Moizés, y li donàs lley escrita, perqu'aquell manament fos mes fort, y nosaltres fossem mes obligats y encarregats â obeir Deu.

2 Moizés fonc Profeta, qu'es dir, fonc home inspiràt y illumináx de l'esperit de Deu, per la qual inspiració y illuminacio tingue conexensa de las cozas passadas, y de las presents y de las venidoras sobre la aprehensibilitat de l'enteniment dels homens: y á aquest home doná Deu la lley en la montaña de Sinahí, en la qual lley son escrits los deu Manaments, segóns que ja havem dit en el comensament d'aquest llibre.

3 Sapias fill, que Moizès fonc Iudio y fonc Señor y Governador del poble d'Israel, qui eran Iudios: y Moizés fonc home de Santa vida tant, que Deu se demonstrá á ell, y parlá ab ell, y li revelâ en qual manera havia creat l'home, y havia pozats Adam y Eva en el Pa-

radis; y com fonch Adâm dezobe-
dient á ell; y tambe li revelà com
Noé fonc en l'Arca, y com vinguè lo
diluvi, y moltas altras cozas revelá
Deu á Moizes, segons que se referex
en lo primer llibre de la lley vella.

4 En aquell tems tregué Moizes per gracia de Deu lo poble d'Israel d'el poder de Farahò, y de la terra d' Egipte, y lo guià â lo dezert, en el qual vivian d'el Mannà de Deu. En aquell poble foren molts Sants homens Profetas y amichs de Deu; y aquella lley durà fins á l'adveinment de nostro Señor Jesu-Christ, el qual doná la lley nova para reformar *la* lley vella; y aquesta lley nova son los Sants Evangelis, qu'ous cantár en l'Iglesia.

5 En la lley vella, fill, hey avia moltas constitucions y molts custums

qui significavan la lley nova; y, perque los Iudios, qui son en aquest tems, pensan tenír y seguír aquellas constitucions, y no entenen lo qu' ellas significan de la lley nova, per axó son en errór y son contra la lley vella, y contra la nova.

6 La lley vella fonc paraque fos principi y fonament de la nova; y la lley nova fonc paraque fos lo fruit y compliment de la vella. Y axó es, fill, de totas cozes, segons la lley natural, perque lo qu'es primer convè esser fonament, y lo qui ve despues es èl fruit y el compliment.

7 Aquells Iudios, qui son desde el tems de Jesu-Christ fins are, pensan tenìr la lley vella vertaderament, y no la tenen, sino per la superficie de la llétra, y son contraris en opiniò á la significaciò, que la lley

vella dóna de la nova, y á la concordancia qu'heyha entre las duas lleys; y perque son en error; y perque tractaren la Passió, y mort de Jesu-Christ, per axò Deu los castíga sentlos subdits, y catius de totas las altras gents; y son los mes vils y covarts homens, qui sian en lo mon.

8 Ninguns homens son de obras mes vils que los Iudios, y ells no tenen Reys ni Princeps, axí com los tenen totas las altras gents, antes be son subdits à los Reys y Princeps de las altras gents, qui los tenen com à esclaus; y per l'esclavitút, en que son, no poden observár la lley vella, ni los establiments d'aquella. Y axí com en el tems passàt, antes de la vinguda de Christo à aquest Mon, Deu los honrâ sobre tots los altres pobles, axi, per la culpa y vileza en

que son, la qual es major que la de tots los altres pobles, los re mes dezõrats la justicia de nostro Señor Deu.

CAP. LXXI.

DE LA LLEY NOVA.

1 LA lley nova per la gracia de Deu está fũdada sobre la lley natural y sobre la lley vella, y lo sonament major de la lley nova es la conjuncció y uniò d'el Fill de Deu ab la naturaleza humana que prẽguè en nostra Señora Maria Santissima Verja glorioza.

2 Amable fill, Jesu-Christ vingué à el Mon para donar la lley nova, la qual doná sofrint mort y passiò per nosaltres pecadors; perque, àxi com doná Deu la lley vella â Moizes per escriptura, axi doná Jesu-Christ la nova sofrint possiò y mort, y ab esto obligant son Poblę á obe-

hirlo, amarlo, temerlo, y servirlo.

3 Forts son los Manaments, que doná Deu en la lley vella, perque Deu los ha manats, pero, perque Jesu-Christ, qui es Deu y home, ha tant encarregàt son poble à servirlo, que para esto volgué morir, per axó son mes culpables los qui rompen, los Manamēts en la lley nova, qu'aquells, qui los rompian en la lley vella antes que fos la lley nova.

4. Amable fill, la lley nova consistex en los set Sagraments de la Santa Iglesia, de los quals ja t'he parlat; y aquests Sagraments foren ordenats en la Santa Iglesia per la virtùt de nostro Señor Iesu-Christ.

5 Sant Mateu, S. Iuan, S. Marc y S. Lluch, qui foren dexebles de Iesu-Christ, son los quatre Evangelistas, qui han escrita la lley nova,

 que

que son los quatre Evangelis que tu ous llegìr en la Santa Iglesia.

6 En aquests quatre Evangelis son escritas las paraulas que nostro Señor Jesu-Christ digué y manâ en aquest Mon, y en ells se demonstran y se diuen las obras y miracles que Jesu-Christ feya, y las benaventurानças que prometia, y los Manaments que feya á sos dexebles, y la doctrina que los donava. Tot axo trobaràs en el llibre dels Evangelis.

7 Sabs fill, perque la lley nova es cumpliment de la vella? Perque mes de Fè pots tenir en la lley nova per raho de la Trinidat, y de la Incarnaciò, las quals mes clarament s' especifican en ella, qu'en la lley vella, Y, si enténs la lley nova y la vella, major enteniment tendras per entendrer la nova que per entendrer

la vella; y, com per major Fè tengas major merit, y per major intelligencia pugas tenir major caritat; per axò la lley nova sobrepuja la vella.

8 Guardet fill, quant jurarás sobre los quatre Evangelis, de perjurar sabudament; perque si axo fas renuncias tots los beneficis, qui te son promezos per la lley nova, y ets dezobedient à totas las Costitucions y Manaments della, per la qual dezobediēcia ets dezagradable á Deu.

CAP. LXXII.

DE MAHOMA.

1 MAhoma fonc home fals y engañador, el qual feu un llibre anomenàt Alcorà, y diguè que aquell llibre era lley donada de Deu à lo Poble d'els Sarracènos, de los quals Mahoma fonc lo comensament.

2 Mahoma fone natural d'una Vila anomenada Tripol, la qual dista deu jornadas de la Ciutat de Meca, à la qual Méca los Sarracenos fan reverencia, axí com los Christians à lo Sant Sepulcre de Ierusalem.

3 Tripol, Mèca, y tota aquella Provincia, estava, (fill,) plena de gents qui creyhan en Idols, y qui adoravan lo Sol, la Lluna, y las bestias y aves, y no tenian conexement de Deu; ni tenian Rey, y era gent de poca discrecio, y de poc enteniment.

4 En aquell tems succehí que Mahoma era Mercader y anava ab mercaderias á Ierusalem, y en lo camí prop de Ierusalem estava un fals Christia, qui havia nom Nicolau, y estava reclús, y sabia molt de la lley vella y de la nova, y aquell enseñá y industrii Mahoma com se

alias Rey y Señor de la Vila de Tripol.

5 Sapias fill, que la doctrina, qu'aquell fals reclús monstrá â Mahoma, foren moltas autoridats de la lley vella y de la nova per la paga; que Mahoma lin donà. Y despues pujâ Mahoma á un putg prop de la Vila de Tripol, y estiguè allì quaranta dies à significansa de la quarantena que Jesu-Christ feu en lo dezert, y de la que Moizes feu en la Montaña de Sinahí.

6 Com Mahoma devallà de la Montaña, à las horas sen entrâ á la Vila de Tripol, y se feu Profeta y diguè, que Deu lo enviava à lo Poble d'aquell lloc, y los prometè qu' en el Paradis tendrian companñia entre si y jeurian junts los homens y donas, y que menjarian mél y

mantèga, y beurían vi, aygua y llet, y que tendrian bells Palacios d'or, Plata, y pedras preciozas, y que tendrian vestiduras tals com volrian, y altras benaventuransas moltas los prometè, paraque lo creguessen.

7 Mahoma moltas vegadas se tirava per terra, y torcia las mans y los ulls com à endemoniát, y despues deya que l'Arcangel Sant Gabriel li venia y li deya paraulas de Deu, las quals escriguè en lo llibre anomenát Alcorá; y deya qu'ell per la gran Santedàt de Sant Gabriel y de las paraulas que li deya, no hò poria sofrir, y per axò se tirava en terra, y demanava qu'el cubrissen, y despues d'aver estát axí cubert sobre la terra per espay d'una hora, s'alsava, y deya lo qu'avia pensat.

8 Las gents, qu'eran presents à

lo que feya y deya Mahoma, en aquestas ocazions, eran ignorants y creyan que despues de sa mort no serian res, y quant ohiren lo que Mahoma los deya del Paradís, y que resuscitarian despues de mort, tenian pler de lo qu'ell los deya, y per axò se convertiren â Mahoma totas las gents d'aquella terra.

9 Las gents de Méca no se volian convertir à la secta de Mahoma, fins qu'ell anà á Méca ab molta gent armada, y prenguè Méca per forsa d'armas, y tots los qui no se feyan Sarracenos, los matava; y d'aquesta manera se feu Mahoma Señor de tota aquella terra.

10 Mahoma fonc home molt Luxuriòs, y tinguè moltas mullers, y tractá Luxuriozament ab moltas donas mullers d'altres homens, y la

)(secta,

secta, que donà fonc molt àmpla, y per axó las gents cregueren en ell y en sas paraulas, y despues de la seua mort seguiren aquella secta.

11 Refredá la devocio y caritat en lo Poble Christia, qui vivia en Ierusalem; y un Sarraceno, qui havia nom Abbaquèt succeſſòr de Mahoma, feu escriurer l'Alcorà ab bellas paraulas y hermós dictamen, y aná á Egipte y Ierusalem, y conquistá tota aquella terra; y despues altres Reys Sarracenos conquistaren Barbaria, y España, qu'era de Christians.

12 Tant foren vils las obras, que feu Mahoma, y tant se desconvenen las seuas paraulas y obras ab Santedat de vida y de Profecia, que los Sarracenos savis y de subtil ingeni y elevát enteniment, no creuhen qu'ell sia estát Profeta; y per axó han

fet eſtabliment, que entre ells ningu, ſe atreveſca à enſeñar llogica, y Ciencias naturals, paràque no tengan intelligencia, per la qual vengan à duptar ſi Mahoma fonc Profeta ò no.

13 Amable fill, los Sarracenos qui tenen ſubtil enteniment, y qui no creuhen que Mahoma ſia eſtât Profeta, ſerian facils de convertír á la Fè Catolica, ſi era qui la Fè Catolica los demoſtràs, y qui amàs tant l'honra de Jesu-Chriſt, y qui ſe recordâs tant de la ſeua paſsio, que no reparâs en ſofrír los traballs que ſon meneſter ſofír para aprendrer la llengua d'aquells, y no temès lò perill de la mort; y per la converſiô que faria de los qui ja tenen opinio que Mahoma no es eſtât nuncio de Deu, los altres Sarracenos ſe convertirian,

an, si vessen que los sâvis, y majors se fessen Christians.

14 Sapias fill, que los Apostols convertiren lo Mon ab predicacio y ab escampament de llagrimas y de sanc y ab molts traballs y morts; y las terras, que los Sarracenos tenen, los Apostols las convertiren. Dehont per axó Jesu Christ dóna significacio en la Creu estenent los seus brassos, paraque vengan los benaventurats, qui son en lo poble dels Christians, à recordar la seua santa pasió, y ell los abrassarà, si ells predican à los Sarracenos y altres infeels.

15 Amable fill, si á lo Rey de la gloria plagues, aquells qui son tan ben pagats y tant honrats, y tan obligats, raho y hora seria que tenguessen fervór y devocio de convertir y endressàr los errats; axi com solian

los d'el tems passát, perque no fossen tants los qui se condamnan, y fossen molts los qui van á la gloria amant y servint, conexent y benehint nostro Señor Deu.

CAP. LXXIII.

DE LOS GENTILS.

1 LOs Gentils son gents sens lley, qui no tenen conexensa de Deu; y per l'ignorancia que tenen de Deu, y perque, segons curs natural tot hom deu aver conexensa de son Creador, per axò los Gentils, ja que no conexen lo vertader Deu, á lo menos fan alguna reverencia y hõra á algunas creaturas, para significar qu'alguna coza ayha, qu'es mes nobla qu'ells.

2 Amable fill, per l'ignorancia que los gentils tenen de Deu, son en diversos errors y opinions, y per axò

están

estan divits en diversos pobles, de los quals alguns adoran idols, altres adoran lo Sol, la lluna, y las estrellas, y altres adoran las bestias y las aves, y altres los elements, y cade u d'eils tè different manera de los altres en lo que creuen.

3 Mayols, Târtaros, Bulgaros, Negres d'Ongria, Contànos, Nestoriàns, Rusiòns, Xinos, y molts altres son gentils, y son homens qui no tenen lley; y axi com lo riu de l'aygua per custum va de continuo devallant à el mar, axi tots los sobredits van de continuo perdent à Deu á penàr en lo foc perdurable del' infern: y à penas ayà ningu qui los sia procurador, y qui los ajut demostrantlos lo cami vertader de la vida perdurabla.

4 Los Grechs son Christians, pero pecan contra la Santa Trinidat

de nostro Señor Deu, dient que l'Esperit Sant proceyhex del Pare tansolament. Y aquests tenen bons custums, y, perque son prop de la Fé catholica, se podrian facilment reduhir â la Santa Iglesia Romana, si fossen alguns qui aprenguessen la sua llengua y lletra, y tenguessen tanta devociò, que no temessen morir para honrar la veritat de Deu, y anassen â predicar â aquells l'excellent virtut, que lo Divino Fill te en donar processió â lo Sant Esperit juntament ab lo Divino Pare.

5 Ha fill! perque son dubtats traballs, y perque son temudas morts para honrar â l'Esperit S. entre aquells qui lo dezhonran, en quant descreuhen l'excellent virtut, qu'es en ell, per ço que ix del Fill de Deu; y para honrar â Deu Pare en quant en

genrà un tant glorios Fill, del qual ix tant glorioza persona, com es l' Espérit Sant? y perque se dubtan dexar riquezas, y benaventuransas, mullers, fills, y encara Regnes?

16 Com l'Esperit Sant proceyhesca del Fill de Deu, el qual para salvàrnos s'encarnà en la gloriosa, Verja Maria, y morì en la Creu, en quant á la naturaleza humana; qui es qui dubtará morír para honrár lo Fill de Deu, predicant á los Grechs que l'Espérít Sant proceyesca d'aquest Fill, com sia axò que l'Espérít Sant es Deu, qui inspira los benàventurats á gloria, qui no tendrá fi?

17 Fill, si en axò dúbtas, ahont es l'agrahiment que tens à lo Fill de Deu? El qui sabès axí honrár á Deu, com es damunt dit, en los llochs y en las terras y en los pensaments, en

qu'es

qu'es deshonrát, be pots pensar, quant gran seria la gloria y benaventurança, de la qual seria inspirat per l'Esperít Sant qui proceyhex de Deu.

CAP. LXXIV.

DE LOS 7. ARTS Y CIENCIAS.

DE LA GRAMMATICA.

1 ARt es establimènt y ordonamènt de conexer lo fi de la coza, de la qual vol l'home tenír conexensa. La Grammatica es Art de parlàr y escriùrer rectament, y es ordenada, paraqu'hey puga haver llenguatje comu á las gents, qui per distancia de terras y per falta de comunicacio son differents en los particulars llenguatjes.

2 Fill, si vols apéndrer Grammática, convé que sapias tres cozas, que son Declinaçò, Construcciò,

siô, y vocables; y aquestas tres cozas será bo que las aprengas en aquest llibre, el qual sia transladát en llati; perque, sabentlo en vulgar, sabrás mes prest fer construccio en aquest llibre qu'en altre, perqu'en ell se tractan moltas cozas y diversas, qui contenen molta variedat de vocables.

3. Quant haurás apres Grammática en aquest llibre, será convenient qu'en el llibre de definicions y questions l'exercites, paraque mes facilment pugas aprendrer las altras Ciencias: y, si vols entrár á algun altre Art, primer te convè passar per aquest Art de la Grammática, qu'es lo portal per el qual passa l'home à los altres Arts y Ciencias de Deu.

DE LA LLOGICA.

1 LOgica (fill) es demostració de cozas veras y de cozas falsas, per la qual l'home sab parlar rectament y engañozament: y llogica es Art, per el qual se subtiliza y se exalta l'humà enteniment.

2 Amable fill, per la Llogica sabras conexer los generos, las especies, las differencias, las propietats y los accidents, qui se diuen los sinch universsals, y per aquesta conexensa sabrás devallar de las cozas generals â las especials, y sabras pujar de las especials â las generals ab l'enteniment.

3 Per la Llògica sabras conèxer y conservár y concluir la veritat que diràs; y per la Llogica te sàbrás guardár de la falsedat de manera, que no te pugan engañar ab sofisterias y

 enga-

engañozas paraulas; y per la Llogica serás mes subtil en totas las altras ciencias.

4 Totas quantas cozas son creadas van (fill) per deu cozas, es à saber, substancia, quantidat, relaciò, qualidat, acció, pafsió, situaciò, habit, tems, y lloch; y aquestas deu cozas son los deu predicaments, de los quals tendrás conexement per la Llogica, y per aquest conexement sabrás tenir ciencia; si ab los deu predicaments sabs cõpondrer y concordar los sinch universals damunt dits, perque de la compoziciò d'una dicciò ab altra tendras la significacio que demanas.

5 Antes d'apendrer la Llogica en llati, aprenla en vulgar en coblas del modo que se contè en lo llibre, qui ve despues d'aquest llibre; y axò

t'aconsell, paraque d'aquesta manera mes prest y millor la sabras en llati y l'entendras mes facilment ab l'ajuda de Deu.

DE LA RETORICA.

1 Retorica es parlar bella y ordenadament, per lo qual las paraulas son agradablement ohidas, y per lo qual lo que s'exora, moltas vegadas s'alcansa.

2 La Retorica mostra com se dega parlár, y quinas paraulas se han de dir en lo principi, y quinas en lo medi, y quinas à la fi, y per la Retorica las paraulas y lo sermo, qui son llarchs (y per axo serian molests) aparexen breus y son deleytozos.

3 Si tu, fill, vols parlár per Retorica, dóna bells exemples de bellas cozas en lo comensament de las

teuas paraulas, y lo millor d'ellas guardalo per la fi, paraque d'questa manera dexes en gust los animos d'a quells, qui t'ohiran.

4 Tems y lloc, qualitat y estament, quantitat de tems convenient, necessitat y altras semblants cozas, à dames de la veritat, se convenen ab la Retórica: dehont, si tu, fill, vols parlár ab Retòrica, totas aquestas cozas has de concordàr ab las teuas paraulas, paraque sian agradablas à las gents y á nostro Señor Deu.

DE LA GEOMETRIA.

1 GEometria es doctrina de formas immoblas multiplicadas en l'humana consideracio: dehónt, si tu, fill, ab lo quadrangulo, qu'es en l'astrolabio, fas una mezura en

una

una alta parèt de tos ulls fins á tos peus, y à lo peu de la parét, com estirás lluñy de la paret tant com ayha de tots peus á tos ulls, â las horas tens là la primera mezura de la Geometria.

2 Despues convé que fassas altra mezura sobre la primera, y vejas en quin lloc del quadrangulo te vendrá la rectitut, y despues alluñyét de la torra duas vegadas mes, y vejès ahont te vendrà la linea del quadrangulo, y aqui fe altra mezura, y d'aquesta manera podrás doblâr las teuas mezuras, y l'espay qu' es entre tu y la torra sia pla de modo, que los teus peus sian iguals á lo peu de la torra en rectitut.

3 Per aquest Art te l'home conexensa de l'altaria de la torra, y tambe de la distancia, y de las altas

montañas; y per las mezuras, que l'enteniment humà pot multiplicár en l'imaginacio, te l'home conexement de la grandeza d'el Mon y de Deu.

DE LA ARITMETICA.

1 ARitmetica es, fill, multiplicar summas en summa, y departír un en molts; y aquest Art es, perque l'home multiplic un nombre igual ab altre, y un dezigual ab altre, paraque sia par, perqu'el nombre par se pot millor multiplicar qu'el nombre senar.

2 Aquest Art es paraque los homens millor sapian retenir el nombre en la memoria y en la vista corporal; perque naturaleza es de la memoria primér olvidàr moltas cosas qu'una; y per axò se fan summas, esto es treinta, quaranta, cin-

quanta, cent, mil, deu mil, cent mil; y com aquestas summas no poden bastár á esser escritas, tira l'home á las cifras y algorismas y á figuras de taula de conte, las quals facilment se veuen y s'entenen ab la gracia de Deu.

DE LA MVSICA.

1 MVsica es Art, per lo qual tenim doctrina de cantâr, y de tocár instruments rectament, y de igualár los punts y las veus abaxant y pujant de manera, que fian concordants differents veus y sons.

2 Fill, aquest Art es trobát per ço, que cantant y ab instruments fossen los homens alabadors de Deu; y aquest Art tenen los Clerichs, que cantan en las Iglesias para honrar y alabar á Deu.

3 Contra los principis d'aquest Art son, fill, los Muzichs, qui cantan y sonan instruments devant los Princeps y altres grans Señors per vanidát mundana, y no para honrar y alabar nostro Señor Deu.

DE LA ASTROLOGIA.

1 ASTrologia es Ciencia demonstrativa, per la qual l' home te conexensa que los cossos celestials tenen domini y operacio sobre los cossos terrenals, para demonstàr que la virtut, qui es en los cossos celestials, ve de Deu, qui es superior á los Cels y á totas quantas cozas son.

2 Sapias fill, qu'aquesta Ciencia corre per las proprietats de los dotze signes, y de los set planets, segons que se concordan, ó se contra-

rian en calor, sequedat, fredór y humitat; perque segons axó tenen operacio en los cossos terrenals segons la seva virtut.

3 Pero, perque Deu, qu'es sobre tota virtút y sobre tota potestát, algunas vegadas impedex los cossos celestials, paraque no tengan operacio en los terrenals segons la seua virtut, per axó falta aquesta Ciencia en nosaltres, y no se seguex lo que se deuria seguir segons demonstracio d'aquest Art.

4 Amable fill, no t'aconcell que estudies aquest Art, perque de mala treta es, y facilment se pot errár, y es perillòs, perque los qui la saben majorment ne uzan mal, y per lo poder de los cossos celestials desprecian lo poder de la bondát de Deu.

15 Ni t'aconcell (fill) qu'aprengas Geometria ni Aritmetica, perque aquests Arts ocupan demasiadament los pensaments de l'home, qui deuen tractàr de amàr y comtemplar en Deu.

CAP. LXXV.

DE LA THEOLOGIA.

1 LA Theològia es Ciencia de parlar de Deu; y aquesta Ciencia es (fill) mes nobla que totas las altras Ciencias, com ella sia majorment conservada y amada per los homens Sants y Religiozos, qui per respecte d'ella son molt honorables.

2 Amable fill, aquesta Ciencia es en tres maneras, la primera es quant l'home te conexensa de Deu, la segona, quan te conexensa de las

obras de Deu, y la tercera, quant te conexensa de las cosas, per las quals puga amar á Deu, y fugír de los traballs infernals.

3 Amable fill, los Clerichs son establits en lo Mon paraque aprengan Theologia, y que la monstren á los altres homens, paraque sian amadors de Deu, y se sapian guardar de pecár; y axi los Clerichs qui aman mes altras Ciencias que Theologia, no seguexen la raho per que son Clerichs.

4 La Theologia, en quant es fundada per Fe, está en las paraulas de Deu y de las seuas obras, las *quals* paraulas deu l'home creurer per tal, qu'haja en memoria y en amor Deu y sas obras.

5 Y, perque Deu ha donada propriedat à las creaturas que naturals

ment lo signifiquen y demonstren à l'humá enteniment, per assò la Theologia se convè ab la Filosofia, qui es ciencia natural, la qual per rahons necessarias demonstra Deu y sas obras; perque si l'home vol exaltar son enteniment á Deu per Filosofia, que ho puga fer.

6 Fe y raho se convenen en la ciencia de Theologia, perque, si la Fe falta, l'home s'ajut ab rahons necessarias, y, si la raho falta à l'humá enteniment, l'home s'ajút ab Fe creyent lo que l'enteniment no pot entendrer.

7 Aristoteles, y Plato, y los altres Philosofs, volian tenír conexement de Deu sens Fe y per axó no pogueren tant be pujár son enteniment, que poguessen haver declaradament conexensa de Deu, ni de las

seuas obras, ni de lo perque l'home
vá á Deu; y assó fonc, perque no
creyan ni tenian Fe en aquellas co-
zas, per las quals l'humà enteni-
ment per la llum de la Fe es exal-
tát à entendrer Deu.

CAP. LXXVI.

DE EL DRET.

1 EL Dret está partít en duas parts, qui son Dret Canonic, y Dret Civil. El Dret Canonic es Dret divinal, y el Dret Civil es Dret terrenal y Dret de custum, y qui pertañy á uzansa dels Princeps paraque mantengan Justicia.

2 Axi com á los Clerichs es donát Dret Canonic, paraque seguescan la regla, per la qual son en l'ofici de clerecia, axì á los Princeps es donát Dret civil, paraque segue-

dan la regla, per la qual son constituits y exaltats sobre los altres homens.

3 Sapias fill, que ayha altra manera de Dret, la qual es trobada para cessàr major mal, y aquest tal Dret no se convè ab lo Dret divinal, perque contè en si algun defecte: dehont aquest Dret es contrari entre teorica y practica; y axò es para superar la malicia de las gents, y para consentír à lo menòr mal; y per aquest Dret es l'home escusat devant lo Señor terrenal, y no devant lo celestial.

4 La quarta manera de Dret està en lo Dret canonich, el qual se desconvè en la teorîca y en la practica; y per axò los Clerichs judican una coza segons la teorica, y altra segons la practica.

5 Amabla fill, si vols apendrer

Dret, te convé apendrer las quatre maneras demunt ditas, si vols be uzar d'ell en l'estat secular; perque convé qu'el Dret terrenal concorde ab lo Dret celestial, y que judicha segons la diversidat que te el Dret en si matex.

6 El Dret Canonich està (fill) en lo Decret y Decretals, qui son Art de santa regla, y ordinaciò de la Santa Iglezia, y dels seus sagraments; y el Dret Civil està en el ser natural, y en las lleys y constitucions y custums, per los quals not cal apendrer Dret, com no sian destinats à Dret.

7 No t'aconsell [fill] qu'aprengas Dret Civil, perque pochs son los qui be volen uzár d'ell, y per assó es coza perilloza apendrer tal Ciencia, de la qual cazi tots uzan mal;

Empe-

empero no te desconsell que l'aprengas, perque gran merit ne hauras, si be en vols uzár.

8 Si tu, fill, aprens Dret perço que fassas tort, tu amas tort, y vols saber Dret; y si ab lo patrimoni de la Santa Iglesia aprens Dret civil, tu faras tort á Dret canonic, y si aprens Dret para defensar los pobres qui no tenen que donar â los Advocats, admirablement serás agradable â las gens y á nostro Señor Deu.

CAP. LXXVII.

DE LA CIENCIA NATVRAL.

1 LA naturaleza es principi d' alguna coza, y es causa de que sian las cozas naturals; y per asso has de saber, fill, que los principis de la naturaleza son sinch. El primer es l'ordinal materia. El segon,

los quatre elements simples, y aquest se dividex en sinch parts, las quals tu no tens edat de entendrer. El tercer, es los quatre elements composts, qui son aquests sensibles elements que tu veus. El quart es en los cossos engenrats per la naturaleza, los quals son en tres generos, qui son vegetables, animals, y metalls. El quint es en los cossos corromputs innaturals quals son podridura, fems, suor rovey, y altras cozas semblants á aquestas.

2 Amable fill, el primer principi es la primera naturaleza, á la qual convè millor el nom de naturaleza, perqu'es mes general, qu'á ningun dels altres principis; y á los altres principis, segons respecte d'especialidat convè el nom de naturaleza millor qu'á lo primer principi.

La

3 La primera materia, fill, no se pot veurer, tocar, ni sentír, y sabs perque? perqu'es natural corporalidát confuza y mixta, y no es cos qui tenga forma. Y en ella son collocadas totas las cozas corporals elementadas qui tenen forma.

4 Axí com l'anima y lo cos de l'home mort son de naturaleza humana sens que sien home, axí la primera materia es de naturaleza corporal sens que sia cos.

5 La primera materia apetex conservâr los generos, especies y individuos, y naturalment dezitja que los particulars tengan las propriedats, que los convenen; y per axò lo segòn principi comensa en ella, esto es, lo foc l'ayre, y la terra se componen, y l'aygua, l'ayre y la terra se componen, y d'aquestas duas

compozicions se componen tots junts en lo tercêr comensament, ò principi, en lo qual es engenrat lo quart.

6 Axi com la primera materia es invizibla y insensibla, perqu'el primér principi y el segon son invisibles y insensibles, axí la segona materia es sensibla perqu'es del tercer, quart, y quint principi, qui son sensibles; y axi com la primera materia es en potencia en general à totas las formas, axì la segona es en potencia en especial â totas las formas naturals sensiblas, segons las diversidats de generos y especies.

7 Sapias fill, que per la contrariedat, que tenen los quatre elements en el quart comensament, es lo quint comensament, en lo qual se corromp la naturaleza; y per axò lo qu'es en el quint comensament es

fora de la naturaleza. Pero perqu'el primer principi dezitja la conservacio de los seus generos y especies y individuos, per axò reduex à si lo qu'es en lo quint principi, y quant ho ha rebut, y cade element es tornàt á son simple, á las horas el primer comensament per manera de generacio hó dòna à el segon, y el segon à el tercer, y el tercer à el quart; y el quart ho treu de si per manera de corrupcio. Y axi el moviment en el cos natural es roda, ó circulo, qui no cessa per manera de generacio y corrupcio, la qual manera esta en la segona materia, qu'es sensibla.

8 La causa, perqu'el el foc y los altres elements se componen en lo quart principi, es perque cade element, en quant es simple, dezitja aver cos simple per si matex; y, per-

que la materia sens forma y conjunccio (la qual sia entre ella y la forma,) no pot esser cos, per asso la materia dezitja la forma y conjuncció; y, com ningun element la puga trobar en lo tercer, ni en lo quart, ni en lo quint comensament, per axó los elements se componen en lo segon comensament sens contrariedát, y despues passan contrariantse â los altres comensaments damunt dits.

9 Si los quatre elements tinguessen, fill, en lo segon comensament lo, á que se mouen, y lo que dezitjan, no se mourian à los altres comensaments, en los quals se contrarian; y, si violenta y forsadament hī fossen moguts, no seria lo seu moviment natural.

10 Si l'aygua fos cos simple en la seua regió, lo foc, qui es sobre l'

)(ayre,

ayre, no podria rebrer sequedat de la terra, qui es bax de l'aygua, la qual aygua es bax de l'ayre. Y, si del foc simple fos feta part simple, qui fos cos, passaria per la regiò de l'ayre y de l'aygua, qui serian cossos simples, y l'aygua, qui seria mes forta qu'aquella part del foc, per esser contra ell, la destruhiria, y axí may se podría arribár à fer composicio dels quatre elements en algun cos elementat.

11 Tu, fill, veus bumbollas d'aygua, qui pujan amunt en la font, y aquellas te significan que los uns elements simples passan per los altres; perque, si el foc simple dezitja passár per l'aygua simple per compondrer se ab l'ayre, qui se conve ab laygua, per el medi passará per ella; y assò matex farân los altres elements.

12 Per las sobreditas rahons son, fill, significadas opinions sobre si los elements simples son cossos, ó no, en el segón comensament; pero lo cert es, que tots junts son cos compost en lo tercer, en lo quart y en lo quint comensament, y passan los uns per los altres per manera de medi; perque, si lo foc vol passár per l'aygua, se pozarà en lo medi, y pozarà despues de si l'ayre, qui se convè ab l'aygua para pendrer la sequedat de la terra, qui se convè ab lo foc y ab l'aygua. D'aquesta manera se componen y se mesclan los uns elements ab los altres.

13 Moltas son las rahons, que te podria dir, fill, de la naturaleza; pero, perque breument te parl, te dic alguns vocables obscurs, que no te podria explicár sens allargarme

demaziadament. Are breument te dire l'intencio, que los Filosofs tingueren en los seus llibres, y desques te parlaré d'altras cozas.

14 En el llibre *de Metheoris* entén el Filosof manifestàr las cozas comunas à las altras Ciencias, y tracta de las primeras cozas qui convenen á essér, assó es de las substancias espirituals, y manifesta l'orde, la naturaleza y l'esser d'ellas; y assó fa, paraque puga venir à trobar una primera substancia spiritual eterna, infinida y perfeta, la qual sia causa y fi de totas las altras cozas, y per la qual totas las cozas sian diridas; y aquesta es Deu.

15 En el dit llibre *de Metheoris* tambe parla de las plujas, de los vents, de las neus, trons y llamps, del terratremol, d'els estels, comets, y dels

altres señals semblants à aquests.

16 En lo llibre de la fisica entren el Filosof determinàr en general las naturalezas y las propriedats de totas las cozas naturals, para donar conexement universal d'ellas; y per axó inquirex un moviment eternal regular, y primer moble, y primèr movent, y mogut à esser un movedor, immoble, qui mou tot lo qu'es mogut.

17 En lo llibre del Cel y del mon en general inquirex las naturalezas y proprietats de los cels, y el seu moviment, y tracta de los quatre elements de los quals el mon bax de la lluna es compost, y axò inquirex para provar qu'el mon es un tan solament.

18 En el llibre de generacio y corrupcio inquirex com puga determinar la naturaleza y propriedats de

las cozas generablas y corruptiblas, y inquirex com los uns elements son agents y los altres pacients, y ab esto intenta manifestar la naturaleza dels elements, qui componen los cossos elementats per la conexensa donada d'els cosos composts.

19 En el llibre de l'anima racional parla de la substancia de l'anima, y de la seua spiritualidat y incorrupcio, y de las seuas potencias, y qualment dirigex y retjes lo cos, y com pren los objectes, y declara com l'anima racional es different de las altras animas irracionals, y assò fa paraque sia sabuda la naturaleza de l'anima racional.

20 En el llibre de sòn y vigilia parla de la naturaleza y propriedat, per la qual los animals dormen y vetlan.

21 En el llibre de sensient y sentít parla per quin modo l'home sent ab los sinc sentits corporals y per quina manera son sensiblas las cozas corporals per los sinc sentits corporals.

22 En lo llibre dels animals parla de las propriedats, y dels generos, species, y differencias, que tenen per naturaleza. Lo matex tracta en lo llibre de las plantas y herbas. Tot lo sobredit inquiríren, fill, los Filosofs para tenir conexensa de Deu.

CAP. LXXVIII.

DE LA MEDICINA.

1 LA Medicina es ciencia de conexer lo qui es natural à cõservar la naturaleza, y retornarla à lo estát natural quant està cayguda; y en aquesta ciencia ayha tres principis,

cipis: el primer es natural, el segon innatural, y el tercer contra naturaleza.

2 El primer principi se dividex en set parts, que son elements, complecsions, humors, membres, virtuts, operacions, y esperit. El segon principi se dividex en sis parts, que son ayre, ecsercici (esto es moviment y quietut,) menjar y beurer, dormir y vetlar, evacuacio y replecio [esto es, que l'home algunas vegadas mex y bega molt, y altras vegadas poch] y lo ultim es dels accidens de l'anima, que son gotg y tristor. El tercer principi se dividex en tres parts qui son malaltia, causa de malaltia, y accident de malaltia.

3 Cada una d'aquestas parts se dividex en altras, y de totas juntas es composta la ciencia de Medicina;

y, perque nosaltres volem breument manifestarvos, fill, aquesta ciencia, per axó direm algunas cozas d'aquests principis tant breument com podrem.

4 Sapias fill, qu'el cos humá es compost dels quatre elemets, y, segons qu'es fet temperament de las propriedats d'ells, es el cos sá, y per l'intemperament es malalt; y per axò los metjes artificialment vivifiçan alguns elemēts, y mortifican altres, segons que se convè, paraque en ells se fassa temperada virtut, per la qual l'home tenga sanitat.

5 Las complecsions son quatre, que son colera, sanc, flegma, y melancolìa. La colera es complecsio de foc, la sanc es complecsio d'ayre, la flegma d'aygua, y la melancolía de terra. La colera es calenta per el foc

y seca per la terra, la sanc es humida per l'ayre y calenta per el foc, la flegma es freda per l'aygua y humida per l'ayre, y la melancolía es seca per la terra y freda per l'aygua: y, quant aquestas complecsions están dezordenadas de son punt, à las horas los metjes obran para ordenarlas y reduirlas à el punt que deuen tenír, perque per la dezordenacio d'ellas es l'home malalt.

6 En qualsevol home se troban, fill, las quatre complecsions sobredictas, pero en cade home es major una complecsio qu'altra, y per axò se diuen los homens esser d'aquella cõplecsio, qu'en ells es major que las altras; y axi uns se diuen colerics, altres sanguineos, altres flegmatics, y altres melancolics.

7 En duas maneras se fa concor

dancia d'aquestas quatre complecsions; l'una es, quant la complecsio, qui es major en l'home, es conservada y fortificada, paraque tenga bax de si ordenadas per la seua virtut las altras complecsions, qui la serveixen. La segona manera es, quant la complecsio, qu'es major y domína las altras, óbra tant fortament, que las aminva y destruex. Per assó, fill, fan los Metjes duas maneras de curas; l'una es, quant curan la malaltia per cozas semblants en naturaleza, y l'altra, quant curan per cozas contrarias.

8 quant la cura se fa per cozas semblants, á las horas convé que los graus menors sian semblants à la complecsio, qui es demaziadament forta en sa virtút, y los graus majors sian contraris à ella; y quant la cura

se fa per cozas contrarias, á las horas convé que los majors graus sian en lo primer contra dos graus majors; y aquesta manera de curas fan los Metjes ab herbas y llavors, y ordenan los quatre graus, qui son en las cozas medicinals.

9 Amable fill, dos son los mesclaments, lo ù es dels quatre humors, el qual se fa en el cos humà, l'altre es de las altras cozas, qui se mesclã fora del cos, y los Metjes las mesclan paraque se mesclen en el cos para vivificar la complecsio, qui ha menester ajuda per beguda, unguẽts amplastas, ó electuaris, y para mortificar aquella complecsio qu'es demaziadament forta.

10 Membres son los llochs del cos, per los quals se mesclan los humors: dehont cáde membre, segons

qu'es different de l'altre, ha menester different cura, y per axò convè que los Metjes tengan conexement de la differencià, y de las qualidats de los membres, paraqu'en cade u d'ells sapian obrar segons lo que li convè.

11 Virtut es, fill, per totas las parts unintse ab altra virtut operativa per las micstions, y per l'esperit, y per las operacions; y axi las virtuts de las herbas se mesclan unas ab altras, y romanen las substancias distinctas unas de las altras.

12 Las operacions son lo que qualsevol element obra en l'altre per sa naturaleza, y per la naturaleza de l'altre, ab qui es compost, y mesclat; y per assò los Metjes seguexen artificialment la obra natural axi com poden, y en quant la operacio arti-

ficial d'alguns Metjes es mes semblant à l'operació de la naturaleza, en tant es millor que l'operació d'altres Metjes, qui no es tant semblant.

13 Fill, l'esperit vital es el medi per el qual la potencia vegetal y la sensual y la racional s'unexen, y l'anima conserva la materia ab las seuas pretencias rebent la virtut vegetabla de las cozas elementadas; y, per axô los Metjes ordenan lo cos ab cozas medicinals, paraque l'esperit sia ordenat per tots los membres, los quals sian ordenat instrument á l'esperit, qui es l'unió de l'anima y del cos.

14 Sens l'alé no se podrian têperar ni mesclar las complecsions, perque una luego destruiria l'altra; pero, per l'alè qui ab lo vapor llansa fora del cos lo qu'es demaziada-

ment calent, ò fret, ó humit, ó sech, y atreu â lo cos lo qu'es necessari à la micsió de las quatre calidats) se seguex la conservació; y per aquesta causa los Metjes ordenan olors y convenient ayre à los malalts, y los guardan d'el lloch, en qu'ayre es corrompút.

15 L'exercici (fill) es occazió de sanitat, perque, si traballas en dejù, lo calór natural fortifica la digestiò, y la multiplica en los membres, y consumex los mals humors engenrats per indigestió, los quals fa purgar per suòr o per vapor.

16 Sens menjar y beurer lo cos humá no se pot sustentar, perquè per el menjar se conserva la grosa materia, y per el beurer la subtil; y per mẽjàr y beurer cozas secas y calentas se fortifica la materia subtil, y per men-

jar, y beurer cozas fredas y humidas se fortifica la materia grossa.

17 Si tu (fill) estás malalt, y tens conexement de la teua malaltia, si es de calòr, ó fredor, ó sequedat, ò humitát, sapias menjàr y beurer segons que convé, multiplicant y diminuint lo teu menjàr, y beurer, para conservàr y multiplicar la materia convenient à la sanitat, y para mortificar la materia, per la qual l'home es malalt.

18 Poch menjar y poch beurer engenra subtil materia y dona gran espay á l'esperit vital, y á lo alè, qui lo refresca del calór contrari à ell; y lo demeziàt menjár y beurer engenra grossa materia, y sabs perquè? perqu'el calór natural no pot courer lo menjár, de que l'esperit vitàl necessita per los membres, perqu'en ells ay-

haja la virtut y operaciò que los convé, sens las quals l'esperit vitál no pot essér en los membres en la seua virtut y vigòr.

19 Vetlar y dormir convenen à l'home, y sabs perque? perque l'home per lo dormir descans, y per lo vetlàr traball; perque, quant l'home dorm, l'esperit recupera lo calòr natural per causa del descàns; y quant vetla se cansa obrànt lo que las potencias de l'anima manan, y d'assò se multiplica y se conserva el calór natural per el moviment del cos escalfàt per lo seu moviment.

20 Demaziat dormir destruex l'esperit, en quant priva d'ell lo calór natural, qui li convé per el traball y per el moviment; y el demasiat traballàr y vetlár destruex lo calòr natural, perque priva l'humitat

y lo calor, de que necessita l'esperit para el vapòr.

21 Per lo menjar y beurer complex l'home las seuas entrañas y las fortifica, y fortifica l'operació natural, la qual se pert aminvant lo calor natural per recepciò; y per el poch menjàr y beurer el calor natural consumex alguna innatural superfluidat.

22 Fill, per los accidents de l'anima se vivifica ò se mortifica lo cos; perque se vivifica quant l'anima te gotx, satisfacciò, y pler; y se mortifica, quant l'anima te tristor, demasiada consideració, suspita, por, gelozia, ira, y altres accidents semblants á'aquests.

23 Amable fill, el metje tenint intensió de curar la malaltia, per los accidents, que se demostran de la malaltia; busca la causa de la malaltia

y, conexent la cauza de la malaltia, á las horas per causa contraria cura la malaltia.

24 Los accidents qui significan la cauza de la malaltia, [fill] son diferents febras, y urinas, y polsos, y calors, y desiys de menjar, y altras cozas semblants á aquestas.

25 Fill, la cura se fa per la virtut, y per los graus, qui son en las herbas y altras cozas de simpla medicina, de las quals se fan begudas, axarops, electuaris, unguents, amplastas, vomitoris, y altras cozas semblants á aquestas.

26 Sangrias, dieta, vomit, banys, y moltas altras cozas son, fill, contra la causa de la malaltia; y aquestas cozas son mes seguras que begudas, electuaris, axarobs, y altras cozas compostas de simplas medicinas.

27 Fill, si estás malalt, no te pozes en ma de Metje, qui tenga opiniò que lo calor y la sequedát poden essèr en un matex grau en las cozas medicinals; perque, si lo calòr es en el quart grau, convè que la sequedât sia en lo tercer; y si lo calòr es en lo tercèr, convè que la sequedat sia en lo segon; y si lo calór es en lo segón, convé que la sequedát sia en lo primèr: y la causa es, perqu'el foc es calènt per si matex, y sech per la terra.

28 Fill, lo matex se seguex de l'ayre y del foc, perque l'ayre es humít per si matex, y es calent per lo foc; y l'aygua es freda per si matexa, y es humida per l'ayre; y la terra es seca per si matexa, y es freda per l'aygua; y axi el Metje, qui te ignorancia de los sobredits graus,

y el qui te major voluntát á la paga, que á conexer la causa de la malaltia, no es contra la malaltia, ni concorda ab la voluntat de Deu.

CAP. LXXIX.

DE LOS ARTS MECANICHS.

1 ART Mecanich es Ciencia lucrativa manual para donár sustentació à la vida corporal. En aquesta Ciencia son, fill, los menestrals, qui son los ferrers, fusters, sabaters, drapers, mercaders y altres officials semblants à aquests.

2 Amable fill, en aquesta Ciencia traballan los homens corporalment para porer viurer, y els uns mestres ajudan à los altres, y sens aquests officis el Mon no seria ordenát, ni los Ciutadans, Cavallers, Princeps, y Prelats, podrian viurer sens

sens los homens, qui tenen los sobredits officis.

3 En qualsevol terra pot viurer un home menestral, y per axò los Sarracenos tenen molt bona manera en axò, que, per rich que sia un home, no dèxa de mostrar á son fill algun offici, paraque, si li faltavan las riquezas, poguès viurer ab son offici.

4 Molts fills d'homens richs se moren de fam en terras estrañas, perque no tenen offici ab que pugan viurer; y molts homens dexan sos fills richs, qui venen à pobreza y à mort, perque dissipan sas riquezas, y despues no tenen Art ab que pugan viurer.

5 Molts homens volrian saber algun offici de que poguessen viurer, quant han gastat lo que tenian; y

molts homens serian savís si tenian que gastar; y molts viurian d'algun offici, si lo sabian procurár; y molts mostran â sos fills á fer despezas, á los quals valria mes que los mostrassen á traballâr en algun offici.

6 Mes seguras riquezas son enriquir sos fills ab algun Art que dexarlos diners y posessions, perque totas las altras riquezas desamparan l'home, menos l'Art qu'ha apres; y per assò (fill) t'aconsell qu'aprengas algun Art ab loqual pugas viurer, si t'es menester.

7 Noy ha Art, que no sia bo para viurer, pero en tot axò, perque qualsevol home pot pendrer y elegir l'Art y offici que vol, per assò t'aconsell qu'elegescas aquell offici y Art, qui t'aparexerâ millor.

8 Cazi tots los homens, qui son

en los ſobredits offici, dezitjan eſſer en l'eſtát de Ciutadá, y volrian que ſos fills foſſen Ciutadans, y en tot lo mon noy ha ofici tant daños, y qui tant poch dur.

9 El qui es Ciutadá deriva de los ſobredits meneſtrals, perque primerament fonch el ſeu llinatje en algun offici, en qu'algun anteceſſor ſeu aurâ tant guañat, que s'es fet Ciutadá, y el Ciutadá comenſará â declinar ſon llinatje, y ſerá meneſter tornar á algun offici para porer viurer, y ſabs perque? perqu'el Ciutadà gaſta, y no guaña â ſos fills, y la ſeua riqueza no baſtará â tóts.

10 Com la roda, qui ſe mou en torn, ſe mouen los homens qui ſon en los Arts demunt dits, y los qui ſon en lo mes bax offici pujan traballant á veurer com podran aver major hon-

rament, y traballant á pujar fins que sian dalt la roda, ahont son los Ciutadans, y, quant la roda se gíra y dòna volta, convè que devallen y vajan abaxant.

11 Ninguns homens viuhen tant poch com los Ciutadans, y sabs perque? perque menjan molt y no traballan. Y ninguns homens donan tanta molestia á sos amichs com los Ciutadans pobres; y en ninguns homens està tan afrontada la pobreza, com en los Ciutadans, qui van al bax,

12 Ningun home te tant poc merít d'el be que fa, com el Ciutadà, y sabs perque? perque no sofrex mal en lo que dona d'almoyna, y perque l'home es fet para traballár y sofrír mal, el qui fa son fill Ciutadá, fa contra el fi, perque l'home es

fet; y per axô mes es castigàt aquest offici que ningun altre per nostro Señor Deu.

CAP. LXXX.
DELS PRINCEPS.

1 PRincep es home, qui per elecció te domini sobre los altres, para tenirlos en pau per temor de la justicia. Aquests tals homens, qui son obligats á mantenír justicia, tenen en custodia los altres homens, qui los son inferiors en nobleza, y ells son mes obligats â la justicia que tots los altres.

2 Sapias, fill, que ningun home está tan obligàt à son offici com el Princep, ó Prelát; perque jo, tu, y aquell, no estàm obligats sinó à un home, qui es el nostro Princep, ò Rey, pero ell està obligàt á mi, â

tu, y à los altres homens, que te bax de la seua Señoria.

3 En quant el Princep te mes y major obligacio qu'altre home, en tant l'offici del Princep es menos dezitjable qu'altre y mes avorrible qu'altre; y, en quant el Princep te mes cozas, à que correspondrer qu' els altres homens, en tant deu esser ell mes ajudát en son offici, qu'els altres.

4 Amable fill, axi com l'anima es endressament d'el cos, axi el bon Princep es endressament de son poble; y axi com lo departiment, que fa l'anima d'el cos, es la mort d'el cos, axí mal Princep es la mort y destruccio de son poble.

5 El Princep es un home com los altres, pero Deu l'ha honrát perque l'ha fet Señor de molts homens;

y axí, quant tu, fill, veus qu'el Princep es un home axì com els altres, no lo despreciys, antes be amalo, perqu'es ton semblant en naturaleza, y tem lo, perqu'es Señor teu y de tans homens, y honra lo, perque Deu l'ha honrât sobre tu, y sobre altres homens millors que tu.

6 L'anima te ordenat lo cos, per tots sos membres, y sabs perque? paraque lo cos ab tots sos membres s'ajút contra los seus defectes; y per axo, el Princep, per ajudarse contra la seua impotencia, deu tenír ordenáts sos pobles ab bons homens, que li ajuden à regir son señorio y sa caza.

7 Los mals membres son destruccio del cos, y mals officials, ò Ministres, y consellers, son destruccio de la Señoria y de l'honra del

Princep, y mal Princep es destruc-cio de las seuas terras y póbles.

8 Si á el cos ve malaltia de los seus membres, lo matex succeyhex á el Princep de sos mals consellers, y officials; y, si mal poble fa mal Señor, bon poble fa bon Señor; perque, si no ho feya, se seguiria que mal y mal se convenguessen mes que be y be.

9 Ningun home te tants lladres, robadors, traydors, maldients y murmuradors de si, com el Princep; y axí el qui dezitja éssèr Princep, no tem los perills, qui venen per los homens sobredits.

10 Sapias fill, que, si tu dezamas ton Señor, perque fa de tu justicia, deus tambè dezamàr lo Sabater perque te fa sabatas, y lo Sastre perque te fa el vestít; pèrque

X mes

mes obligát es el Rey â ferte justicia qu'el Sabatèr á ferte ſabatas, y el Saſtre á ferte veſtít

11 Deu ha pozát lo Señor terrenal entre ell y tu, y ſabs perque? Paraque amánt y honrànt y tement ton Señor terrenal, ſias amador y honrador de Deu, de qui ell te ſon poder.

12 Amable fill, ſi tu eſtás en gracia de ton Señor terrenal, luego veurás que per los ſeus ſubdits ſerás amát y temút; y, ſi ſens culpa tea eſtás en la ſeua ira, y en tot axó l'amas, y l'honras y li fas reverencia á ell, y á los ſeus officials, mes amable y mes agradable ne ſerás à la juſticia de Deu.

CAP. LXXXI.

DE LOS CLERICHS.

1 CLerichs, fill, son homens llogats y pregats para pregar á Deu per lo poble, y para enseñar lo camì de la vida perdurabla per doctrina de paraulas, y per exemple de honesta y Santa vida.

2 Axi com l'institucio de Cavalleria fonc para mantenír justicia, y (com ja havem recontat en lo llibre de l'orde de Cavalleria) foren elegits homens Sants, savis y nobles en virtuts para esser Cavallers, axi matex foren elegits homens bons, Sants y devots, paraque pregassen á Deu per lo poble, y mostrassen á los altres homens bons custums, paraque poguessen rebrer la gracia de Deu; y aquests tals homens son los Clerichs.

3 Donats foren á los Clerichs censals, deumes y primicias ab que viscan, paraque, per lo traball corporal, no fos impedít l'offici divino, y per axò foren determinats y destinats para dir Missas, y ohír confessions, y para predicàr à las gents, qui traballan en los fruits de que viuen lós Clerichs.

4 Axí com á los Cavallers fonc assenalát Princep, axì â los Clerichs fonch assenalàt Prelat, qui ès Bisbe, Arcabisbe, Cardenál, y Papa, y aquests que viscan de los bens temporals qui sobran à los Clerichs simples, y qu'uns tengan en orde los altres, segons que son en mes alt grau y offici.

5 Assenalada fonc á lòs Clerichs virginidat, paraque no tinguessen infants, à los quals donassen los

trezors de l'Iglesia, y paraque d'aquesta manera fossen mes mizericordiòzos ab los pobres de Christo.

6 Tant es alt y excellent l'offici de Clerich, que vedat fone quel Princep terrenal li fos superior; y per axò tenen los Clerichs superior, qu'es Princep celestial, esto és Prelát. Y subjectát fonc lo Princep terrenal à lo Prelàt para significansa d'honrar Deu.

7 Fill, tant gran honra tenen los Clerichs, qu'en aquest mon noy há homens tan honrats com ells, segons que tu pots veurer en lo Sagrament de l'altàr, y en altras cozas: dehont, si obeeys y honras los Clerichs, tu serás honradór de Deu.

8 Axi com l'offici de Clerich es el mes honràt que sia en lo mon, axi es el mes perillós offici que sia, per-

que ninguns homens prometen tant fortament peleár contra lo diable, y la vanidat d'aquest mon, com los Clerichs, y ninguns homens son tan honrats de Deu com los Clerichs, puis prometen mes cozas para servir à Deu que lós altres homens.

9 Si l'honra y lo merit fos major en los Clerichs qu'en los altres homens, y no fos en ells major lo perill, hauria contrariedat entre lo merit y honra; y la justicia de Deu; y perque axó no pot esser, ninguns homens son mes fortament castigats per la justicia de Deu que los mals Clerichs.

10 Amable fill, si tu ets Clerich, el patrimoni, que tendrás de la Iglesia, lo has d'aplicàr á honrar la matexa Iglesia, procurant ab ell exaltar la Santa Fe Catholica, para

que d'aquesta manera pugas servir, amar, y honrar á Deu.

CAP. LXXXII.
DE LOS RELIGIOZOS.

1 SApias fill, que Religiò es soberana virtút en home ordenàt à vida contemplativa, y á renunciar la vida activa. Lo comensament d'aquests homens fonc en los Ermitans, qui, per el gran amor y fervòr que tenian á Deu, anavan á los dezerts y boscatjes â honrar â Deu, vivint en continua contemplacio d'ell.

2 Vida Ermitana era (fill) en lo començament estar sols en las montañas y dezerts vivint d'erbas, y vestint cilici para mortificar la carn; pero multiplicaren los Ermitans, y se uniren y congregaren para tenir Re-

gla y Orde, y per axó elegiren Priors, y Abats, y feren Monastirs en los dezerts para fugír del Mon, y para fer penitencia, y para tenír hospitalidat.

3 Multiplicaren, fill, los pecats y errors en lo Mon, y vengueren altres Religiozos para predicar y hoír confessions, y para enseñar Theologia, y pacificar los homens; y aquests tals viuen entre nosaltres para curàr la nostra enfermedat.

4 Pobreza es deguda á los Religiozos, paraque no sian ocupats en los bens temporals, ni sian impedits en son offici, ni en son estudi; y han elegits vestits humils y llarchs, para significàr humilitat y honestidat; y demanan almoynas para significar pietat y caritat.

5 Magras viandas, dijunis, af-

fliccions, llagrimas, plors, contrici-ons de cor, oracio, obediencia, con-tinencia, y altras cozas semblants à aquestas, son, fill, los trezors y riquezas de los Religozos, y axí, si tu (fill) amas l'orde de Religio, ab aquestas riquezas has d'entrâr y perseverár en ella.

6 Entre Deu y l'home noy ha tan alt grau com es Religio; y sabs perque? Perqu'el benaventurât Religiòs llansa de si totas las cozas y las treu de son cor, para tenír en ell perfetament á Deu: dehont el cor mes noble es el d'un vertader Religiòs; pero per lo contrari el cor mes vil es el d'un fals y hipocrit Religios, perqu'ell es mes contrari à Religio qu'altre home.

7 Si un vertadèr Religiòs es llum y exemple de Santa vida à las

gents, un mal Religios es tenebra de dubtansa de Fe, y es principi d' error; y es infamia de la vida Santa, y es mes despreciable que qualsevol altre home.

8 Tant es amabla coza Religio, que molts devots Christians dexan Pare y Mara, germans, fills, pocessions, voluntats y libertát para tenír Religiò; y no solament los homens dexan aquestas cozas, sinò encare se tancan en monastírs, de los quals nunca surten, para orâr y servír nostro Señor Deu, puis qu'ell ho merex.

CAP. LXXXIII.

DE CONVERTIR LO MON.

1 CONvertír es endressâr los errants â el cami de la veritát, paraque sian participants ab los Catholichs en la vida perdurabla: y

una tal obra ha menestér tres cozas, que son poder, sabiduria, y voluntàt, de las quals prometè duas nostro Señor Jesu-Christ á Sant Pere en Persona de la Santa Iglezia.

2 A convertìr los errants te la Iglezia franc arbitri, y se li es encarregàt que traball à convertirlos per lo Fill de Deu, qui volguè morìr en quant home para salvár son poble, y para examplar la Santa Iglezia en la qual Deu ha honràt molt l'home.

3 Amable fill, podèr de convertir los errants està en la voluntàt de Deu; y perque bona coza es convertír los errants á la divina Bondât, Justicia, Mizericordia y dames perfeccions de Deu, per axó vol Deu, qu'en la Iglezia a y haja poder de convertìrlos, y per axó ha donát

pòder à el Papa y Cardenals, y á los altres Prelats y Clerichs, de riquezas y de gents y de ſavias perſonas, qui tenen el ſaber.

4 Molts de Iudios y Sarracenos eſtàn bax de la Señoria dels Chriſtians, qui no tenen conexenſa de la Santa Fe Catholica; y los Chriſtians tenen poteſtàt d'enſeñar alguns fills d'aquells per força, paraque tengan conexement d'ella, y per lo conexement tengan conciencia de perſeverar en l'error, per la qual conciencia es poſsible que ſe convertiſſen y qu'ells convertiſſen altres; y los Prelats, y Princeps, qui no obran d'aqueſta manera, paraque los Iudios y Sarracenos no fujan à altras terras, aman mes los bens d'aqueſt mon que l'honra de Deu y la ſalvaciò de ſon prohiſme.

5 Molts Iudios ayha, qui se ferian Christians, si tenian de que viurer ells y sas mullers y infants; y axi el qui no vol donarlos, ó empressarlos lo que necessitan para viurer, fa contra lo poder que Deu li ha donat en los bens temporals.

6 Molts Sarracenos se ferian Christians, si vessen qu'aquells, qui se fan Christians, fossen honrats, y no despreciats per las gens; y axi el qui no castiga la deshonra, que se fa á los Sarracenos baptizats, no uza del poder que Deu li ha donat, ni vol que los altres Sarracenos vengan à coneixement de Deu.

7 Be sabs tu, fill, qu'el Papa te bax de si Nuncios, que podria enviar à las terras, en que son los Idolatras y Gentils, y podria fer venír d'aquells alguns de cada Terra y Naciò,

cio, y los podria fer enſeñar la noſtra llengua y la noſtra Fe, y deſpues que los donàs dons y los ben tractás, y los enviàs deſpues à las ſeuas terras, paraque allí donaſſen noticia á los altres de noſtra Santa Fe; perque ſi la ſabeſſen facils ſerian de convertír, puis que no ſon difficultozos de convertír los Idolatras, qui no tenen Fe,

8 Molts Sants Religiozos dezitjan morír para honràr la Santa paſſió del Fill de Deu, y para la ſalvacio de ſon prohiſme, y aprendrian las llenguas de los infeels, ſi fos qui los enſeñas, y anirian á predicarlos, ſi fos qui los enviàs; pero noy ha qui faſſa monaſtírs en que ſe enſeñen las ditas llenguas, ni ay ha qui los enviy á prediçar á dits infeels.

9 Molts Princeps ay ha, qui para

multiplicàr la Fe Catholica aplicarian las ſeuas rendas, y las ſeuas vidas, y las ſeuas gents, ſi tenguesſen ajuda de la Santa Iglezia para conquiſtar las terras, que han perdudas, las quals posſeyexen los infeels en dezhonra d'ells.

10 Si à un Bisbe ſon donadas ſinc mil doblas de renda, quantas podrian esſer donadas per las cozas ſobreditas? perque molts, qui tenen menor renda, volrian y admetrian esſer Bisbes d'aquell matex bisbat per mil, ó dos mil doblas de renda, y lo damés ſe podria aplicar à los gaſtos deſtinats para la converſiò dels infeels. Y, qui aguarda que Deu li pos en lo cor l'ordenàr aqueſtas cozas demunt ditas, tenta la voluntat de Deu, la qual ho vol, ſegons que la Creu ne dona ſignificació.

11 Si tots los Religiozos, qui ſon bons para predicar, foſſen meneſter en lo poble dels Chriſtians, alguna eſcuza tendrian; pero, perque Deu vol que per tot lo mon ſe diſtribueſcan, ne ha multiplicats tants, que per tot baſtarian. Y los, qui ſerian martirs predicarian per fama y per devoció â noſaltres millor qu'aquells qui ſon entre noſaltres.

12 La raho demoſtra que la veritat es coza mes forta que la falſedat; y la veritat concorda ab Deu, y Deu ſe dexaria atreurer â aſsiſtir á los homens, qui moririan para honrarlo, y á los altres qui ferian ſon poder per Oraciò y per almoyna, y per penitencia, afflicció y devoció. Pues, com pot eſſer que, per llarga continuació y perſeverancia no treguessen los errants de l'error, en que

13 No som (fill) are en tems de miracles, perque en aquell tems quels miracles se feyan ab la virtut de Deu per los Apostols, y per los altres Sants, era major la devoció en lo Mon que no es are, y à las horas, los infeels se convertian á la fé ab rahons fundadas en authoridat; y axì are seria cõvenient para cõvertír los infeels, y para demostrarlos el camí de la salvaciò, el llibre de demostracions, y lo Art de trobár veritàt, si aquests llibres fossen aprezos d'alguns devots Christians per tal, que combatessen ab los infeels per via d'intelligencia, y ab esto los reduirian á conexer y amar nostro Señor Deu.

CAP. LXXXIV.

DE LA ORACIO.

1 ORacio es elevament de de-

vot y piadòs pensament à amar á Deu demanant la eterna benaventurança, y pregant à Deu per lo que convè en aquesta vida temporal.

2 Amable fill, Oracio es en tres maneras. La primera es en l'anima; qui recorda y entén y ama á Deu, y lo prega per alguna coza que ha menester. La segona es en la boca, qui diu paraulas qui significan lo que l' anima recorda y enten y ama en Deu, y lo perque lo prega. La tercera es quant l'home fent bonas obras considera y ama fer lo be, que fa y dezitja fer, per amór de Deu.

3 No es convenient Oracio anomenàr Deu, y pregarlo, y qu'el cor pens en vanitats, perqu'es convenient que lo cor y la boca se concorden juntament á una coza ma-

texa y en un matex tems; y si tu no pots tenír ton cor à assò qu'anomenas pregant à Deu, ajas novas rahons, y nous pensaments á pregar à Deu, perque, per lo trobament de novas rahons, pugas obligár ton cor á concordàr ab las paraulas, que diràs.

4 Fill al matì, quant te serás alsàt de dormír, ves á l'Iglezia, y ajonollà te devant l'Altàr, y fe devant ta cara lo Señal de la Creu y ab los ulls mira la Creu, paraque la teua anima tenga recordança de la Santa passiò de nostro Señor Jesu-Christ.

5 Luego alsa los ulls de ta anima y tas mans à Deu, y beza la terra ab humilitat pensant que d'ella ets vingut, y á ella has de tornàr, y salúda la Creu de Christo dient: a-

dorã

doram vos Christo y vos benehim, perque per la vostra santa creu haveu redemit lo mon.

6 Despues digas, fill, l'Oracio del *Pater noster* en memoria de la santa passio de Iesu-Christ, qui lo diguè en la nit que fonc entregat à la mort; y ab l'*Ave Maria* saluda la Reyna dèl Cel nostra Señora Santa Maria, y en los Angels y Sants de la gloria, adora nostro Señor Deu.

7 Quant tot axó auràs fet ajonollàt devànt l'Altar, muda te à altre lloc de l'Iglesia, el qual sia mes convenient para orar, perque per el ruido y vista de las gents no sia impedida, ò distreta ta Oracio; y en aquell lloc fe Oracio primerament adorant Deu en los Articles de la santa Fe, y despues adora lo en la seua Bondat, Grandezà, Eternidàt, Poder, Sabidu-

ria, Amor, Virtút, Veritat, Gloria, Perfecciò, Iusticia, Liberalidat, Misericordia, Humilitat, Señoria y Paciencia.

8 Fill, demana à Deu Fe, paraque lo cregas, si no lo entens, demanali que te do Esperansa, paraqu'en ell te confies en las teuas necessitats, y demanali Caritat para amarlo, y para amàr tu matex y ton prohisme; demana à Deu justicia perço que temas la seua justicia, y que tu matex te fasses sentencia de suffrir en aquest mon traballs y penas per amor d'ell, y para satisfer per los teus pecats.

9 Fill, demana à Deu llum de sabiduria, paraque illumin ta anima en las seuas carreras, y paraqu'ab ella sapias y vullas illuminar aquells, qui estan en tenebras; y demanali

for-

fortaleza cōtra gola, luxuria, accidia, enveja, ſuperbia, avaricia, ira; demanali temperancia en ton menjar y beurer, parlàr, veſtir, gaſtár, dormir y vetlar.

20 Sapias, fill, que molt millor coza es, ſens tota compariò, demanár á Deu las virtuts demunt ditas que demanarli ſanitat, vida, diners, honra, fills, poſſeſsions, ni altras cozas ſemblants á aqueſtas; perque, per totas aqueſtas cozas pot l'home eſſer en l'ira de Deu, y pot en l'infern tenir infinits traballs, y per las virtuts es l'home en l'amiſtat de Deu y va à eſſer benaventurat en la celeſtial gloria, qui tot tems durará.

11 Amable fill, prega per ton pare y per ta mara, perque d'ells has rebut l'eſſer, que tens, lo qual no donarias per tot lo mon: y prega per

ta muller y per tos infants, (si tant es qu'en tengas) perque gran gracia fa Deu â l'home quant li dona muller y infants qui son sos servidors. Prega, fill, per lo Señor terrenal, perque Deu lo t'ha donàt, paraque t' ajut, y te defens, y te castig, paraque no perdas la gloria de Deu.

12 Fill, fe communa Oraciò, perque molt es agradabla â Deu, y prega per el Sant Pare Apostolic (el Papa) y per los Cardenals, per los Prelats, Princeps, Religiozos, y per tot lo poble dels Christians, que los don gracia que sian defensors de la Santa Fe Catholica, y que l'exalten á honra de la passió del Fill de Deu, que sia honrada en el lloc, en que visque y morí.

13 Fill, prega per los Iudios, Moros, Tartaros, Gentils, y per tots

los altres infeels, paraque Deu los don llum de gracia, que pugan esser convertits à la nostra fe, y que Deu per se piedat los don procuradors qui los adoctrinen en el cami vertader sens por de la mort.

14 Fill, en la teua Oració no olvids los morts, qui son en el Purgatori, los quals patexen grans penas per los pecats, que feren en aquesta vida, en las quals penas son ajudats per los vius, quant pregan per ells, y quãt fan almoynas per amor de Deu

15 Pren en la teua Oració special Sant, ò Santa, y prega lo, y honra lo, paraqu'ell te sia intercessor devant Deu, puis que los Sants de la gloria son tan amables á Deu, que per la seua intercessio son exaltats aquells, qui en aquest mon los pregan y los honran.

16 Acusate fill, y digas tots los teus pecats, y demana perdo à la mizericordia de Deu, y fe li gracias de l'esser, que t'ha donat, y de que no t'ha fet contret, ni infeel, ni pedra, o fust, ó àltra coza, qui no es tan noble com l'esser, que t'ha donat.

17 Si tens traballs per servir à Deu, ô per las teuas culpas, fen gracias á Deu, perque grans son los bēs qui venen per traballs suffrits en paciencia, perque per ells es l'home agradable á Deu, y los traballs, que soffrex, mortifican l'anima de las vanitats d'aquest mon.

18 Tu no podrias, fill, agrahir á Deu el be, que t'ha donàt, y el que te vol donar; y per axó recorre à la Reyna del Cel, y à los Sants de la gloria, y prega los qu'ells lo agraescan per tu; perque, en quant ells son

mes nobles que tu, en tant son mes convenients á agrahir á Deu los bẽs, que t'ha donats, y te vol donar.

19 No tengas verecundia de pregar â Deu perque honrat Señor es; ni en l'Iglesia mirs los homens ni las donas, ni escolts las seuas paraulas, perque turbacio n'haurias en l'Oració ni demans de novas, paraque no tregas Deu de tos pensaments y de ta anima: apren tãt de llati fins qu'entẽgas la Missa, perque, si l'entens, la tua Oracio serà mes agradabla á Deu.

20. Sabs perque t'enfadas de llarga Missa y de llarc sermo? perque no tens devocio, ni sabs contemplar llargamẽt en Deu per affeccio d'animo, à Deu, y per exaltament de l'entimẽt y per recordansa de paraulas de Deu.

21 Molts homens ay ha, qui tenen memoria y no saben memorar,

y mols homens ayha, qui tenen enteniment, y no ſaben entendrer, y molts homens ayha qui tenen voluntat y no ſaben amar: dehont, ſi tu, fill, ſabs memorar, entendrer, y amar las paraulas de Deu, tu ſeras repoſat en oirlas, y ſeras irat, com no las oirâs.

22 Fill, ſi ets irat, y ſi tens alguna triſteza en ton cor, y ſi tens alguns traballs, ſi vols alegrar, conſolar y repoſar la teua anima, dona te luego a l'Oraciò, perqu'ella te tan gran virtut, que tot hom traballat, irat, deſconſolat, afrontat, honra, aconſola, repoſa, y alegra; y ſabs perque? perqu'Oracio es medi entre l'home y Deu.

23 Fill, ab Oracio concordan dijunis, afliccions, ſuſpirs, plors, contricions, humils veſtidúras, y eſtra-

ta vida; y sabs perque? perque las cozas contrarias á aquestas impedexen l'Oracio, y treuhen Deu de los pensaments de l'home.

24 Plòra, fill, en ta Oracio, perque llagrimas y paraulas se convenen en l'Oracio; y, si tens tan dùr lo cor que no pugas plorar, falta es d'amor; y axi para mortificàr la teua naturaleza sensual, la qual te prohibex lo plorár, imagína que ton pare, ò ta mara, ó algun amich teu, que molt amas, estan devant tu penant y traballant perque alguns homens los matan, y ells te demanan ajuda, y te miran piadozament, y que tu no los pots ajudar; y com la teua naturaleza sensual se comensará â mourer, treu totas aquestas cozas de ta anima, exceptat Deu, y recorda la sefua passio que pati per tu, y recorda

 los

los grans pecats que has fets, perque totas aquestas cozas te seran occazio de plorar.

25 Si per totas aquestas cozas encare no pots plorar, puja ten á fer penitencia à las muntañas, y fuig lo mon, y fe aspra vida, y està sol, y imagina las grans penas infernals que patexen los condamnats; y aquesta imaginació muda la en diversas maneras de turments, y á las horas ploraras. Y mentre que tens lloc y temps plora, y adora (fill) lo Rey del Cel; perque tots los condamnats alcansarian perdurabla gloria, y fugirian infinits traballs, si sols una hora porian plorar, y adorar nostro Señor Deu.

CAP. LXXV.

DE L'ANIMA.

1 L'Anima es substancia espiritual racional, la qual dòna forma á

el cos humá; y aquesta substancia, sapias fill, que Deu l'ha creada de nores en lo ventre de la dóna, y l'ha unida ab lo cos engenrat, y de l'Anima y lo cos, se fa l'infant en lo ventre de la seua mara.

2. A l'Anima son donadas tres potencias, que son memoria, entenimient, y voluntat, y tot lo que fa l'Anima ho fa ab aquestas tres potencias; y aquestas potencias obran de quatre maneras, segons ques cōtè en l'Art de trobar veritat. Perque una óbra te l'Anima com pren los objectes memorant, entenent y amant, y altra com los pren memorant, entenent y avorrint, y altra com los pren oblidant, ignorant y amant ó avorint, y altra com los pren compostament de las tres maneras demunt ditas.

3 Sinc potencias son vniversalment en l'Anima, es à saber, vegativa, sensitiva, imaginativa, racionál, y motiva; pero en los abres no es la sensitiva, ni en los animals la racional, y en l'Anima de l'home son totas sinc, y per assó se diu que l'Anima de l'home participa ab totas las creaturas.

4 L'Anima vegetativa es un poder, del qual ve lo creximent, que fan las plantas, y los cossos de los homens y de las bestias, per raho de la naturaleza elementàl. L'Anima sensitiva es un poder, per lo qual tenen las bestias, las aves y los homens sinc sentits corporals. L'Anima imaginativa es un poder per lo qual se imaginan las cozas corporals. L'Anima racional es una essencia, qui te poder de memorar, en-

tendrer y amàr. L'Anima motiva es lo poder, per lo qual se mouen las plantas y las bestias à lo que dezitjá, y l'Anima de l'home á lo que ama.

5 Sapias fill, que l'Anima recional ab l'imaginativa pren y unex en comu tot lo que li oferexen los sinc sentits corporals vehent, ohint, odorant, gustant, y tocant y offerint axó en la fantazia à l'enteniment, después l'enteniment puja mes alt á entendrer Deu, los Angels, y las altras cozas intellectuals, que l'imaginativa no pot imaginár.

6 La fantazia es cambra, qu'está en lo paladàr sobre lo front, y l'imaginativa en lo front ajunta lo que pren de las cozas corporals, y entra á la fantazia ab lo qu'ha pres, y illumina aquella cambra, paraque l'étenimient puga prendrer lo que l'ima-

maginativa li offerex; y, quant per algun accident axò se dezordèna, á las horas esdevè l'home pensatiu, y te gros enteniment, y es orát.

7 Sapias fill, que com l'home se mor, á las horas quèda l'Anima racional, la qual es immortal, y per virtut y miracle de Deu, qui la vol premiár segons las seuas obras, en el paradis, o en el purgatori, o en l'infern, resta en las tres potencias demunt ditas virtut, per la qual pot recordar, y entendrer las cozas corporals sens l'imaginativa y sens los sentits corporals.

8 Amable fill, molts homens cauhen en dupte y en error com cuydan imaginàr las cozas espirituals y intellectuals, qui no poden esser imaginadas; perque axi com los ulls tenen un offici, y las orellas ne te-

X nen

nen altre, axí l'imaginativa te offici d'imaginar lo qu'es corporal á l'enteniment, qui entenga lo qu'es corporal y lo qu'es espìritual: dehont, com l'enteniment sia mes alt en virtut, que l'imaginativa, per axò pot entendrer sobre lo que l'imaginativa pot imaginar, esto es lo qui es de naturaleza intelletual.

9 Molt son subtils (fill) aquestas rahons, de que jo te parl, segons el tems en qu'are ets, pero las te vull dir, paraque las dezitjes saber en el tems que las poras entendrer.

10 Com lo cos de l'home mor, no penses (fill) que muyra l'Anima racional, sinòs que va à el Paradis, ò â el Purgatori, ò â el infern, segõs la vida qu'aurá tinguda en aquest mon; pero l'Anima vegetativa, y la sensitiva, y l'imaginativa moren en

la mort del cos, qui es de naturaleza corruptibla.

11 El dia del judici, quant ressucitarèm tots, cobrarâ cada Anima racional lo seu cos; pero noy serà menester l'ordonament de las potencias de l'Anima, segons qu'es menester en aquest tems, en que som; perque d'el die d'el judici en avant no menjará l'home, ni beurá, ni jeurá ab dóna, ni tendra cos corruptible; y sabs perque? perqu'eternalment sia significansa de la justicia de Deu.

CAP. LXXXVI.

DEL COS HUMA.

1 LO cos humá es, fill, compost de los quatre elements, y la seua compozicio se fa de la materia, que l'home poza en la dona, y de la materia, que la dona te per manera

de rebrer en la concepcio dels fills.

2 Com sia coza que los quatre elements sian corruptibles en lo cos de l'home, es per axó lo cos de l'home corruptible; y axi, para sustentár lo cos, convè que l'home meng, bega, dorma, vetl, y alén para temperár la concordancia y contrariedat de los elements.

3 Amable fill, el cos te sinc sentits, qui son vista, ohido, olfato, gust, y tacto, y per aquests sentits participa ab las cozas de fore, sens las quals no podria tenir sustentaciò; perqu'el calor natural consumex cade dia l'humitat del cos, y axi, si en lo cos no entrava humitat gustant de las cozas qui son fora, com el calor auria consumida tota l'humitat, el cos saria mort.

4 Amable fill, sens veurer, ohir, y olo-

y olorar, pot l'home viurer; pero sens gustâr, sentír, y alenár ningun home podria viurer, y axi sia á tu retgla general, que sias temperat en ton menjar, y beurer, y en olorar cozas sanas y subtil ayre, y olors, qui no corrompen los humors en los quals se mesclan las cozas, de qu'el cos pren vida.

5 Fill, la vista està en los ulls per triangulo, esto es, que l'ayre es lluent, y en los ulls ab que l'home veu ayha lluor, y en l'objecte que l'home veu tambe ayha lluor, perque, sens lluor qui fos en estas tres cozas, no podria veurer l'home; y quant en alguna d'estas tres cozas noy ha lluor, ò l'ayre no es purificat para lluir per la lluor del Sol, ò del foch, à las horas l'home no pot veurer.

6 Ohir es el só, qui es fet en l'ayre tocát per colp corporal, el

qual se forma en las orellas ab ajuda de l'aygue qui reb l'impressio del dañy qui es fet en l'ayre; y axi, com l'ayre y l'aygua se desconvenen en lo servell y en las orellas, per aquesta desconveniencia no pot passàr la conveniencia de l'ayre dañát ab l'aygua, en la qual se forma el so â donar ohiment á las orellas; y per axò los homens son sorts y no ouhen, y per falta del ohido, que no tenen, son muts, y no saben parlâr; perque per lo ohir aprenen los infants de parlár, y dur la llengua, segons demanan las veus qu'ouhen.

7 Olorar se fòrma de calór y humitat, qui son del foc y del ayre, perqu'el foc y l'ayre tenen manera de pujár amunt la respiracio que llãsan, y púja per el nas, qui atreu l'ayre, qui participa ab lo cos de las co

zas odorablas, las quals son vapora-tivas y aquella materia aména la lo, alé á el nas, ahont se sent l'olor, y en aquell lloch prenen despues los humors sequedàt en los seus mescla-ments, segons que las olors se con-venen ab la dispozicio de los hu-mors; y per axó pur ayre fortifica los humors, y ayre corrompút los cor-romp.

8 Gustar s'engenra per l'humi-tat, qui està en las venas plenas d'ay-re, las quals son bax de la llengua, y en la gargamella, en que las venas te-nen la seua rel, comensa lo mescla-ment de l'humitat de las viandas y de l'humitat qui es en las ditas ve-nas, y â las horas ve (fill) el sabor á la gargamella, segons la qualidat de las viandas; pero quant se desconvé l'ayre, qui es en las venas de la llen-

gua

gua ab las viandas que se menjan, y asso es per malaltia de la gargamella; y per no uzança de tals viandas, á las horas las viandas, qui son dolzas, aparexen amargas.

9 Sentir ve de l'animalidat, asso es, en la carn viva, en la qual l'home es sensible, quant es tocât en ella; y l'aygua y la terra senten primer ,y el foch y l'ayre despues; pero com son tãt junts los sẽtimẽts, que l'imaginativa no pot imaginár tems primèr y derrèr, entre lo sentiment de la terra y aygua, y del foc y ayre, en tot axò, perqu'el foc y ayre son mes fortament en la part interior que la terra y aygua, per axò s'enten que l'home mes prest sent per la terra y aygua que per el foc y ayre; y tant be, perque'el cos quant mes es de grossa materia, tant mes es tocable, y

quant mes es tocable, tant mes es sensible, mentres que sia animat.

10 Axi com, segons dezitg natural, en las esferas de los elements lo foch es sobre l'ayre, y l'ayre sobre l'aygua, y l'aygua sobre la terra, axi en lo cos elementat compost es lo contrari, perque el calor natural es mes dins lo cos que ninguna de las altras propriedats de los elements, y l'ayre es mes dintre lo cos que l'aygua y la terra; y la terra es mes prop à las extremitats exteriors del cos que l'aygua; y axo es segons mes y menos de la simplicidat de los elements, perque en uns llochs del cos mes prop son los elements segons respecte de simplicidat, qu'en altres.

11 Amable fill, moltas rahons naturals te podria dir del cos de l'home, pero breument ho pas, y sabs

perque? perque molt he de parlar de DEV.

CAP. LXXXVII.

DE LA VIDA CORPORAL.

1 VIda corporal es actualidat, per la qual viu lo cos, y vida espiritual es amar á Deu: dehont, si tu [fill] amas vida corporal, àma sanitat, perque per la sanitat l'Anima y el cos se convenen, per la qual conveniencia viu l'home; y, si ámas la vida espiritual, àma y tem á Deu, perque per amar y temer à Deu viu l'anima en las virtuts, y fug los vicis y pecats, qui li son ocasió d'infernal mort.

2 Y sapias que tres camins son á significança de duas vidas, cami inferior, medi, y superior. El cami inferior es el de los pecats, el medi es el de la vida activa, y el superior es el

de la vida cõtemplativa. Dehont com la vida contemplativa sia mes prop à Deu, y mes lluñy à pecats que la vida activa, per assò lavida contemplativa es mes nobla que la vida activa.

3 En el cami inferior son (fill) los homens pecadors amadors d'aquesta vida mundana para tenir los deleytes temporals: dehont aquests viuhen quant á el cos, pero quant à l'anima moren en pecat y en culpa; y axi (fill) no vajas per tal cami, qui dù l'home á el foch perdurable.

4 En el cami medi son los homens, qui tenen vida activa, es à saber, los homens qui posseyhexen los bens d'aquest mon per intensió de ferne be per l'amor de Deu, y tenen muller y infants, y tenen los deleytes d'aquest mon ordenadament, los quals ne fan gracias á Deu, y fugen

de fer

de ferne mal, y pecats: dehont aquests homens posseyexen aquest mon y l'altre.

5 En el cami superior, y vida contemplativa, son los homens qui fan aspra vida contemplant á Deu ab dijunis, oracions, pobreza, contrició, y desprecio d'aquest mon: dehont aquests homens tenen l'altre sigle milor quels homens qui van per la via mediana; y sabs perque? Perque donã aquest sigle per l'altre, y renũcian las prosperidats d'aquest mon.

6 Amable fill, en cas y en temps ets, que pots anâr per el cami, que volràs: dehont si t'es amable lo cami inferior, mira quant poch dura la vida d'aquest mon, y com la mort no asegura los homens joves, ni l'home qui mentres que dorm, ni mentres qu'es irát, trist, temeros y te pasió

y traball per malaltia, ò per altra coza

7 Si aquest cõnte fas, trobaras que tant dorm l'home com vetla, y mes vegadas está irat, traballat, y descontent, que content, alegre, y satisfet; y axi, com tant breu sia la vida de aquest camí inferior, y tant llarga sia la mort infernal, à la qual va l'home per el tal camí, fatuo seràs (fill) si segueys lo cami inferior.

8 Si elegeys (fill) lo cami medià, elegex l'offici qui sia mes lluñy del cami inferior, perqu'en la via mediana ayá uns officis mes nobles qu'altres, y mes alts; y sabs perque? perque son mes prop à la vida contemplativa.

9 Si tu, fill, elegeys la vida contemplativa, elegex y tria aquella orda qui sia mes lluñy del cami medià; perque, axi com en la via activa ay hà

há alguns officis qui son mes prop qu'altres â lo camí inferior, axi en la suprema via ay há algunas Religions mes lluñys de la vida activa qu'altras.

10 Amable fill, en una matexa Religio ayhà alguns officis, qui millor se convenen ab la vida contemplativa qu'altres, y saps perque? perque son mes lluñy de la vida activa qu'els altres, y mes prop à la vida contemplativa qu'els altres; y axi, si tu ho pots fer, en la Religiò elegex aquell offici qu'es mes lluñy de la vida activa.

11 Si elegeys vida activa, no llitjas los llibres, qui fan lo cami inferior dezitjable, y ajas lo llibre de contemplacio, per lo qual es dezitjabla la vida contemplativa para contemplár nostro Señor Deu.

CAP. LXXXVIII.

DE LA MORT CORPORAL.

1 MOrt corporal es separació del cos y l'anima qui estavan units, y mort espiritual es la separacio, que fa l'anima, de Deu; y axi, fill, ayhá duas morts, y en la mort corporal, l'anima, qui se separa del cos, si es virtuoza, va á Deu en el Paradis quant el cos mor, pero, per la mort espiritual, qui es en l'anima pecadora, anirá el cos à patir eternalment lo foc infernal, y anirá l'anima à soffrir infinits traballs.

2 Pensa fill, en la mort paraque no sias argullós, perque la mort inclina lo cos á gran vileza, enquant lo fa despoderát y pozàt bax de la terra, y lo fa menjàr à las vermas, y lo fa horrible à veurer y à tocàr y á odorar, y lo fa tornàr pols y cenra.

3 Tem [fill] la mort, paraque viscas en lo servici de Deu, y tem la mort, perque no sabs quina hora vindrá, ni ahont te pendrâ, ni á qual mort morirás; y perque sabs que has de morir, y ignoras totas las cozas damunt ditas, per assò la mort es terrible.

4 Fill, cade die mors, perque la mort s'acosta à tu cade die; y los morts, que veus sepultár y podrír bax de la terra, te donan significacio, que tal com ells son seràs tu, y axi com ells son oblidats y dezobeits de sos fills y parents, axí seràs tu oblidàt y dezobeít.

5 Tots los bens, que tens, te llevará la mort, y te ferá venír en desprecio y olvido de las gents, y lo que tu tens, vendrá tems que ho possehiràn homens, qui no te conexe-

ràn, ni te amaran, ni de tu parlaràn, y si tornavas viu, no te donarian un pa, ni una escudella d'aygua.

6 Aquesta mort tan horribla, y tan pezada, amí jo en mon pare! y sabs paraque? para possehir los seus bens: y assò es exemple à tu, y á ton fill, si en tens. Luego (fill) la mort de l'Anima amar la has, paraque tos fills tengan los teus bens, per los quals perventura amaràn ta mort?

7 Temibla es [fill] la mort del cos, pero mes temibla es la mort de l'Anima: dehont asso, de que l'home no pot escapàr, perqu'es temible? y la mort del cos qui tan prest passa, perqu'es temuda mes que la mort de l'Anima, qui tots tems durará?

8 Fill, dezitja morír per amór, de ton Señor Jesv-Christ, puis que
ell

ell, qui no seria mort sinò aguès volgut; volguè morir per amor de tu; y si axi fos que tu no volguesses morir per alabar ton Deu, si tu poguesses no morir, tu no moririas: Y, si are, que no pots fugir á la mort, no vols morir para honrar á Deu entre los infeels, qui lo dezonran, y lo descreuhen, quant menos voldrias morir, si fos possible que tu no morisses?

9 Amable fill, quina coza te val mes, ò morír una vegada, ò morir para sempre? Y quina coza te val mes, ó morìr à mort dezitjabla para honrár â Deu, ò morìr à mort avorribla, la qual mata l'home â mal son grat, y sens tenirne agrahiment ni mérit devant Deu.

10 Ninguna coza d'aquest mon es tan prop á l'altra vida, com la

mort, perque sens morír l'home noy pot passar, ni per ninguna coza hi pot anár tan honradament com per mort, ni de ninguna manera pot l'home esser tant semblant à nostro Señor Deu Jesv-Christ com per mort: dehont, com assó sia axí, fill, perque tems morír per ton Deu? y perque no tems morir à mort, per la qual no tengas agrahiment de Deu?

11 Ahont son, fill, tants Emperadors, Reys, Princeps, Contes, Barons, y Prelats, qui son passats d'aquesta vida? Y ahont es Alexandro qui fonc Señor de tot lo Mon? y qui es, qui parl d'ells, ni tráct d'honrarlos? Y vejés, fill, com son honrats, celebrats, recordats, y pregats los Apostols, y los altres Martirs qui son morts para honrár y amàr á Deu.

12 Segúr sias, fill, que, segons el tems en que som vinguts, l'home mes es fet para morír per honràr a Deu, que para viurer per hōrár á Deu; y sabs perque? perque majór coza es morír per honràr à Deu que viurer per honrár à Deu, y lo qui es major, millor y mes noble, es la majòr ocazio perque l'home es.

13 En tenebras son, fill, los ulls de nostra anima, y refredada es devocio, y faltá ayhà de Caritat, y per axò no volém morír paraque per nosaltres Deu sia honràt, ni fem axó perque som en el Mon, ni mortificam lo cos, paraque l'anima visca en Deu. Y, perque en el tems, en que som, no fem lo perque som fets; es perilloza coza y molt digna d'esser temuda, qu'el mon no sia judicat à esser en perillos estat per la justicia de Deu.

CAP. LXXXIX.

DE HYPOCREZIA, Y VANA-gloria.

1 HYpocrezia es semblansa de virtut en lo qu'es vici ocult; y per axo (fill) los homens hypocrits fan falsas semblansas, y fan semblant à las gents que sian bons, y son mals y plens de vicis, y culpas.

2 Vana gloria es dezordenat anımo mogut á propi honrament, del qual no es digne; y per axo (fill) los homẽs, qui tenen vanagloria, fan algunas cozas bonas y qui tenen semblansa de be, paraque sian alabats y honrats per las gents.

3 En la hypocresia haya duas carreras, per una van los homens ab compañia de vana gloria, y per l'altra van ab compañia de falsedat. Per la primera van (fill) los homes

qui

qui veſten humils veſtiduras, y deju-
nan y fan aſpra vida, y diuhen parau-
las humils y beneytas, y fan apari-
encia que ſian bons homens, y tot
axò fan paraque ajan honra y fama
entre las gents.

4 Per aqueſta carrera matexa van los homens qui ſon ben veſtits, qui tenen bon cavall, y qui donan y gaſtan, y s'exercitan en fets d'armas paraque las gents los honren y parlen d'ells; y axi aqueſts tenen hypocrezia en quan ſe moſtran bons y ſon vils d'animo, d'intenció y de fets; y ſon vanagloriozos en quant ſe donan gloria y bon ſabór d'aſſó, qui no es durable, ni es lo perquè l'home es creát puis que l'home no es creat para donar alabança de ſi matex, ni de lo que no es en alebança de Deu.

5 Ha fill! quantas almoynas, y

quants diners, draps, bestias, armas, y altras cozas semblants á aquestas, son donadas para tenirne vanagloria? y quant lleugerament y quant breument passa lo temps, en que tenen la fama y la gloria los homens hypocrits y vanagloriozos en las carreras per hont van?

6 O, y quants homens van per el cami, en que vanagloria y falsedat se ajustan! per aquest cami (fill) van tots los homens, qui fan apariencias que sian bons, per çò que pugan engañar las gents, perque ab semblança de be se engañan mes prest los homẽs leals qu'ab semblança de mal.

7 Com per aquest camí vajan tants homens, y com sia tant dificultos guardarse d'home fals hypocrit (fill) qui ayha, qui de tals homens se puga guardar, y qui en-

tre

tre tals homens puga estar segur?

8 Alguns homens ayhá qui fan be, y lo fan amagadamét, paraque no los escarnescan, ó no se rigan d'ells; y axi, en quant temen la irriziò dels homens per donar exemple de bonas obras, tenen alguna rel de hypocrezia y de vanagloria, y per esto perden lo merit, que tendrian, si no tenian vanagloria ni hypocrezia: de-hont fer be secretement no fonch ordenat per altra causa, sinó perque los homens no ne haguessen vanagloria.

9 Molts homens ayha, qui diuhen mal de son Pare y de sos jermans, ó d'altres homens, y sabs paraque? paraque los homens los alaben y dexen d'alabar aquells, de qui envejan las alabanças. Y molts homens son hypocrits, y vanaglorio-

zos, y no ho cuydan esser, y sabs per-
que? perque tant aman esser hon-
rats, que no conexen los seus defectes.

10 Si vols esser amich del qui es vanaglorios, digues li mal de los altres, perque mentres que lin diras mal te concebrà amor, perque pensará que vullas dir be d'ell; y, si vols esser despreciat y dezamat d'home vanaglorios, repren lo d'els defectes, que comet contra son Señor Deu.

CAP. XC.

DE LA TENTACIO.

1 TEntaciò es provocament, per lo qual l'entenimét se certifica, y es ocazionament per lo qual ve el fi. Si tu (fill) vols tenir conexensa de la tentaciò, en tres maneras te convindrà cercarla, perque tres maneras ayhá de tentació, l'u-

X na es

tra es tentació angelical, l'altra diabolical, y l'altra humanal, qu'es d'un home ab altra.

2 Tentacio angelical es, fill, com l'Angel, que t'ha donát Deu, t'aconcella que fassas bonas obras, y paraque te puga induír à alguna bona obra, t'aconcella quen fassas altra, paraque per aquella sias occazionát à fer be; y axí, com tu seus à la taula menjant y bevent ab gran apetìt, à las horas t'aconcella l'Angel en la teua conciencia que tengas templança en ton menjar y beurer; y sabs paraque? paraque sias obedient à Deu, y paraque rezistescas y destruescas la gola, qui es pecát mortal, y tengas abstinencia y continencia, qui son virtuts.

3 Tentacio diabolical es (fill) com lo diable, qui es Angel malig-

ne, t'aconsella, que fassas almoyna ò altra coza bona, paraque ne tengas vanagloria, qui es pecát, ó t' aconsella que fassas algun pecàt venial, paraque per ell te puga induír â fer pecát mortál; y axí de las altras cozas semblants à aquestas.

4 Si vols conexer qual tentació es angelical, y qual diabolical, enten (fill) que la tentacio angelical en lo comensament dona traball y difficultàt â la naturaleza d'el cos; y sabs perque? Perqu'el cos te naturaleza qu'abáns es aparellàt á fer mal que be: y, quant mes el cos es aparellat á fer mal, mes merít te l' Anima, si li fa fer lo be y dexar lo mal.

5 Despues qu'el cos es vensut per l'anima, á las horas coménça á fer lo be perezozament, y l'anima,

á qui

á qui millor conve fer be que mal, es alegra del be que fa lo cos; y lo cos, qui en el principi era pereros, despues fa esser diligent l'anima en aquellas cozas en que lo fa traballar á fer bonas obras.

6 Amable fill, la tentació diabolical fa tot lo contrari, perque en lo comensament fa content lo cos á comensar mal, y fa à la fi trista l'anima del pecat y del mal, que fa quant ha consentit á lo dimoni, qui es son inimich.

7 Tentació humanal es fill, com la dòna, qui se pinta, y adorna sos vestits, paraque se fassa mirar y dezitjar á las gents, y paraque parlen de sa ermozura; y aquesta tentaciò es engenrada de vanagloria y de luxuria.

8 L'home tenta ab sẽblança de

be, paraque puga fer mal, ò tenta un home l'altre ab semblança de mal para trobar en ell paciencia, y lealtat; y ab dissimulació y altras cozas semblants tentan los uns homens á los altres, segons que se conté en lo llibre de Contemplació.

9 Differencia ayhá (fill) entre tentació espiritual y tentació corporal, perque la tentació espiritual se fà en l'anima, y en sas potencias memoria, enteniment, y voluntat; y tentació corporal se fa en los sinch sentits corporals.

10 Amable fill, gran es la gloria que los homens guañan, per contrastar á las malas tentacions; però, perque los homens son flachs, y promtes á obehir lo Dimoni, y â sa naturaleza matexa, qui es corrompuda per lo pecat, y perque tants

homens

homens son vensuts per las tentacions; per asso t'aconsell que, tant com pugas, fujas de las tentacions d'el diable, y de las donas, y dels mals homens paraque no caygas en l'ira de Deu.

CAP. XCI.

DE LA EDVCACIO.

1 EDucacio, ó criansa, es acustumar altri à alguna uzansa, per la qual sia mes prop á l'obra naturàl; perque axi com la naturaleza seguex son curs, y no desvia d'ell la seua obra, axi los infants en lo comensament s'acustuman á bonas, ó malas criansas, y aquellas proseyexen despues.

2 Sapias fill, que duas maneras haya de criansa, l'una pertañy à lo cos, y l'altra á l'anima. La qui pertañy

X á lo

á lo cos se fá en los sinc sentits corporals, y la qui pertañy à l'anima se fa en las tres potencias d'ella, que son la memoria, l'entenimeut, y la voluntàt.

3 Amable fill, á los homens los deuhen esser molt amats sos infants, y per assò deuhen essér diligents en veurer à quinas criansas s'acustuman y s'inclinan quant à el cos, perque per los custums d'el cos se avezan à los custums de l'anima, y per los de l'anima, á los d'el cos.

4 Per vista corporal entra tentacio á l'anima, y per assò deu l'home criar son fill á veurer tals cozas, de las quals no s'acustum à mals pensaments, ni à dezitjár bells vestits, en los quals s'engenra argull, enveja, y gastos inutils, y altras cozas semblants á aquestas.

5 Avezar los infants à ohìr vanidats,

dats, paraulas lletjas, romanſos, canſons, y inſtruments, y altras cozas ſemblants, qui donan moviment de luxuria, es ponſoña y verí en lo recordament y en l'enteniment y en la voluntat dels infants, per lo qual conſumexen y deſtruexen los bens de ſos pares, y apriſionan la ſua anima en el foc perdurable; y axi, para mortificâr aqueſt verí s'han maneſtèr paraulas y llibres qui dugan penſaments de Deu, y de deſprecio del mon, antes qu'el verì ſe ſia multiplicat per cuſtum.

6 Per oloràr ambar, y almeſch, s'engenra luxuria, y per olorar cozas corrompudas, ò ayre corromput, s'engenra malaltia corporál; y per aſſò l'infant no ſe deu criar en lloc mal ſa, ni ſe deu avezár á olors, qui mou-

hen à vanidats, ni à pensaments, qui no convenen.

7 En el principi, que l'infant es nat, fins qu'ha preza forsa lo calór natural, no deu esser criat, sinó ab llet tansolament, perqu'altra vianda no li convè, perque lo calor natural no la pot courer; y per assó los infants son tiñosos y tenen apostemas, si los fan menjár altras viandas, que lo calor natural no pot courer, y moren molts, qui viurian, si tals viandas no haguessen menjàt y begút antes d'hora.

8 Quan l'infant es tant crescùt, que ja camina y corre y juga, à las horas se li deu donár menjár, segons qu'ell necessita quant ell lo demana, y al mati no se li deu donár sinò pa, si en demana, perque, per menjár cozas dolsas y fruytas, y altras cozas

magivo-

mengivolas, menja molt, y despues no te gana de menjar com es hora de menjar en el dinar; y, com los infants menjan cozas delicadas mes de lo que demana la seua naturaleza, y la hazienda de sos pares, à las horas estan malalts, y sos pares venen á pobreza.

9 Vi massa fort destruex lo calor natural y l'enteniment, y acursa la vida; y vi massa dols es ocaziò d'embriagarse. Y, si l'infant beu vi fort y salsas fortas, se li creman los humors, y se li destruex lo servell y lo calor natural; y axi totas aquestas cozas, y altras semblants son dañozas á los infants.

10 Com l'nfant es massa vestit, à las horas se destruex lo calor natural, perque, per el traball, que passa jugant, s'escalfa, y s'obrin los po-

ros, per hont ix el calor natural en vapor y en suor; y per massa vestir, los poros no tenen ab que la fredor los tanch, la qual fredor los tancaria, y se conservaria lo calor natural en lo cos; y la digestiva ne seria mes forta, y las viandas, que l'infant menja, per lo traball que passa, mes prest serian digeridas.

11 El manetjar que l'home fa á los infants en lo bres paraque no ploren, no es convenient â el nutriment natural, antes es contra lo servell, qui es mogut del seu lloch natural, y no te la bona dispozició, que tendria; y axi mes daña à los infants lo brés, que no dañarian los plors, y despues ploran mes, si no mouhen lo bres, que no plorarian, si no los haguessen acustumats á tal moviment.

12 Conservar los cabells en lo cap.

cap tiños es acustumar los humors à pujàr amunt, y per assó se destruex lo servell, y despues te l'infant, quant es gran, mal alé, y flacas dents y flachs ulls, y golls, y porcellanas y molts altres mals; y per assó los infants, qui son tozos, son mes sans, y los mals humors s'acustuman á anar avall, y no causan tant de dañy, com donarian anant amunt.

13 Sapias fill, que mes savia es la naturaleza à criar los infants, que no es la seua mara; y lo que la naturaleza pert en los infants de los homens richs, ho guaña en los de los homens pobres; y axi òbri tos ulls, y mira de quins infãts veurâs mes, qui sian bells, hermozos, y sants, ò dels fills d'homens richs, ò d'els fills d'homens pobres? Y sabs assó d'hõt vè? de que la naturaleza dona cõvenientment à los

fills d'els pobres lo que han menester, y á los fills d'els richs no los pot donár lo que voldria, perque massa vestir, y massa menjar ley impedex:

14 Moltas paraulas [fill] t'he ditas de la criança qui pertañy á lo cos, y encara mes t'hen podria dir, però parlarte vull de la criança, qui pertañy â l'anima, y axi

15 Sapias fill, que, com l'infant es vingut á convenient edat, à las horas se li deu mostrar de recordar, entendrer, y voler; perque, axi com lo cos vol uzár de sos membres, quât nes vingut á temps, axi l'anima vol uzar de sas potencias, quant l'infant es vingut à edat, que uzar ne dega.

16 Los homens richs, qui no fan fer á sos fills alguna coza, los crian en ociozidat, y no fan lo que deuhen, paraque sos fills sapian memorar, en-

entendrer, y voler, puisque ociozidat y olvido y ignorancia y dezamor se convenen y van junts; y per axò esdevenen los infants d'aquests homens richs, mal criats, y son pererozos, flachs, necis, y malgastan lo que sos pares los dexan, perque no tenen manera de saber ho guardar, y defensar de los homens falsos traydors y engañadors.

17 L'home, qui vulla ben criar son fill, no deu tenir en sa caza persona mal criada, paraque son fill no ne aprēga malas criançàs; y la mara no deu dexar sa filla en caza, quāt va fora caza, y sabs perque? perque no crega la mala criada. Y tal home comana son fill á home mal criat, qui valdria mes que lo comanas à Deu y á ventura.

18 Acustumar son fill à recordar

y entender à Deu, y á anár â la Iglezia es acustumar la volũtat del fill â amar á Deu y son pare y sa mara; y la memoria qui recorda, y l'entenimeni qui enten, engenran temor reverencial, y verecundia del mal en la voluntat, qui ama virtuts y dezama vicis; y per axo l'infant deuria crexer y esser criat ab temor y verecundia, paraque tenga amor á be, y dezamor à mal.

19 Si l'infant no es criat ab traballs, quant tindrà traballs no los sabrà sofrir y tenir paciencia y nobleza de cor, per las quals vensa sos traballs. Y, si l'infant està criat à dir mal, quant ohirá dir be tendrà enveja y accidia y ira, qui son pecats mortals. Y, si l'infant está criat en compañia y comunicaciò de vils homens, fugirá de los bons homens.

20 Vols ben criar ton infant a-

custúma sa memoria y son entenimment á pensar nobles fets, paraque la seua voluntat am familiaridat ab bons homens. Y vols criar l'entenimment de ton fill â esser exaltat y elevat à entendrer? mostralí ciencia divina y natural. Y vols que tenga molt alt entenimment à entendrer molt subtilment? mostralí l'Art de trobar veritat, y lo llibre de peticions, principis, y solucions. Y vols que ton infât am molt à Deu? felí recordar y entendrer la vileza d'aquest mon, y la Bondat, Grandeza, Eternidat, Poder, Sabiduria, Amor, Virtut, Varitat, Gloria, y las altras virtuts de DEU.

CAP. XCII.

DE MOVIMENT.

MOviment racional es pensament mogut de pensar una

coza aprés de l'altra; y moviment racional es dezitx, ò avorriment de l'Anima á esser, ò à no esser.

3 Amable fill, axi com tu pots mourer ton cos d'un lloch à altre, axi la teua anima pot mourer los seus pensaments d'una coza à altra, y amant una coza y avorrint l'altra.

3 En aquest moviment, de que jo te parl, ayha altres differents moviments, perque la memoria se mou de memorar à olvidàr, y d'olvidar á recordar, y l'enteniment se mou d'entendrer á ignoràr, y d'ignorar á entendrer, y la voluntat se mou d'amar á dezamar, y de dezamâr à amár.

4 En lo moviment racional son, fill, duas intencions, priméra, y segona; y, si tu sabs la naturaleza, y propriedat d'aquestas duas intencions

 cions

cions, moltas cozas sabràs; y, si las sabs ordenár en la teua anima, moltas virtuts tendrás.

5 Primera intencio es la causa final, y segona es la materia y la forma, y la forma es primera intencio respecte de la materia, y la materia es segona intencio respecte de la forma; y sabs perque? Perque la forma es mes propinqua á la causa final que la materia.

6 Segons qu'uns graus son mes nobles qu'altres, ha volgút Deu que la primera intencio convenga à uns graus, y la segona á altres.

7 En l'abre son las fullas perço que sia lo fruit, y perque lo fruit val mes que las fullas, per assò la naturaleza dona la primera intenció à lo fruit y la segona á las fullas; y, perque l'home es mes noble que los a-

bres, y las bestias, y las altras cozas inferiors â l'home en nobleza, per assó ha volgút Deu, que l'home sia, per la primera intenciò, y las cozas, qui no son tan noblas, sian per la segona.

8 Deu es mes nobla coza que l'home, y que totas las altras creaturas, y per asso vol Deu que l'home tenga la primera intencio â conexerlo y amarlo, y la segona á las altras cozas; y axi, si tu, fill, tens â Deu la primera intencio, lo amarás mes, perqu'es bo, que perque t'ha creat, y per la gloria que te donará.

9 Sabs, fill, qu'es pecat? pecat es quant l'home amà per la segona intenció las cozas que deu amar per la primera; y per assó pecan los homes quant aman Deu per la segona intenció, y si mateis per la primera

10 Primér moviment es (fill) com l'anima mou las seuas potencias tan promptament, que raho y discreció noy pot esser, y segon moviment es, com l'anima rahonablement consent ò no consént à lo primer moviment; y per assò es feta differencia entre pecat venial, y pecat mortal, perqu'en lo primer moviment noy ha libertat de raho, pero en lo segon ayhà libertat de rahò para consentir y para dissentir, y per assò es lo merit, ò la culpa en lo segon moviment.

11 En moltas maneras te podria parlar (fill) del moviment spiritual; pero te de parlar del moviment corporal, el qual es en tres maneras. La primera manera conté tres moviments, el primer es circular, qual es el moviment del Cel, el segón es per amunt, qual es el moviment del

foc y l'ayré, qui pujan amunt, el tercer es per avall, qual es el moviment de l'aygua y terra, qui abaxan avall.

12 La segona manera de moviment conté altres tres moviments, el primèr es moviment d'un lloc á altre, el segon es el moviment que fan los elements para engenrár las cozas crexents, qui se mouhen de menòr quantidat á majór, y de no esser á esser; el tercer es el moviment que fan los elements para corrompre las formas naturals y tornarlas á no esser.

13 La tercera manera de moviment es (fill) en los sinc sentits corporals, perqu'un moviment es per veurer, altre per ohir, altre per olorár, altre per gustàr, altre per palpar, y asso son sinc movimets diversos

versos uns de los altres,

14 Amable fill, si amas Ciencia y bonas obras, entre tots los Capitols d'aquest llibre, ama molt aquest Capitol, perque per ell es molt illuminada l'anima; com sab tenir conexença dels moviments damunt dits, per intenció de honrar y servir son glorios Deu.

CAP. XCIII.

DE CVSTVMS.

1 CUstum es envellida perseverancia en semblants cozas agradablas; y perque bons custums son amables, y mals custums son avorribles; y, perque tot hom te libertat d'elegir los custums que volrà, savi seràs (fill) si dexas los mals custums y abrassas los bons.

2 Fill, los bons custums son a-

gradables â l'anima, y sabs perque? perque entre bons custums y conciencia es feta pau: de tot per axo mals custums y conciencia son contraris.

3 Perqu'el cos es naturaleza corrompuda per el pecát, per assò conve millor ab mals custums que ab bons, y sabs perque? Perque l'anima n'haja major merit si constreñy lo cos á bons custums.

4 Savi Mercader es, qui va per diversas terras à guañar diner, y à aportar mercaderias à la seua terra, quant en ella ferà molta ganancia; pero mes savi mercader serias tu, fill, si anasses per diversas terras, y elegisses los millors custums, que trobasses.

5 Custum vell, no l'ams per sa antiguedat mes que custum nou, ni custum nou l'ams mes qu'el vell per sa novedât; y sabs perque? Per aço

fer axo? Peraqu'elegescas los custums millors, y avorrescas los pirjors.

6 Si per antiguedát mals custums fossen bons, las obras de los dimonis, qui tant han perseverát en mal, serian bonas; y, si per novedat bons custums fossen mals, el principi del be seria mal, perqu'es nou.

7 Fill, acustumét á fer almoyna, paraque t'hacustums á esperàr en Deu; y acustumét à oració, paraque t'acustums á dezitjàr la gloria celestial, y á despreciár aquesta vida mundana; y acustumét à consolarte en Deu, paraque li agrahescas los traballs, quet dona per tos pecats y per los meus, y paraque li agrahescas los bens, que sens traball t'ha donats à possehir.

8 Acustumet à tenir conexement de totas cozas, y acustuma ton cos á

trabail paraque tengas sanitat, y no sias gros, ni pereros; y acustuma ta anima à recordár, paraque no olvíts, y acustuma ton enteniment à entendrer, paraque no t'engañen, y acustuma ta voluntát à amàr, paraque à Deu sias agradable.

9 Avesa te à esser obedient, paraque no sias argullos; y uzà confessio, paraque no olvits tos pecats; uza temperancia paraque no sias glotò; y uza fortaleza paraque no sias vensut; y uza abstinencia paraque sovint demans consell.

10 Acustumét, fill, à tenír contricio, paraque t'acustumas á plorar tos pecats; y, si vols tenir audacia de noble cor, acustumèt á parlàr devant nobles homens; y, si vols tractár familiarment ab bons homens, ama

los seus custums, y dezama lo qu'ells dezaman.

11 Ten firmeza en ton animo, paraque not penedas; ten mezura en tas mans, paraque no sias pobre; refrena ta llengua paraque no sias reprès; escolta, paraqu'entengas; pregunta paraque sapias; dona paraque tropias; torna lo que t'es comanat, paraque sias leyal; mortifica ta voluntat, paraque no sias sospitòs; recorda la mort paraque no sias codiciòs; ten veritát en ta boca, paraque no tengas verecundia; ama castedat paraque no sias suzio; ten temór paraque tengas pau, y ten ardiment paraque no sias pres.

12 Molts son (fill) los bons custums, que pots aver, los quals te seguiràn â hon sevulla vajas, y t'ajudarán en tas necessitats, y no los te pot

algu llevàr ni robár, y fins á la mort serán ab tu, y representarán la teua anima á DEU.

CAP. XCIV.

DE LOS ELEMENTS.

1 ELements son la materia, en la qual son conservats los individuos naturals, en los quals se conservan las species dezitjadas per l'ordinal materia.

2 Amable fill, quatre son los Elements; foch, y ayre, aygua, y terra; y d'ells quatre es compost lo teu cos; y tot lo que menjas y beus, y tocas, y oloras, y sents, y tot lo que tos ulls veuhen bax de la lluna, tot es de los quatre Elements.

3 El foch es sobre l'ayre, y l'ayre es sobre l'aygua, y l'aygua sobre la terra; y el foch y l'ayre son lleu-

gers, y l'aygua y la terra son pezats, y per asso el foch y l'ayre se mouhen amunt, y l'aygua y la terra se mouhen avall.

4 Fill, el foch y l'áygua tenen poder y acció sobre l'ayre y la terra qui tenen passió, y el foch y l'aygua son contraris, y l'ayre y la terra son contraris; y sabs perque? perqu'el foch es calent y l'aygua es freda, y l'ayre es humit y la terra es saca.

5 Lo foch en quant es calent es simple, y l'ayre en quant es humit es simple, y l'aygua en quant es freda es simpla, y la terra en quant es seca es simpla.

6 Sabs fill, que vol dir simplicidat? coza estant en sa naturaleza matexa sens compozició d'altra coza: Y sabs que vol dir composició? ajustament de diversas cozas mescladas en una coza.

7 En duas maneras se fa compozició, una es, com lo foch es sech per la terra, y l'ayre es calent per lo foch, y l'aygua es humida per l'ayre, y la terra es freda per l'aygua. Laltra manera es, com tots los elements son ajustats en un cos elementát, axí com en lo meu cos y en lo teu y en los altres, en que son ajustats los quatre elements.

8 En la primera compoziciò comensa la generaciò, y en la segona la corrupció; y sabs perque? Perque en la primera son los elements diversos y concordants de dos en dos, y en la segona son diversos y concordants y contraris de dos en dos.

9 Lo foc escalfant l'ayre passa á escalfár l'aygua, y la terra, y sabs perque? Perque l'ayre dona sa humitat escalfada á l'aygua, y l'aygua do-

na sa fredòr escalfada á la terra.

10 L'aygua refredánt la terra refreda lo foc y l'ayre, y sabs perque? Perque refreda la sequedat, que lo foc reb de la terra, y la calor que l'ayre reb del foc.

11 L'ayre donant humitat â l'aygua dona humitàt à la terra, qui reb fredór de l'aygua, y dona sequedàt à lo foc; y per assò l'ayre restituex â lo foc la calor que d'ell reb, en quant lo foc reb la sequedát ab la calor, en que ayha humitat.

12 Donant la terra sequedat á lo foc dissèca l'humitat escalfada per lo foc, y torna à l'aygua la fredor, que d'ella reb, dissecant l'humitat, que l'ayre dona á l'aygua.

13 Per las quatre operacions diversas y concordants y contrarias demunt ditas se ligan y se unexen

los elements en un cos, y se separan en altre; y perque cade element volria esser cos simple per si matex, per assò cade ú d'ells serca com puga avèr simplicidat per si matex, sens que aja passiò per los altres; y per assò (fill) es significada la Resurreccio, y la glorificació en los cossos resuscitats.

14 D'els quatre elements devallan (fill) quatre complecsions, qui son Colera, Sanch, Flecma, y melancolia. La Colera es calenta y seca, y es de foch, la Sanch, es humida y calenta, y es d'ayre, la Flecma es freda y humida, y es d'aygua, la Melancolia es seca y freda, y es de la terra.

15 Cade ú d'aquests elements es judicat per los Metjes en quatre graus, y sabs perque? perqu'en uns

cozas son mes fortas las complexions qu'en altras; y per aſsò ſegons los graus ſon fetas las concordancias d'uns elements ab altres para curár los malalts.

16 Sapias fill, qu'els elements ſimples ſon invizibles encaraque ſian de naturaleza corporal; y per aſsò donen ſignificaciò de que Deu es, encaraque ſia coza inviſibla; perque, ſi lo qu'es corporal es, encaraque ſia inviſible, be ſe ſeguex quey haja coza inviſibla qui no ſia de naturaleza corporal, y ſia Deu.

CAP. XCV.

DE FAT, Y VENTVRA.

1 FAt es natural ordinacio de cozas, qui venen per la divina providencia; y ventura es lo qui ſe dezitja y ve ſens ordinació de penſament, y ventura es eſdevenír lo qui

no es en l'intenció per pensament di
l'enteniment.

2 Amable fill, Deu ha ordenat
que los dotze signes, y los set Planets
tengan podér sobre los cossos terre-
nals; y axi, segons qu'es la naturaleza
y el punt, bax del qual nax l'home, es
astrát y fadát aquell home quant de
temps deu viurer, y quinas cosas li
convenen millor, y en quina terra li
reixirán millór sos negocis.

3 Los cossos celestials no tenen
poder sobre l'anima de l'home, sinó
sobre lo cos; y perque l'anima es
forma del cos, per assò la Señoria,
que los cossos celestials tenen sobre
lo cos, no tè podèr contra la liber-
tát de l'anima; y per axò moltas ve-
gadas no vè á l'home lo que li
fadát segons los cossos celestials; y
accidentalmēt, per libertat de franc

arbitri

arbitri, y per discreció, succeyhex â l'home lo contrari de lo que li es fadát.

4 Fill, Deu no es contrari á son Poder, Justicia, y Misericordia, y per aisó son podèr moltas vegadas fa essér lo contrari d'assó, qui es fadat á l'home, para uzàr en l'home de justicia, ò de misericordia, ò de gracia; perque, si l'anima, qui es creatura, pot desviar lo cos d'assó, que li es fadát, per uzár de sa libertat, quant mes Deu pot desviàr la naturaleza, qu'el cos te per los cossos celestials, per uzár sas virtuts en l'home?

5 Los abres y las bestias seguexen la naturaleza, qu'els cossos celestials los donan, segons qu'està ordenàt; pero, perque l'home talla los abres, y arranca las erbas, per assó

lleva á los cossos terrenals accidentalment lo que los es astrat substancialment: y axi, si l'home te poder d' aquestas cozas en las plantas contra astre y fat, quant mes Deu ne tendrà en los homens?

6 Ventura ve per naturaleza algunas vegadas, axi com sis dits en la ma, y axi com l'home qui es contret d'el nexement, y axi de las altras cozas semblants á aquestas: y á ventura troban los homens algunas cozas que no pensan trobár, y à ventura tenen lo que dezitjan, quant no fan lo que se deu per tenirho.

7 Fill, pensa y entèn aquestas cozas, y no te submetas á astr, ni à fat, ni à ventura, y entèn lo podér de Deu, y uza de raho en lo que faràs; per que los homens, qui confian en astr y fat menosprecian lo podér de Deu; y

los qui fan à ventura, lo que fan, son inimichs de discreció y de raho, la qual es llum, per lo qual l'humà entenimient veu lo que l'home deu fer para esser discrét en sas obras, y no caurer en l'ira de Deu.

CAP. XCVI.

DE ANTICHRIST.

1 ANtichrist serà home carnal vingút á aquest Mon en semblança de Christo per lo dimoni infernal. Perqu'axí com el Pare Celestiál envià son Fill nostro Señor Jesu-Christ á el Mon para restaurár lo poble, qui era perdùt, axì el dimoni, qui es ple de malicia, farà tot son podér, y enviarâ per nuncio Antichrist para destruir lo poble de Christo.

2 Amable fill, Antichrist nexe-

... de ..., y será nodrit en Babilonia, y com será de la edat de Jesu-Christ, comensará á predicár, y predicará ... de tems com Jesu-Christ predicá, y fará falsament miracles, y prometrá grans donatius, y donará bens temporals á los qui lin demanaran, paraque l'adoren y lo cregan, y renegan de nostro Señor Jesu-Christ.

3 Grans amenassas fará á los qui nol volran creurer y obeir, y cruelment los matará; y fortas falsias y semblansas donará, paraqu' aparega ver lo que dirá; y per asso será menester (fill) que los homens se preparen ab devocio y caritát, para no temer las seuas amenassas, y será menester que tengan veras y fortas rahons y demostracions contra las seuas falsas y aparents.

4 Pensár pots, fill, que moltas gents lo seguirán y lo creurán, per ço qu'ell ferá; perque si are en el tems, en que som, son tants homens en error sens que los donen lo que lezitjan, y sens que tengan semblanças de miracles, y sens que los menassen mort, y sens que los predican ab fortas rahons, quant mes serán en aquell tems com Antichrist será en Ierusalem, y predicará en las plaças contra Jesu-Christ fent tot lo sobredit?

5 En aquell tems vindrán Elias y Enoc, y disputarán contra Antichrist y contra las seuas falsas rahons, y ell los matará en la plaça ahont disputarán contra ell; y á las horas nostro Señor Jesu-Christ no volrá mes suffrír la malicia d'Antichrist y el matará devãt tot lo poble.

6 Amable fill, en el paradís terrenál fonc el dimoni contrari á la divinal gracia, que Deu va fer á l' home, y per assó procurá qu' Adam y Eva fossen dezobedients á Deu, y en lo lloc, en que nostro Señor Jesu-Christ nos recreà, convendrâ qu' Antichrist múyra y perda son podèr, para manifestàr lo podèr y l' ordinacio de Deu.

CAP. XCVII.

DE LAS SET EDATS D' EL MÓN.

1 EDàt es temps mezuràt y espay de vida á las cozas vivents per la seua vida. Dehont la primera edàt fonc [fill] de Adám fins à Noé; y en aquella edàt matá Caim son jermà Abel, qui foren los primers fills de Adám y Eva.

2 En aquell temps foren gents

qui amaren molt las vanidats y delteytes d'aquest Mon, y qui dezconegueren Deu, y vivian molt; y per assó enviá Deu lo diluvi para renovar lo Mon de gents qui fossen bonas.

3 La segona edat fonc de Noé fins à Abram, y Noè fonc home sant, y per la Santedát, en qu'era, Deu li diguè que fes una gran Arca, y que se pozás en ella ab sa muller, y ab los tres fills que tenia y las seuas mullers, y que de cade genero de las bestias y de las aves ne pozás un parell dins l'Arca, paraque sen poblás lo Mon, qui se destruhí per lo diluvi.

4 Com Noè y totas aquestas cozas foren en l'Arca, á las horas enviá Deu tanta pluja d'el Cel, que la Mar pujá sobre la terra y sobre las muntañas, y tot lo mon se perdè, menos aquells qui eran en l'Arca.

5 Com Noé va veurer que la pluja cessava, á las horas envià lo Corp, paraque anás á veurer si trobaria terra, y lo corp no torná; y después envià la paloma, la qual per señal li aportá en sa boca un ram d' olivera, para significàr que la mar era aminvada, y que la terra ja aparexia.

6 Sortiren de l'arca Noé y los qui ab ell eran, y d'ells se poblá lo Mon, y cresqueren y multiplicaren las gents; y perque temeren qu'altra vegada no tornás lo diluvi, volgueren fer una torra tan alta en Babilonia, que, si lo diluvi tornàs, poguessen en ella aliberarse y escaparse de la Mort; pero antes que la torra fos tan alta com ells la dezitjavan, envià Deu, á los qui la torra fabricavan, diversidat de llenguas

de

de manera qué los uns no entenian á los altres, y per axò, no pogueren passàr anvant la torra, y à las horas comensá la diversidat de las llenguas, qui are son.

7 La tercera edàt fonc (fill) de Abràm fins à Moizès, y Abràm tingué conexensa de Deu, y tingué un fill, qui agué nom Izac, lo qual volgue degollàr para fer sacrifici à Deu à significansa del sacrifici, que Jesu-Christ feu de si matex morint per son poble; pero Deu enviá á Abrám un moltò, del qual feu lo sacrifici, para significár que l'humanidàt de Jesu-Christ fonc en la creu para redemìr lo llinatje humà, axi com per lo moltó fonc redemit Izac de la mort.

8 En aquella edát foren, fill, molts Profetas, y los dotze Tribus, qui

qui foren el poble d'Israel, y entre ells foren molts bons homens qui amavan á Deu, y qui esperavan y dezitjavan l'adveniment de nostre Señor Deu Jesu-Christ.

9 La quarta edát fonc de Moizes fins à David, y Moizès fonq Profeta y home Sant, y parlà ab Deu, qui li doná la lley vella en la montaña de Sinahí, y Moízes fonc, qui tregué lo poble d'Israël d'el poder de Farahò â las horas, quant per la virtùt de Deu tocá el mar ab la vara, y passá peu axùt ab lo seu poble per el mar, el qual se dividí, y Faraho ab son poble perseguia Moízes, y com Moizes y son poble hagueren passát el mar, á las horas el mar se torná unír, y negá Faraho y son poble.

10 La quinta edàt fonc, fill, de

David

David fins à la trasmigració de Babilonia, y David fonc Rey molt savi, y inventâ instruments para alabâr a Deu, y inventà y volguè edificâr un Temple, en que fos adorât Deu, y compongué lo salteri, y feu molt de be. En aquesta edát fonc Salomò, qui fonc son fill, y fonc home molt savi y edificá lo Temple que son Pare no poguè edificar; y fonc tambè Absalon qui era altre fill de David, y fonc l'home mes hermós que may fos estât; y en aquella edat foren molts Reys Iudios, qui feren moltas batallas, y alcansâren moltas victorias contra los infeels, qui volian destruir lo poble d'Israel.

11. La sizena edât fonc de la transmigració de Babilonia fins à Jesu Christ fill de Deu, y en aquella edát perderen, fill, los Iuyheus lo

7 En duas maneras se fa compozició, una es, com lo foch es sech per la terra, y l'ayre es calent per lo foch, y l'aygua es humida per l'ayre, y la terra es freda per l'aygua. Laltra manera es, com tots los elements son ajustats en un cos elementát, axí com en lo meu cos y en lo teu y en los altres, en que son ajustats los quatre elements.

8 En la primera compoziciò comensa la generaciò, y en la segona la corrupció; y sabs perque? Perque en la primera son los elements diversos y concordants de dos en dos, y en la segona son diversos y concordants y contraris de dos en dos.

9 Lo foc escalfant l'ayre passa a escalfár l'aygua, y la terra, y sabs perque? Perque l'ayre dona sa humitat escalfada á l'aygua, y l'aygua do-

na sa fredòr escalfada á la terra.

10 L'aygua refredánt la terra refreda lo foc y l'ayre, y sabs perque? Perque refreda la sequedat, que lo foc reb de la terra, y la calor que l'ayre reb del foc.

11 L'ayre donant humitat à l'aygua dona humitàt à la terra, qui reb fredór de l'aygua, y dona sequedàt à lo foc; y per assò l'ayre restituex â lo foc la calor que d'ell reb, en quant lo foc reb la sequedát ab la calor, en que ayha humitat.

12 Donant la terra sequedat á lo foc dissèca l'humitat escalfada per lo foc, y torna à l'aygua la fredor, que d'ella reb, dissecant l'humitat, que l'ayre dona á l'aygua.

13 Per las quatre operacions diversas y concordants y contrarias demunt ditas se lligan y se unexen

los elements en un cos, y se separa en altre; y perque cade element voldria esser cos simple per si matex, per assò cade ú d'ells serca com puga avèr simplicitat per si matex, sens que aja passiò per los altres; y per assò (fill) es significada la Resurrecciò, y la glorificació en los cossos resuscitats.

14 D'els quatre elements devallan (fill) quatre complecsions, qui son Colera, Sanch, Flecma, y melancolia. La Colera es calenta y seca, y es de foch, la Sanch, es humida y calenta, y es d'ayre, la Flecma es freda y humida, y es d'aygua, la Melançolia es seca y freda, y es de la terra.

15 Cade ú d'aquests elements es judicat per los Metjes en quatre graus, y sabs perque? perqu'en unas

cozas son mes fortas las complexions qu'en altras; y per assò segons los graus son fetas las concordancias d'uns elements ab altres para curár los malalts.

16 Sapias fill, qu'els elements simples son invizibles encaraque sian de naturaleza corporal; y per assò donen significaciò de que Deu es, encaraque sia coza invisibla; perque, si lo qu'es corporal es, encaraque sia invisible, be se seguex quey haja coza invisibla qui no sia de naturaleza corporal, y sia Deu.

CAP. XCV.

DE FAT, Y VENTVRA.

1 FAt es natural ordinaciò de cozas, qui venen per la divina providencia; y ventura es lo qui se dezitja y ve sens ordinació de pensament, y ventura es esdevenír lo qui

no es en l'intenció per pensament a
l'enteniment.

2 Amable fill, Deu ha ordenat fa
que los dotze signes, y los set Planets
tengan podér sobre los cossos terre-
nals; y axi, segons qu'es la naturalez y
y el punt, bax del qual nax l'home, a la
astrát y fadát aquell home quant de
temps deu viurer, y quinas cosas li d
convenen millor, y en quina terra li
reixirán millór sos negocis.

3 Los cossos celestials no tenen qu
poder sobre l'anima de l'home, sino ta
sobre lo cos; y perque l'anima es
forma del cos, per assò la Señoria so
que los cossos celestials tenen sobre l'
lo cos, no tè podér contra la liber-
tát de l'anima; y per axò moltas vegx
gadas no vè á l'home lo que li es
fadát segons los cossos celestials, y d
accidentalmét, per libertat de franc
arbitri

arbitri, y per discreciò, succeyhex â l'home lo contrari de lo que li es fadát.

4 Fill, Deu no es contrari á son Poder, Justicia, y Misericordia, y per aisó son podèr moltas vegadas fa essér lo contrari d'assó, qui es fadat á l'home, para uzàr en l'home de justicia, ò de misericordia, ò de gracia; perque, si l'anima, qui es creatura, pot desviar lo cos d'assó, que li es fadát, per uzár de sa libertat, quant mes Deu pot desviàr la naturaleza, qu'el cos te per los cossos celestials, per uzár sas virtuts en l'home?

5 Los abres y las bestias seguexen la naturaleza, qu'els cossos celestials los donan, segons qu'està ordenàt; pero, perque l'home talla los abres, y arranca las erbas, per assó

lleva á los cossos terrenals acciden-
talment lo que los es astràt substan-
cialment: y axi, si l'home te poder
aquestas cozas en las plantas contra
astre y fat, quant mes Deu ne tendrà
en los homens?

6 Ventura ve per naturaleza al-
gunas vegadas, axi com sis dits en la
ma, y axi com l'home qui es contret
d'el nexement, y axi de las altras co-
zas semblants á aquestas: y á ventu-
ra troban los homens algunas cozas
que no pensan trobár, y à ventura te-
nen lo que dezitjan, quant nò fan lo
que se deu per tenirho.

7 Fill, pensa y entèn aquestas
cozas, y no te submetas á astr, ni à fat,
ni à ventura, y entèn lo podér de Deu,
y uza de raho en lo que faràs; per
que los homens, qui confian en astr y
fat menospreciàn lo poder de Deu, y

los qui fan á ventura, lo que fan, son inimichs de discreció y de raho, la qual es llum, per lo qual l'humà entenimient veu lo que l'home deu fer para esser discrét en sas obras, y no caurer en l'ira de Deu.

CAP. XCVI.

DE ANTICHRIST.

1 ANtichrist será home carnal vingút á aquest Mon en semblança de Christo per lo dimoni infernal. Perqu'axí com el Pare Celestiál envià son Fill nostro Señor Jesu-Christ á el Mon para restaurár lo poble, qui era perdùt, axì el dimoni, qui es ple de malicia, farà tot son podér, y enviarâ per nuncio Antichrist para destruir lo poble de Christo.

2 Amable fill, Antichrist nexe-

rà de dona, y serà nudrit en Babilonia, y com serà de la edat de Jesu-Christ, comensará á predicár, y predicará tant de tems com Jesu-Christ predicà, y farà falsament miracles, y prometrá grans donatius, y donará bens temporals á los qui lin demanarán, paraque l'adoren y lo cregan; y reneguen de nostro Señor Jesu-Christ.

3 Grans amenassas ferá á los qui nol volràn creurer y obeir, y cruelment los matarà; y fortas rahons y semblansas donará, paraqu' aparega ver lo que dirà; y per assó serà menestér (fill) que los homens se preparen ab devocio y caritát, para no temer las seuas amenassas, y serà menestèr que tengan veras y fortas rahons y demostracions contra las seuas falsas y aparents.

Pensár

4 Pensár pots, fill, que moltas gents lo seguitàn y lo creurán, per lo qu'ell será; perque si are en el tems, en que som, son tants homens en error, sens que los donen lo que dezitjan, y sens que tengan semblanças de miracles, y sens que los amenassen mort, y sens que los predican ab fortas rahons, quant mes serán en aquell tems com Antichrist será en Ierusalem, y predicarà en las plaças contra Jesu-Christ fent tot lo sobredit?

5 En aquell tems vindràn Elias y Enoc, y disputaràn contra Antichrist y contra las seuas falsas rahons, y ell los matará en la plaça ahont disputaràn contra ell; y à las horas nostro Señor Jesu-Christ no volrà mes suffrír la malicia d'Antichrist y el matarà devãt tot lo poble.

6 Amable fill, en el paradís terrenál fonc el dimoni contrari á la divinal gracia, que Deu va fer á le home, y per assó procurá qu'Adam y Eva fossen dezobedients á Deu; y en lo lloc, en que nostro Señor Jesu-Christ nos recreà, convendrâ qu'Antichrist múyra y perda son podèr; para manifestàr lo podèr y l'ordinació de Deu.

CAP. XCVII.

DE LAS SET EDATS D'EL MON.

1 EDàt es temps mezuràt y espay de vida á las cozas vivents per la seua vida. Dehont la primera edàt fonc [fill] de Adám fins à Noé; y en aquella edàt matá Caim son jermà Abel, qui foren los primers fills de Adám y Eva.

2 En aquell temps foren gents

qui amaren molt las vanidats y delEytes d'aquest Mon, y qui dezconeguéren Deu, y vivian molt; y per assó enviá Deu lo diluvi para renovar lo Mon de gents qui fossen bonas.

3 La segona edát fonc de Noé fins à Abram, y Noè fonc home sant, y per la Santedát, en qu'era, Deu li diguè que fes una gran Arca, y que se pozás en ella ab sa muller, y ab los tres fills que tenia y las seuas mullers, y que de cade genero de las bestias y de las àves ne pozás un parell dins l'Arca, paraque sen poblás lo Mon, qui se destruhí per lo diluvi.

4 Com Noè y totas aquestas cozas foren en l'Arca, á las horas enviá Deu tanta pluja d'el Cel, que la Mar pujá sobre la terra y sobre las muntañas, y tot lo mon se perdè, menos aquells qui eran en l'Arca.

5 Com Noé va veurer, que la pluja cessava, à las horas envià lo Corp, paraque anás á veurer si trobaria terra, y lo corp no torná; y después envià la paloma, la qual per señal li aportá en sa boca un ram d' olivera, para significàr que la mar era aminvada, y que la terra ja aparexia.

6 Sortiren de l'arca Noé y los qui ab ell eran, y d'ells se poblá lo Mon, y cresqueren y multiplicaren las gents; y perque temeren qu'altra vegada no tornás lo diluvi, volgueren fer una torra tan alta en Babilonia, que, si lo diluvi tornàs, poguessen en ella aliberarse y escaparse de la Mort; pero antes que la torra fos tan alta com ells la dezitjavan, envià Deu, á los qui la torra fabricavan, diversidat de llenguas

de manera qué los uns no entenian á los altres, y per axò no pogueren passàr anvant la torra, y à las horas comensá la diversidat de las llenguas, qui are son.

7 La tercera edàt fonc (fill) de Abràm fins à Moizès, y Abràm tingué conexensa de Deu, y tinguè un fill, qui agué nom Izac, lo qual volgue degollàr para fer sacrifici à Deu à significansa del sacrifici, que Jesu-Christ feu dè si matex morint per son poble; pero Deu envià á Abrám un moltò, del qual feu lo sacrifici, para significár que l'humanidàt de Jesu-Christ fonc en la creu para redemìr lo llinatje humà, axi com per lo moltó fonc redemit Izac de la mort.

8 En aquella edát foren, fill, molts Profetas, y los dotze Tribus, qui

qui foren el poble d'Israel, y entre ells foren molts bons homens qui amavan á Deu, y qui esperavan y dezitjavan l'advenimentꝰ de nostro Señor Deu Jesu-Christ.

9 La quarta edát fonc de Moizes fins à David, y Moizès fonc Profeta y home Sant, y parlà ab Deu, qui li doná la lley vella en la montaña de Sinahí, y Moizes fonc, qui tregué lo poble d'Israèl d'el poder de Farahò â las horas, quant per la virtùt de Deu tocá el mar ab la vara, y passá peu axùt ab son poble per el mar, el qual se dividi, y Faraho ab son poble perseguia Moizes, y com Moizes y son poble hagueren passát el mar, á las horas el mar se torná unír, y negá Faraho y son poble.

10 La quinta edàt fonc, fill, de

David

David fins à la trasmigraciò de Babilonia, y David fonc Rey molt savi, y inventâ instruments para alabâr a Deu, y inventà y volguè edificár un Temple, en que fos adorât Deu, y compongué lo salteri, y feu molt de be. En aquesta edát fonc Salomò, qui fonc son fill, y fonc home molt savi y edificá lo Temple que son Pare no poguè edificar; y fonc tambè Absalon qui era altre fill de David, y fonc l'home mes hermós que may fos estât; y en aquella edat foren molts Reys Iudios, qui feren moltas batallas, y alcansâren moltas victorias contra los infeels, qui volian destruir lo poble d'Israel.

11 La sizena edât fonc de la transmigraciò de Babilonia fins á Jesu Christ fill de Deu, y en aquella edát perderen, fill, los Iuyheus lo

Princep, y despues ja no en tingue-ren. Nabucodonozòr fonc Rey gen-tíl molt poderòs y molt argullós, y per forsa d'armas entrà en Jerusa-lem, y destruhí los Iuyheus y los seus llibres; y per el pecat, que feu, Deu lo castigâ set añys en assó que, li aparexia que fos bestia y obrás com á bestia.

12 La setena edàt es de Jesu-Christ fins á la fi d'el Mon; y en a-questa fonc Deu encarnát, y crucí-ficat y mort, y tambe foren los Apos-tols, y en ella som aré; y serém fins á la fi del Mon.

13 La vuytena edàt será des-pues de la fi del Mon, y aquesta edàt durarà sempre en l'altre Mon, y en ella serém resuscitats y judicâts, y auran los benaventurats gloria sens

fi, y los malaventurats pena qui no acabará.

14 Antes que sia aquesta edát enviará Deu quinze dias, en los quals serán fets los señals, qui significarán la fi del Mon; perque la mar se alsará onze colzadas sobre la terra, y no se estendrá, y la mar tornará despues à son estament, y los pexos cridarán nadant sobre l'aygua, y las bestias y las aves se ajuntarán sobre la terra y anirán cridant.

15 A las horas lo foc cremarà la mar, y los homens plorarán suant sane qui regalará fins à la terra, caurán los castells, y las torras y tots los edificis, las parets y las pedras se ferirán unas ab altras, la terra tremolará, y ningun home se podrá tenir en peus; y anirán los homens per los camps plorant ab gran temór

sens poder parlar los uns ab los altres. Los sepulcres se obrirán, y los ossos exiràn, las estrellas cauran d'el Cel y volarán per l'ayre; y tan grans serán, fill, aquells señals, y tanta por faràn â l'home, que a las horas se li manifestarâ molt fortament lo poder de nostro Señor Deu.

CAP. XCVIII.

DE LOS ANGELS.

1 Angel es substancia invisible incorporal, qui sempre veu á Deu. Fill, aquells Angels creâ Deu en lo comensament ab materia y tems y moviment; y aquells Angels están devant de Deu en lo Cel Empireo, ahont están los Sants de la Gloria, el qual no se mou, y es sobre lo Cel christallí, y es Cel de llum y resplendòr, y no [illegible]

2 Aqueſt Cel chriſtalli es ſobre lo cel qui ès el firmament, é què ſon las eſtrellas, que tu veus, y ſe mou, y aqueſt tercer cel es ſobre los cels, qui ſon los cels d'els ſet planets, que tu veus, los quals cels ſon ſet axi com los Planets.

3 Ningun cel es (ſill) ſobre lo cel Empireo: y axi com los Angels bons eſtan en lo mes ſuperior cel, axi los dimonis, qui ſon los Angels mals, qui caygueren del ſupremo cel, eſtan en los inferns, qui ſon el lloch mes bax que ſia, el qual lloch es dintre lo cor de la terra, qui es redona, y en el circuitu d'ella ſe gira lo firmament, y lo Sol, y la Lluna.

4 Pero, perque los homens ſon pecadors, para tentarlos, y para aportar â l'infern las animas de los qui moren en pecat, vol Deu que los

dimonis pugan esser entre nosaltres; y majorment, paraque nosaltres peleyhem contra los seus falsos concells.

5 Cade home te (fill) un Angel bo, qui li aconsella que fassa bonas obras, y qui li ajuda contra lo dimoni; y cadá home te un dimoni, qui l'aconsellá que fassa mal: y per axó (fill) tot hom es obligat á hobchir son Angel y à ferli cade dia alguna honra, y â fer festa d'ell cade añy una vegada.

6 Tot lo que l'home fa, veu l'Angel bo, el qual no se aparta d'ell, ahonsevulla vaja; y gran dezonra fa l'home á l'Angel, qui está ab ell, quant no l'obeyex, y quant obeyex lo dimoni qui li es contrari; y gran vileza es fer devant l'Angel luxuria, y los altres pecats.

7 Fill, los Angels aporten lo

Paradis las animas d'els homens, qui moren en santedat y bonas obras, y los Angels pregan á Deu y servexen a Deu, y cade Angel prega a Deu per aquell home, que Deu li ha comanat.

8 Com has (fill) menját y begút convenientment, y vols mes mẽjar y beurer, y tens conciencia de menjàr mes, à las horas l'Angel t'aconsella, que no menjes ni begas mes y sabs perque? Paraque tengas temperancia, abstinencia, continencia, y fortaleza, qui son virtuts; y axó matex t'aconsella com vols fer luxuria, ó com vols murmurár d'algu.

9 Com jeus en lo llit, y ous lo señal de la campana qui sona paraque vajas à Missa y á pregar á Deu, á las horas l'Angel t'aconsella que t llevès, y vajas à fer gracias à Deu,

qui t'ha creat, y t'ha donát lo matí y lo llit en que has gegút en la nit; y lo dimoni t'aconſella que dormas perque no faſſas gracias à Deu.

10 Quant lo pobre magro, mal vestít, te està devant, y te demana per amor de Deu, lo dimoni t'aconſella que no li dons almoyna, y ſabs perque? Paraque tengas avaricia y no te confies en la llargueza de Deu; pero l'Angel t'aconſella que li dons; paraque tengas caritat y te confies en la riqueza de Deu.

11 Moltas vegadas eſdevè, fill, que los Angels en l'ayre prenen forma d'home o d'altra coza, y axo matex fan los dimonis, y ſabs perque? Paraque pugan induir los homens à la ſeua voluntat; y axi, ſi los Angels ſe transfiguran en formas qui no los ſon convenients, paraque pugan in-

duir los homens à bonas obras, quât pues culpables son los homens, com los son dezobedients?

12 Ama y honra (fill) lo teu Angel, puis no te costara res de lo teu, y res noy pots perdrer, y en tot so que obeirás lo dimoni, perdras en tu matex y en tots los teus bens, y á la fi, si lo obeyheis, te farà esser en l'ira de Deu.

CAP. IC.
DE L'INFERN.

1 L'Infern es en el mitx lloch de la terra, lo qual lloch es tencat y clos, y en ell tot temps ayha pena. A quest infern está dividit en quatre llochs, l'un es l'infern d'els condemnats, qui may exirân d'alli; l'altre es l'infern anomenat purgatori, en lo qual fan los homens la peni-

tencia, que no han cumplida en aquest mon; lo tercer infern es el lloc, ahont entraren los Sants Pares, y Profetas antes que fos incarnát lo Fill de Deu, y aquest infern es anomenát Seno de Abram; lo quart infern es aquell, en que entran los infants, qui no son baptizats.

2 Amable fill, axi com es bona coza considerar la gloria del Paradis paraque l'home am á Deu, axi es bona coza considerar las penas de l'Infern paraque l'home tema a Deu, qui las pot donár, á qui vol; y axi, paraque tu temas a Deu, te vull mostrar com degas pensar, en las infernals penas de diversas maneras.

3 Pensa, fill, y imagina una gran multitut de gent, qui estiga en la ribera d'el mar, y concidera que l'ayguа del mar sia tota bullenta y plena de

na de foc ardent, y que de la mar surtan grans pexos, qui aportan à la mar ara un home, ara altre: dehont, si tal consideracio tens, pensar podrâs quant grans serian los crits, y las clamorozas veus, y temors de los homens, qui no se poguessen defensàr d'aquells pexos, qui serán drachs infernals, de los quals no podrán fugir.

4 Com seurás prop d'el foc, y veuràs bullír l'olla de las favas, ó dels ciurons, y las unas favas pujaràn amunt, y las altras devallaràn avall, si l'aygua de la mar era axí bullenta com l'aygua de l'olla, qui está sobre lo foc, considerâr pots qual dolór seria en aquells homens, qui serian axí en l'aygua bullenta com los pexos en la mar; y en l'infern bullirá molt mes fortament l'aygua de alli que

l'aygua de l'olla de las favas.

5 Amable fill, quant veurás las rieras, y los grans torrents, per hont passa l'aygua, y cau per las rocas au vall, considera com molts son los pecadors y los infeels, qui no cessan cade die de caurer en la boca d'el drac infernal: dehont pensár pots si tu eras en una alta ribera, y que cayguesses en una boca de drac plena de foc inflamat, y que lo drac tengues grans dents y molt agudas, quát gran por tendrias.

6 Ueus fill, en lo gran foc estâr los uns tions sobre los altres, y las unas brazas sobre las altras? axí estiran, fill, los condamnats uns sobre los altres tot tems, y el cos de cade u será axi ple de foc ardent dins y fore, com los grans tions que veus encezos en lo forn.

7 Fill, paraque tengas temòr del foc infernal, qui tot tems dura, ves à un forn de vidre, y considera per quant estirias una hora en aquell foc: y, si per tot lo mon, si lo te donassen, no estirias en aquell foc una hora, quant de temor deus tenir que, per un deleyte temporal, qui tan lleugerament passa, no estigas para sempre en lo foc infernal, qui may se acabara?

8 Com veuràs fondre lo plom, ó l'or, ò argent, imagína que veus un gran pou ple de plom, ò d'or fus y imagina com, si eras à la boca d'el pou y te lligassen las mans y los peus, y te pozassen dins un sac, y que ab una gran pedra al coll te llansassen dins lo pou, quant gran por tendrias; pues hajas por, fill, d'el gran estañy ple d'or y argent fus, en que estirán

los homens, qui per or y argent auran perduda la gloria de Deu.

9 Com veurás gel en l'aygua, y en mitx d'aquell gel veuras una pedra ò un lleñam, ò altra coza, pensa, fill, com los pecadors, qui per el calor de la luxuria auràn perdut lo Reyne celestial, estiran tots nuus dins grans muntañas de gel y de neu en los inferns.

10 Com aniras fora las muradas de la Ciutat, y trobaràs las bestias mortas, qu'els homens treuhen fora, y veuras molts cans grossos y petits, qui rouhegan aquellas bestias, uns à las orellas, altres à los ulls y á la cara, altres á los brassos y á las camas, altres qui despedassen el veutre, y rouhegan los ossos; y menjan lo cor y las entrañas, á las horas (fill) es hora de pensar en los tor-

dannats; qui serán per los camps; y vendran los dimonis en semblansa de cans y de leons y de serpens, y mossegaran aquells homens en los seus caps, y brassos, y damès parts d'el cos.

11 Com seras en la carneceria, y veuràs que los carnicers ab los grās coltells degollan los moltons, y ab las massas matan los bous, y los escorxan ab guinavets ben tallants, y despues ab los tallants los rompen y fān trossos, pensa, fill, à las horas quant grant es la pena infernal en aquells homens, que los dimonis turmentan en l'infern, y no poden morir.

12 Si vas à cassar, y veus que los cans se aplegan sobre alguna llebra ó cunill, y lo matan y rompen y tirā y escorxan de totas parts, y que la llebra ó cunill no te ninguna ajuda,

ni se pot defensar; considera com los dimonis, qui son tants y tan mals s'aplegan á turmentar y donár pena á las animas d'els pecadors; la qual pena es inestimabla.

13 Si eras Rey, y eras en un grâ dezert tot sol, y no tenias cosa que menjasses ni beguesses, y per gran fam y gran set eras â punt de morir, darias tot el teu regne per un pa y una tassa d'aygua; y, si per assò darias tot un regne, pues guarda que per un pecàt mortal no tengas en l'infern fam y set perdurablement sens que pugas avèr una crosta de pa, ni una gota d'aygua.

14 Ves à el Mar, y vejès quantas gotas d'aygua ayha, y mira l'arena y pensa quants grans ni ha, y alsa tos ulls y mira las estrellas, y conta quants grans de mill cabrian en

l'espay qui es entre el Cel y la terra; y sapias, fill, que mes anys fes comparació estirá un pecador en las penas infernals que no es lo nõbre de las cozas damunt ditas.

15 Entèn fill, quant gran pena tè l'anima d'el pecador condemnát, perque la seua memoria li represenra que tot temps tendrâ pena, y l' entenimment entén que ha perduda la gloria qui no tendrà fi, y la voluntát te ira contra la memoria, qui reprezenta infinida pena, y contra l'entenimment qui entèn la gloria que ha perduda; y per assó cada una d'aquestas potencias tendrâ pena en l'altra, y en si matexa.

16 Sabs (fill) que fan los mariners qui van sobre d'el mar, com tenen mal temps? tiran á l'aygua las caxas en que tenen l'or y l'argent, y

tambè tiran las mercaderias, que portan; y sabs paraque? paraque pugan aliberarse de la mort. Y axi, paraque pugas aliberarte de las penas de l'infern, llança totas las cozas de ton cor, y no tengas en ell, sino lo qu'es agradable á Deu y el matex Deu.

CAP. C.

D'EL PARADIS.

1 PAradís es veurer â Deu, y esser ab Deu, en la gloria. Fill, axi com los meus ulls no poden veurer tota la mar, las mias mans no te poden escriurer tota la gloria del Paradis, com sia coza que la gloria del Paradis sia molt major sens tota cōparació que tota la mar, y encara tot lo mon no es tant gran com la gloria del Paradis, que tenen los Sants en nostro Señor Deu.

2 Tot lo que te podría dir, y signific-

hiboan de la gloria del Paradis, no t'ho vull dir ni escriurer, perque d'altras cozas avem de parlár, y t'aparexeria demasiat gran aquest llibre; pero breument te diré algunas pocas paraulas d'aquella gloria.

3. Amable fill, en el Paradis se demonstra Deu en sa unidát y Trinidát y essencia á la memoria, enteniment y voluntat de l'anima, y aquesta demonstracio es tant gran, que la memoria, enteniment y voluntat tenen tot el seu compliment, lo qual cumpliment no podrian tenir, si tot lo mon y mil milia mons tenian, sens lo demostrament demunt dit.

4 Si tu, fill, entras á el Paradis, los teus ulls corporals veuran lo cos de nostro Señor Deu Jesv-Christ, y los teus ulls espirituals veuràn la sena anima, y ton enteniment veurà

una semblant naturaleza á la tota u-
nida ab la Deidat de nostro Señor
Deu Jesu-Christ.

5 Devant nostro Señor Deu Je-
su-Christ veuras estar, fill, nostra Se-
ñora Santa Maria, y veurás processò
y renchs de tots los Angels, Arcan-
gels, Martyrs, Profetas, Uerjas,
Confessòrs, y Abats; y ohiràs que
tots ab cants de molt gran dolsòr a-
labarân y beneiràn nostrò Señor Deu
tant de temps com Deu estirá en lo
Cel y durará en la seua glòria, esto
es perdurablement sens fi.

6 Com la memoria recordará,
y l'enteniment entendrâ que la glo-
ria tot tems durará, aquella gloria
que d'assò tendrà la voluntat, qui la
te podria, fill, anomenár, ni signifi-
car? Voler á Deu, y tenir à Deu, y
volerlo tot y tenirlo tot, y voler tot

tems esser, y esser tot tems, y amar tota la gloria de tots los Sants d'el Paradís, y tenir gloria de tota la gloria de tots ells, y recordàr y entendrer tota aquesta gloria; pensar pots (fill) quant gran gloria sia; y tota aquesta gloria, millor que tu pugas pensar, tenen los Sants d'el Paradis.

7 Amable fill, si entras en el Paradis, tendras cos glorificat, qui ningun tems morirá, y alli ahont volras será, y per qualsevol lloc vullas passara, y tant prest com volras esser en algun lloc, tant prest hi serás, y mes resplandent que lo sol serás; fam, set, calor, fret, dolor, ni altra passió, no tendràs, y tot tems en aquesta benaventuransa y en molt major estirás.

8 Amable fill, considera sovint aquesta gloria, de que te parl, para-

que alli sias, y recorda lo breu temps de la vanidat mundana, per la qual molts homens perden la gloria celestial, y en la teua consideracio fe cōparaciò de la gloria d'aquest mon á la gloria de l'altre, y enten com savi Mercader es, qui per un diner sap tenir major trezor que tota la benaventuransa d'aquest mon.

9 Com seuràs à la taula del joch dels escats, ó de la auca, poza aquest nombre, y compára â la primera caza tota la benaventurança de aquest Mon, y poza á la segona tota *la benaventurança*, qui fos en dos mons semblants á aquest, y en la tercera caza poza la benaventurança de quatre mons, y axi multiplica la benaventurança per totas las cazas de la Taula, y, com las cazas

no te bastaran, se mes cazas de las estrellas del cel, y de las gotas d'aygua del mar, y de los grans d'arena, y de tants de punts com cabrian entre lo cel y la terra, y com tot assò auràs fet, pren lo nombre per tots los noms, qui son estâts, son, y serà en lo tems passat, prezent, y venidor; y si assò pots fer, encare per tot assó not bastarâ per fer comparació de la gloria de tots los mons damunt dits â la gloriá del Paradis, perque tota la dita gloria será finida, y la cœlestial gloria per ningun tems tendrà fi.

10 Ahont es, fill, gloria que sia semblant à la gloria, qui es amada per voluntad infinida y eternal, tota poderoza, tota savia, tota justa, tota acabada, esto es la voluntat de el Rey de la gloria? Y quina gloria

serà

será semblant à la gloria que los Sants tenen en assò que son amats per la humana naturaleza de Jesu-Christ, y per nostra Señora santa Maria, qui son las millors creaturas de totas?

11 Quant mes te parl, fill, de la gloria celestial, mes trob en mi defecte en recontar y significar la grandeza y excellencia d'aquesta gloria, y per assó men dexaré, y parlarè d' el llibre *de Evast y Aloma y Blanquerna*.

12 Pero entretant te vull *dir* que pensar pots, quant benaventurats seran aquells qui entendran en la tal gloria, y feran la seua part, para que los infaels iscan de son error, y no vajan á el foc perdurable, y ajan la gloria demunt dita per gracia de nostro glorios Señor Deu.

FI DEL LLIBRE.

Acabat es lo llibre de la Doctrina Pueril per gracia y ajuda de nostro Señor Deu, lo qual llibre pozàm y encomanám en la guarda y benediccio de nostra Señora Santa Maria verja glorioza, y de son amat fill nostro Señor Iesu-Christ. Amen Amen Amen.

Seguexse la taula ò indice de totas las parts y Capitols de aquest llibre.

INDICE

DE LAS PARTS Y CAPITOLS DE tot aqueſt llibre.

PRIMERA PART DE LOS Articles de la FE.

𝔲 De

SEGONA PART DE LOS
10. Manaments.

)(Tor.

TERCERA PART DE los Sagraments.

QVARTA PART DE LOS Dons de l'Esperit Sant.

Quin

QVINTA PART DE LAS *vuyt Benaventurançes.*

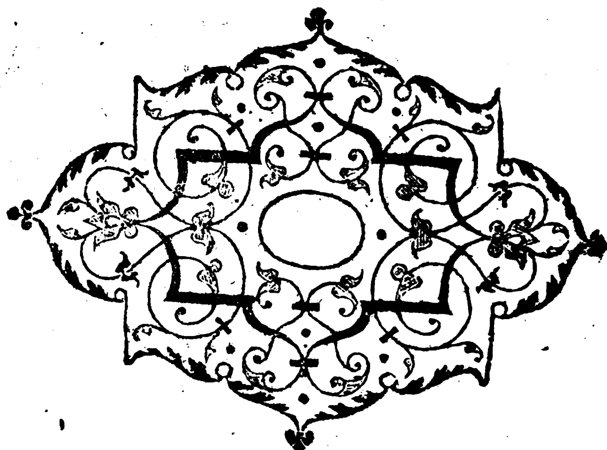
SISENA PART DE LOS SET *Gois de Maria SS.*

SETENA PART DE LAS set virtuts y de la salvaciò.

OCTAVA PART DE LOS set pecats mortals, y de la condamnaciô.

NOVENA PART DE LAS altras cozas dignas de esser sabudas de tots.

DE LOS SET ARTS Y Ciencias.

= Libros Antiguos =
J. Puvill
Boters, 10 · Barcelona-2 · Tel. 2217053
España

